

ПИСАТЕЛИ ОТ УЕЛС

Превод: Елена Алексиева, Светослав Митев, Людмила Колечкова,
Ивета Данаилова, Алек Попов, Милена Лилова, Милена Филчева

chitanka.info

ГРЕЪМ ДЕЙВИС: УЕЛС — ДРЕВНОСТ И НОВА ИДЕНТИЧНОСТ

ГРЕЪМ ДЕЙВИС

УЕЛС — ДРЕВНОСТ И НОВА ИДЕНТИЧНОСТ

Уелс е малка планинска страна в западната част на Британия. В нея живеят близо 3 милиона души, около 500 000 от които говорят уелски, който е келтски език, както и английски. Страната, основана от келтите около 1500 г. пр.Хр. и по-късно завладяна от римляните, за пръв път се появява със собствена идентичност през V и VI век, когато, след падането на римското владичество, германските завоеватели, които по-късно се превръщат в англичани, изтласкват местните келти в западните планински територии на остров Британия. Тук келтите в продължение на векове се борят с английската доминация, докато последният от техните принцове, Луелин ап Грифит, е убит в битка с англичаните през 1282 г. Въстанието на Оуайн Глиндур от 1400 г. завършва с успех, но краткотраен, и през следващите шест века Уелс е управляван от Лондон. В този период се оказва растящ натиск уелците да бъдат асимилирани и накарани да изоставят езика си — процес, започнал от благородниците, който към началото на XX век е свел уелскоговорящите до половината от населението. През този век обаче едно нарастващо чувство за национална идентичност довежда до поредица от трудно спечелени отстъпки за уелската автономия, чиито връх е през 1997 г. с референдума, в резултат на който страната придобива право на самоуправление. Езикът, западащ през по-голямата част от този период, най-сетне започва да показва признаци на съживяване през 90-те години, когато националното преброяване на населението показва, че броят на уелскоговорящите расте, до голяма степен в отговор на широко разпространената програма за двуезично образование по избор. В началото на XXI век уелците преоткриват своята идентичност и постепенно, макар болезнено и несигурно, възвръщат мястото си в Обединеното кралство и Европа.

Историята на уелската литература е една от най-открояващите се в Европа. Най-ранните ѝ ръкописи датират от IX век и отразяват творби, създадени векове преди това. В прозата сборникът легенди,

известен като Мабиногион, е съкровище на средновековната литература. Уелскоезичната поезия е уникална с характерния за нея кунгханед — сложна система от рима, ударение и алитерация, която се е запазила почти непокътната повече от едно хилядолетие. Тази традиция преживя ясно изразено възраждане в края на XX век и се отстоява от едно ново поколение писатели, много от чиито работи се предлагат в настоящото издание. Епосът, лириката и, разбира се, помодерните поетични форми се появяват в Уелс по същото време, когато това става и в други европейски литератури, в резултат на което поезията на този език винаги е демонстрирала богат диапазон от стилове и техники. Традиционно, уелците придават особено голямо значение на своите поети, а най-големият ежегоден културен фестивал е този в Айстедфорд — събитие, което се провежда изцяло на уелски и където победителят в категорията „свободен стих“ бива коронован, а този в категорията „класически стих“ — носен на ръце на пъстроцветна церемония, използваща романтична друидска образност и символика. В уелското писане съществува и традиция на политическа ангажираност, датираща от Средновековието, когато бардовете възхвалявали смелостта на своите водачи в съпротивата им срещу английското владичество. Поетите са играли роля и през XX век, отразявайки и вдъхновявайки мирните, но непримирими кампании на гражданско неподчинение, осигурили отстъпките за уелския език.

Уелската литература на английски е по-ново явление. Големи англоезични поети като Джордж Хърбърт и Джон Дън са били с уелски произход, но не са имали много общо с Уелс. Хенри Вогън, поетът-метафизик от XVII век, е сред ранните примери на уелски, живеещи в Уелс и говорещи уелски, но използващи английски като средство за поетическо изразяване. Подобен метод на работа придобива по-голямо разпространение през XIX век, но едва в началото на XX век се появява самоопределилата се школа на онова, което тогава е известно като „англо-уелско“ писане. Въпреки това, тази област скоро се оказва плодотворна, произвеждайки фигури като Дилън Томас, Р. С. Томас и Дани Абс. През по-голямата част от предходното столетие уелските писатели, използващи английски, са били в неизгодна позиция, тъй като често са се чувствали в сянката на основния език в страната, уелския. Това води до криза на идентичността, предизвикваща или ядно отхвърляне на уелския, както това се случва с Дилън Томас, или

ентузиазирано присъединяване към политиката на уелскоезичност, както става при Р. С. Томас. С настъпването на новото хилядолетие Уелс се радва на цветущо съзвездие от англоезични писатели — в момента това е и доминиращият език в Уелс, — работещи във всички жанрове. Начинът, по който изживяват своята страна, вече не е толкова лесно определим според мястото им в спектъра на уелската идентичност и уелскоезичната политика. Подобно на уелскоезичните им колеги, техните работи днес отразяват по-разнообразната и сложна реалност на една древна нация, откриваща нова роля и нова идентичност.

ДАНИ АБС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Дани Абс, изтъкнат поет, романист и редактор, е може би най-бележитият жив писател в Уелс. Романът му „Пепел върху ръкава на един млад човек“, описващ историята на неговото еврейско детство в Кардиф докато нацизмът се шири из Европа, е класика и се печата вече близо половин век. Бивш президент на Поетическото общество, той е също така президент на Уелската академия на писателите и член на Кралското общество за литература. Автор е на редица поетични, критически и автобиографични книги. Подбраните тук стихотворения по един или друг начин са свързани с неговия уелски произход.

ДАНИ АБС ИСТОРИЯ НА ЗАБОЛЯВАНЕТО

*„Повечето уелци са безполезни,
втора категория, докторе.“
Не знаеше, че аз съм уелсец.
После взе да хвали архитектите
на немските лагери на смъртта —
не знаеше, че съм евреин.
Нарече либералите „бели негри“
и продължи да сипе хули.*

*Като опипвах черния му дроб,
усетих лекия дроб на Гьоринг,
когато вдигнах стетоскопа,
чух да бие сърцето на Химлер,
като разчитах енцефалограмата му,
помислих си: „Sieg heil, mein Führer.“*

*В аптечката на клиниката —
червени плодове от брей,
бучиниш, кучешко грозде, мухоморка...
И все пак му подписах тѣй,
сякаш ми е брат.*

*По-късно през нощта май съм заспал
върху ръката си: за миг изгуби
умелост мойта дясна длан.*

ДАНИ АБС ЗАВРЪЩАНЕ В КАРДИФ

*„Роден град“ — мнозина си признават, че обичат
някой град:*

*сивите улички заплетени, по тях отивах с колелото
на училище,*

първата цигара

*в задния двор и, глупак с глупак, първата пропаднала
любов.*

*Всички първи неща. Бледнеещи страдания и
самосъжаление.*

*Пътуването към Кардиф бе не завръщане, по-скоро
нахлуване*

*на идентичности забравени. Разбира се, мястото
цялото се е смалило:*

*широка цяла миля, Таф сега поток е; замъкът не е
като*

от страховит кошмар,

*ами прилична сграда, с фасада като играчка на
някой шегобиец.*

*Разпилени гласове на вятъра, асоциации, следи,
ненужни вектори, детайли доловени, както когато,
след като си тръгна докторът,
една врата отвори се и зърнах бялото лице огромно
на дядо ми, внезапно поразен от лоша новина.*

*Като не мога нищо да определя, не мога да говоря,
но все пак мястото обичам заради онова, което
исках то да бъде,*

*както и заради това, което то безсрамно е сега
за мен — град чужд и мрачен, пълен с непознати.*

Като не мога да общувам, лесно могат да ме предадат,
тревожно ме разсейват някакви сетивни отражения,
като онези закотвени пейзажи водни, които носят се из Таф
и се променят
час по час, щом светлината сенките преиначи.

Илюзия е също онова изгубено и тъмно игрище след дъжда,
шумът трамваен, изстрелите на мястото, наричано тогава
Тигров залив.
Истински е само този дъх на плодородна, влажна пръст,
когато се покаже слънцето,
смесица от остри миризми, хем прости, хем прекрасни.

Едва пристигнал бях и другият Кардиф изчезна,
издимя във спомена, останаха ми само тия живи прилики,
в които момчето, дете аз не бях, се срещна със мъжа,
който не съм, поколебаха се, оставиха два чифта стъпки,
после продължиха.

ДАНИ АБС

КИНО В УЕЛСКАТА ДОЛИНА, 30-ТЕ

*В Палата на бедняшките квартали,
от задните редове на съботната вечер,
сред шахтата невиджана на мрака,
си спомням: отначало, грандиозен,
политаше звукът; после — тръпката
на гледка панаирна — надигаше се,
величествена, мощна, прогласяше
ярък и пищен карнавал,
сменяше си цветовете, хриптейки
в усилване и глъхнене на музикална астма.*

*Още я чувам, свирена със замах
от господин прочут, Катидръл Джоунс:
„Когато мацката от «Бродуей» казва «лека нощ»,
вече е рано сутринта“, — после той и тя
се скриваха, потъваха като подземен сън.*

*По-късно оня ми ти партер, храчейки силикоза,
(краката без обувки върху килим молитвен),
ставаше свидетел на чудо: съседското момиче,
бедна и парцалива Златокоска,
изтриваше глицериновите си сълзи,
за да целуне Кари Грант, със копчета на ръкавелите,
под елегантни полилеи.
(По Кари не кацаха мухи. И нямаше той дупки
по чорапа.)*

*И все се къдреше като лоза димът
в лъча опиващ от кабината на оператора,
докато: КРАЙ — разбира се, възторжен.
После от Палата, като изгонена от рая,*

*свъсена, тълпата твърде тихо се изсипваше
сред травмата на парадокса:
познатата печал и злост
на безработна улица под газови фенери,
и биеха часовниците на Градчето.*

ДЖИЛИЪН КЛАРК — СТИХОТВОРЕНИЯ

Джлиън Кларк е сред водещите поети и преподаватели по поезия на своето поколение. Член на Кралското общество за литература, тя е бивш председател на Уелската академия на писателите. Нейните „Избрани стихотворения“ са издадени от Карканет прес, а самата тя е автор, изучаван в училищата и университетите. Неотдавна бе удостоена с почетна магистърска степен от Уелския университет и освен това води курса „Майстори на писането“ в Гламорганския университет. Образността на уелските митове заема централно място в много от нейните работи, както личи от използването на легендата за Олуен от Мабиногион и от стихотворението за уелския крал Лир — прототип на шекспировия Крал Лир.

ДЖИЛИЪН КЛАРК ЛИР

*Десетгодишна, на първата ми стратфордска пиеса:
кралят^[1] и реката^[2], със своите уелски имена,
пробождат тъмнината в лятна нощ,
в антракт и действие, и пак антракт.
Лебед оставя двойна дия сред лъскава вода,
проблясваща с необозрими смисли.
Дали бе Гилгуд в този случай?
Или бе Лотън, едрият, облечен в бяла риза, като луд,
сред житни снопи разположен, в дървена талига,
който учеше за важността на думичките малки?
Всички. Нищо. Глупец. Неблагодарност. Думи,
които ме държаха будна, в уплах цяла нощ. Суетата
на стареца и „Нищо“, изречено от дъщерята,
пробягваха ми като детско стихче през главата.*

*Тридесет години по-късно на Лин^[3] от стръмнините
гледам как гарваните и враните на Едгар още мерят
ръста на скалите, как падат хвърлените камъни
в историята, колко дълбоко се простира белегът
в морето, там, където вълната се разбива.
Тревата е обшита пестеливо с очибелец,
със син синчец и птичи кости, с мидички и теменуги.
И паят овесарки в преципа като искри.
Пейзажът е белязан с фигури на старци:
брадатото море, огънати от вятъра дървета
тънкокости,
овчар, работник и един рибар среднощен.
Тук и там в порутените ферми
по хълмове далечни светят кухненски прозорци
и прегрешили дъщери копнеят да се махнат.*

*Нощ пада върху Лин, върху предците,
върху кралете древни келтски и мъртвите отскоро*

---

*онези, пред които все още сме виновни; цветя
в буркани вехнат по гробовете; повторените
откази в душите ни тежат.*

*Главата ми е пълна със звук и спомени за реч,
срички, идеи — уж на хвърлей място;
глас на дъждосвирец наблизо се извива, тътенът
далечен му приглася в такт, оформен
от дългото крайбрежие на полуострова,
от пентаметъра безспирен на морето.
Когато бях на десет, шут и крал ми пяха
стихчета за скръбта — от тях разбрах,
че нищо не е, щом си няма дума.*

---

[1] Лир, на уелски: Llyr. ↑

[2] Ейвън (Avon); на уелски афон означава река. ↑

[3] В митологията Олуен е момичето, чиито стъпки, откъдето и да мине, оставят бели цветя вместо следи. ↑

ДЖИЛИЪН КЛАРК НА ХИЛЯДА ФУТА

*Никой не идва — само пощальонът
и фермерът с фураж за зимата.*

*Шосета и магистрали ме отбягват,
националната енергийна мрежа ме пропуска.*

*За електричество улавям вятъра.
Чиста вода в градината извира.*

*Повей неспирен върти крилете
на мелницата в ослепително сребро,*

*мълва донася
и скръб по радиото.*

*Америка телефонира.
Пристига картичка от Полша.*

*В прашката на скоростта кометата
разцъфва в перихелий над комина.*

*Държа небето до ухото си, да чуя
хаосът как шепне.*

ДЖИЛИЪН КЛАРК
ОЛУЕН ПРАВИ ПЪРВИТЕ СИ СТЬПКИ В ПРОГРАМАТА
„WORD“ ПО ВРЕМЕ НА ВОЙНА^[1]

*Нейната първа, колеблива стъпка в мрака,
бездънен като празнота — пръв камък,
хвърлен в нищото.
„Има ли някой там?“ После бавното очакване
за език като нейния — искра,*

*която казва, че там има нещо.
Тя прави втора крачка над бездната
и слуша. Звънтейки като стъпки по леда,
думите ѝ осейват небето черно със звезди.*

*Всяка следа от звяр и птица по снежната земя
изтрита е. Пушките на зимата напукват
самотния екран
в зората на деня и там, където тя е минала,
от мократа земя кокичета избликват.*

*Сред цветята бдящи, през мрака тя върви сама,
разкъсвайки най-черната страница,
позната на света.*

---

[1] В митологията Олуен е момичето, чиито стъпки, откъдето и да мине, оставят бели цветя вместо следи. ↑

МЕНА ЕЛФИН — СТИХОТВОРЕНИЯ

Мена Елфин е поет и драматург, пишец на уелски. Тя е съдиректор на Магистърската програма по творческо писане в Тринити Колидж Кармартън и е пътувала много като преподавател и автор. Нейното либрето, „Градина от светлина“, бе изпълнено от Нюйоркската филхармония в Линкълн Сентър, Ню Йорк, през октомври 1999 г. Тя прави впечатление сред уелскоезичните автори с това, че последните ѝ три стихосбирки се появиха в двуезични уелско-английски издания — „Евкалипт“ (Gomer 1995), „Ангел в клетка“ (Bloodaxe 1996) и „Целувка на слепец“ (Bloodaxe 2000). Друга необичайна черта е, че нейните работи са преведени на английски от най-различни преводачи, в това число и някои от изтъкнатите англоезични уелски поети като Р. С. Томас и Джилиън Кларк.

МЕНА ЕЛФИН НАТИСКАЙКИ ПЕДАЛА НА ЛЮБОВТА

*„Няма да ти позволя да ходиш по мен“, казваш ми.
И все пак знам, без да ти отговарям, че човек в
живота си
обхожда два и половина пъти земното кълбо.*

*Коя ли част от теб не е попадала под стъпките ми?
Разбира се, движех се рачешката, почва под крака
ми
бяха хиляда твои нерви. Не е ли нашата вселена на
плътта*

*само черупка, любими, щом дланите ни са покрили
тънки вододели?*

*Отправях се на пътешествия загадъчни наляво и
надясно,
прослушвах нервни окончания, рефлексии, стави,*

*а мускулите ни — самият пулс на любовта. Да,
странствах,
и да, понякога достигах до тесни ивици земя, където
кръвоносни съдове потръпваха на всеки кръстопът.*

*Има ли следа — да не остави рана в своето бдение?
Стоя, където съм, страхувам се да скачам във
нощта,
страхувам се от всяка пряспа ланшен сняг.*

*Лишена съм от твоята човешка география
и зная, като допирам палец с пръст, колко
безкомпасно
е сърцето, как необята му не можеш да опитомиш.*

*И знам добре колко безъгълна е тленността.
Ето ме — начинаещата, разделила севера и юга,
пресичам острова на твоя изток, после бавно и
полека запълзвам.*

**МЕНА ЕЛФИН
НА ОПАШКА
ПРЕД КАБИНЕТА НА ХИРУРГА**

*Живеем на ръба на този живот,
затворени между пристигане и тръгване.
Само клеймото ни откроява.*

*И няма тази история на чакането „цяла вечност“
не е от памтивека?
Но болестта напредва бързо.*

*Думи далечни и близки помежду си:
планината завинаги е под небето,
но врата да ти отворят трябва да почакаш.*

*И ние се редим в опашка, макар и седнали.
Така стоят нещата с тленността —
всеки миг е вечност.*

МЕНА ЕЛФИН ГАСЕНЕ

*Понякога сме склонни да повярваме, че като
остаряваме,
светът за нас започва да угасва. Забавяме полека,
докато видим как утринната мараня се губи,
за да намери пристан в нашия произход.*

*Друг път си казвам, че всъщност е планинската
мъгла,
която се вдига, щом слънцето навреме дойде,
или е градски смог, размиващ всичко видно,
който очите мами и подгъва коленете.*

*Но при все това вярвам, че с напредването на
живота
виждаме по-добре, през ясни и прозрачни очила,
когато доловя у нас талант да виждаме далеч —
гледки незабелязани в младежките ни дни:*

*защото да се виждаме един друг е светлина
пронизваща,
която погледът избистря, подобно лъч на лазер.*

ЕЛИН АП ХОУЕЛ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Поет, преводач и редактор. Родена в Колуин Бей, израснала в Уелс, живее в Кардиф. Занимава се с културата на келтите. Превеждана на чешки, английски, немски, италиански, японски. Работи като преводач в националните музеи и галерии на Уелс.

ЕЛИН АП ХОУЕЛ БОГИНИ

*Богини на келтите —
богини от зановец, коча билка и дъбов лист,
сухи, със кости тракаци, със нокти, дълбоко в
козината скрити —*

*не бяхте сред онези, които, поклащайки се,
преминаваха
преди години през моите ученически мечти.*

*Аз обожвах малките силфиди, днес — тук, а утре
— отлетели,
потрепващи във митовете на Гърция и Рим,
превърнати в дъга, след миг пък — в пролет или
дърво,
трептящи между две настроения, две телесни
форми,
опитващи се някой смъртен да омаят, от бог да се
укрият,
сменящи имена, характери, сякаш избират си
червило.
Ехо, Ерос и Психея: нимфетки-гимназистки,
кикотещи се изпод прясно измитите коси.*

*Бавно стигнах до нашите богини —
болезнени, сурови, упорити като давеци се котета.
Със всяка рана, която съм видяла, с всяка целувка
празна,
с всеки пръстен изтърван, аз ставам чиракуваща
Фурия —
кръвта по вашите ръце надушвам, желязото
горещо,*

дочувам детски черепи на вятъра да тропат.

*Богини на диви, луди хора, от мъка повалени,
на тишина огромна, на ужасни, неизречени неща —
дошли сте тази вечер в глъхнещия звук на новините
и шествате из стаята във дрипави одежди от
коприна,
умората по скулите следа е под очите помрачени,
кожата ви на стара ябълка прилича —*

*и все пак гръм и мълния пропяват през облачните ви
коси,
престилките ви — вързани с гигантски възли над
провиснали кореми
и в бяла детелина все тъй гневът цъфти под вашите
обувки.*

*Под фустите ви цели царства, пометени, загиват и
изчезват.*

ЕЛИН АП ХОУЕЛ СУПА

*Това не е стихотворение за супа —
ни за цвят на супа, ни за мирис, ни за вкус,
ни за нейните звезди от мазнина — целувки жарки
за езика, закопнял да се опари.*

*Това не е стихотворение за супа —
с морковите в деликатна хапка,
в апетитно сръбване — бульонът,
магданозът — смачкан и зелен като конфети.*

*В крайна сметка, беше просто супа —
със месо, картофи и вода, и сол —
не гаспачо, ни яхния, ни bouillbaisse,
ни крем супа с дивеч, velouté или пък vichysoisse.*

*Това не е стихотворение за супа,
а за нещо наполовин узнато:
мъничко подправка тук и там,
още щипка от това или онова,
подходяща купа и лъжица дълга —
всеки път като възври да омагьосваш пак и пак
на супата духа потаен.*

*Това въобще не е стихотворение за супа —
ни за супа, ни за липсата на супа,
няма нищо общо с топлина и светлина,
с радиото, тихичко жужащо в кухнята уютна,
с мястото, запазено на масата.*

ЕЛИН АП ХОУЕЛ НАИСТИНА ПОЛЕЗНО

*Какво ли стана с дамите набожни от детството?
Със кожените шапки, с молитвениците, готови
винаги*

*да се отворят,
и с любовта им — в топлата прегръдка
на туида груб и боцкащите брошки?*

*Измъквах се от техните обятия,
от брошките, оставили на бузата ми драскотина
ярка.*

*Зад суетнята, зад животните им мъртви,
тъгата им миришеше на кисело, като урина.*

*„Любовта си е любов“, гълчеше майка ми,
„както и да мирише,
както и да боцка.“*

*Оттогава обичала съм
и обичана била съм.
Понякога бе лесна любовта,
провиснала, протрита като старо кадифе,
а друг път бе като пердета тънки —
показват повече, отколкото прикриват.
Една любов бе като режещо въже,
което изгори плътта и я разяде.*

*Това е любовта, която бих желала:
любов като чаршафи
от чист ирландски лен,
със тъкан гладка, издържлива,
миришещи единствено на въздух и изпрано:*

чаршафи със гръбнак,
та шев да не търпят,
щом ги навържса на въже голямо, бяло,
и от прозореца навън се залюлея, побягвайки в
нощта.

ОУЕН ШИЪРС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Оуен Шиърс (1974), роден в Сува, остров Фиджи, израснал в Абергавъни. Възпитаник на Оксфорд и университета на Източна Англия, той е носител на наградата „Ерик Грегъри“ за 1999 и на „Воуг“ за млади писатели. Първата му стихосбирка се нарича „Синята книга“ (2000). Живее в Лондон, работи в телевизионни продукции.

ОУЕН ШИЪРС ЖРЕБЧЕ НА ЖИВИЯ ПЛЕТ

*Първо видяхме само кобилата,
и нейния корем, издут и празен,
счупения восък на нейните гърди,
стоеше там, повесила глава край плета,
в очакване да стане нещо.*

*А после и плацентата, захвърлена до нея:
подобно рибено желе,
кървави отпуснати пипала, чиста кожа,
която хлъзга се по лапад и коприва.
Отхапаната пъпна връв
като червено и стоманено въже.*

*И жребчето накрая,
пометнато в живия плет,
оттам търкулнато по склона,
с крака недъгави и меки,
с копита кашкави, ненужни.*

*Овесено на трънката,
то още мръщи своите бърни.
Застинал търпелив зародиш,
който чака сред полето
да се върне в някоя утроба.*

ОУЕН ШИЪРС ЖЪТВА

*Както си седяхме под дървото,
изведнъж ни наваляха конски кестени.
Малки бомби през гирлянди от листа
обстрелват гърбове и рамена.
Започна ти да ги събираш
и соковете им изстиска,
които бе събрала, ти запази,
притиснати към тебе
и сякаш бе прободена,
кървяха кестени от раните.
Когато вече бяха твърде много,
ти няколко ми повери
и аз държах ги във юмрука си
като купчина от ашици.
Но блясъка им моята любима угаси,
мургаво-червени сред посърналия кът,
когато ти ги върнах, каза,
че винаги ще бъде тъй;
понеже аз съм мъж, та имам кисели ръце.*

ОУЕН ШИЪРС ДА УЧИШ ЕЗИК

*В Ландеви под стария дъб,
малки клончета имел
чертаят силуети на бялото небе;*

*ето там ги имаше.
Здрави възли от коса и слуз,
хартиени извивки на нервозна длан,*

*сбити и напъхани в корем на кукумявка,
покапани от лястовица в полет,
в гърлото ѝ — удар на сърце,
украсен с едно перо.*

*Те се тълкуват в гореща вода,
разгъват и отпускат своите нишки,
пречупени истории от кокал;*

*няколко гръбнака, одраскване от нокът,
перо на сипка, намазано и свито,
жила в челюстта на земеровка.*

*Отлагам техния десен под ярка лампа,
на черната влажна хартия
сглобявам парче по парче —
подреждайки смъртни присъди.*

ОУЕН ШИЪРС ПЕЛТЕК НА СИПЕЙ

*Езикът ми е този склон.
Кожата на камъка се сменя
и губя власт над нея,
краката ми се щурат с игривото петно,
вода варовита се лее през чиреп.*

*Но щом съм неподвижен,
от тази недостъпност угнетен,
допирам буза в склона — като дете при мама —
тогава спира.
Камъкът пращи и млъква,
остава си на планината,
и всичко означава.*

*Докато пак помръдна,
когато се разгърне под ръката ми,
пързая се под моите нозе,
като припомнени слова,
подобно гласни под езика ми.*

РОБИН ЛЮЕЛИН — БЯЛА ЗВЕЗДА НА БЯЛ ФОН

Робин Люелин, който твори на уелски език, е роден в Ланфротен, Северен Уелс, през 1958 година. И двата му романа са удостоени с Медал за проза на национален конкурс. Издал е и сборник разкази „Големите сиви води“. Вторият му роман „От празното пристанище към белия океан“ получава годишната награда на BBC за 1994 година.

Люелин успява по новаторски да съчетае митове, футуристични фантазии, отклик от прозата Мабиногион и дори кафкиански влияния в един жив език, който провокира силен интерес сред читателските среди на Уелс. Творчеството на Люелин донася онова безкрайно необходимо възраждане на уелската проза след господството на една реалистична традиция, твърдят неговите почитатели. Критиците му се оплакват от прекалената му сложност и „елитаризъм“.

РОБИН ЛЮЕЛИН

БЯЛА ЗВЕЗДА НА БЯЛ ФОН

Беше след книжната революция, в нощта, когато извоювахме свободата си, започнаха моите мъки. Градският площад бе претъпкан цял следобед, та дори и вечерта, тъй като кръчмите буквално преливаха навън. Бях вторачил очи, за да те открия, като пресичаш улицата и не обръщах внимание на хората, които ме сочеха с пръст или се подсмиваха с презрение, като минавах край тях. Беше ми все едно, докато Дей Дин Уиа не ме ръгна с лакът в ребрата и не ми намигна лукаво. Тогава го прочетох не само в очите му.

— Още си на свобода, а? — само това ми каза.

— За какво намекваш? — попитах, но той се беше шмугнал отново в тълпата. Повъртях се още малко наоколо, послушах речите, които се лееха от мегафоните по висините на кулите, и тъй като нямах и капка уиски, за да се стопля, вдигнах яката до ушите си и потеглих. Отначало реших да отида до Караг Елин, за да те видя, но как можех да ти обясня нещата, скъпа Анис, когато думите помежду ни се бяха превърнали в оръжия? Преминавах през подлеза, когато отново се натъкнах на Сифрид Хелиг. Превита на две, хлипаща в сълзи, с коси паднали над лицето ѝ, с рана през цялата ѝ буза, тя се мъчеше да събере мънистата от някаква огърлица, които се бяха разпилели по бялата бетонна настилка.

— Какво е станало, Сифрид? — попитах ей така. Бях я заговорил преди малко на площада, макар че нямаше кой знае какво да си кажем. Ама това момиче сякаш винаги изпада в някаква беда, все едно каква.

— Остави ме на мира — загледа ме като тигрица и тогава забелязах как гримът от очите ѝ се стичаше по страните ѝ в две черни вадички. Сифрид Хелиг Ралт може да бъде опасна, по-добре да не ѝ се мяркаш, когато не е на кеф.

— Но, Сифрид... Аз само...

— Махай се. Върви при твоята Анис Бах и Галон — злобно изсъска тя, — и виж дали и тя няма да те отпрати.

Тръгнах си и се отправих към вкъщи. Не съм от тези дете ще се размислят при такива гадни обстоятелства.

Точно пред Денонощното, мярнах Уил Чил, седнал на тротоара и стиснал глава в ръце. И дума не разбрах от онова, което каза, не разбрах и защо подпря показалец под брадичката си и ми се ухили грозно с уста пълна с черни зъби.

— Какво ще ми дадеш, за да се стопля, Бетсан? — обърнах се към Бетсан Боб зад тезгяха. — Как си с новата си работа?

— Имаме моряшки кепап и си гледай работата.

Казват, че Бетсан Боб сега движела с Джил Сгрин Бах и затова сега работела нощем на бара в Денонощния, а не по гръб в заведението, както беше досега. Тогава вратата се отвори, Уил Чил увисна на нея и се строполи през масите.

— Вън! — викна Бетсан Боб като грабна метлата и го прасна с дръжката през раменете. Уил Чил не помръдна. Тогава тя запрати дръжката по него и се върна зад тезгяха. — Изненадана съм, че все още се въртиш около това място — обърна се тя към мен.

— Виж, вече взе да ми писва — казах и наистина почнах да се безпокоя. — Ще ми кажеш ли какво значат тия приказки по мой адрес, така изведнъж?

— Идваха преди малко тука и питаха за теб.

— Кой е идвал?

— Те те търсят, нали? Аз нищичко не казах, добре да знаеш!

— Какво има да им кажеш? За какво ще ме търсят? — Бетсан Боб обичаше да се заяжда, да дразни хората, затова не повярвах на думите ѝ. Уил Чил се доближи до масата и започна да бръщолеви, да се пени и прави гримаси, затова платих на Бетсан за храната с два енергийни купона и си тръгнах. Не че очаквах нещо, но се прибрах право вкъщи, просто за всеки случай.

Стомахът ми се сви, щом забелязах лампичката на телефонния секретар да мига в червено. Първото нещо, което направих, бе да отворя бележката, която намерих на изтривалката. Не обръщах особено внимание на големите промени в страната, за които напоследък се говореше в новините, тъй като нещата в моето градче си бяха все същите, а освен това бях работил навън и не разбирах промените така добре, както би трябвало.

— Господи Боже! — възкликнах като прочетох бележката. — Значи е вярно. Фишермедхен иска незабавно да ме види. Ще попадна в Ентвурдигугт палат, преди да се обърна, и Раусман ще ме одере жив.

Сигурно бях забравил за телефонния секретар и пръстите ми забарабаниха по клавишите като кълвач по дънера на дърво.

Фишермедхен не обичаше да я будят посред нощ. Но като разбра кой се обажда, тонът ѝ се промени.

— А, най-накрая! Къде се губиш, Гуерн? — каза тя малко театрално. — Очаквах да се обадиш.

— Да знам. Виж, ще пристигна рано сутринта. Това има ли нещо общо с работата в мрежата? Чуй, казах, че не съм напълно запознат с новия софтуер! Те сърдита ли са?

— Утре сутрин в осем. Не се безпокой за нищо. Ела в осем, всичко е наред.

Бях чул Дей Дуин Уиа да говори за някой си Тинкър Сафлин или нещо подобно, който бил експерт в нелегалното прекарване на бегълци през границите и винаги се измъквал от хватките на „Бездушните типове“. „Тоя човек ми трябва“, казах си, „той ще ме измъкне до Смол Ланд“. И си помислих: „Само че той съществува само в слуховете, а това не ме грее. По дяволите с всичко“.

И макар и да вярвах в съществуването на Тинкър Сафлин както децата и старците вярват в приказки, нито знаех на какъв обществен телефон да го потърся, нито нищо. Не можех да се свържа с него и по нормален телефон, само щях да пусна котката от торбата пред Някой, Който Подслушва, и така да тръгнат на лов и за моята глава. „Ако не си силен, то бъди коварен“, казах си, сякаш ми беше ясно какво да правя от тук нататък.

Тогава реших да си стегна багажа и натъпках каквото ми попадне в едно малко сакче. Мислех наистина да ти се обадя. Но реших, че е по-добре да не го правя. Спомних си екрана и слота. Унищожих файла, за чието съществуване се предполагаше, че не бива да знам. Оставих съобщение с по-ранен час за Фишермедхен и излязох навън, без да се обръщам. Качих се на автостоп до гарата и като се прехвърлих със скок през оградата, едва успях да се метна на нощния влак.

— Билетчето, момче — чух гласа на пазача.

— Нямам — отвърнах.

— Ще си платиш, тогава. Давай.

— Спокойно, деденце, ще си платя — И като му подадох енергийната си карта с думите „за четирийсет“, получих в замяна жълтичко билетче от машинката на колана му, с още незасъхнало мастило.

Не слязох, където трябваше, а продължих в нощта покрай селища, чиито имена не бях никога чувал. Нощта бе като дълъг тунел и светлините на вагона осветяваха в жълто заспалите пътници. Някои бяха непознати, но имаше и такива от Страната на Заточението, затова притиснах лице в стъклото, зазяпан в дъждовните капки, които лудешки се надпреварваха по гладката му повърхност отвън, та дано никой не ме разпознае. Все пак успях да се изхлузя от влака, точно когато започваше да се зазорява на гарата във Флатхалт, без някой да открие, че не си бях платил билета до тук.

Големи лъскави табели оповестяваха името на градчето, но иначе — същите циментови колиби без гипс по стените като при нас и същите неспирно блещукащи неонов светлини. Изглежда и по тия места са доста нахални като при нас, защото първите думи, с които някой се обърна към мен, бяха: „А как ще продължиш от тук нататък, чужденце?“

АНГАРАД ПРАЙС — ТВОРЧЕСТВО НА РЪБА НА КАТАСТРОФАТА: СЪВРЕМЕННАТА УЕЛСКА ПРОЗА НА РОБИН ЛЮЕЛИН

Ангарад Прайс е родена в Бангор, северен Уелс, и следва съвременни езици в Джизъс Колидж, Оксфорд, където защитава и докторат по съвременна уелска литература. Прозата си твори само на уелски, преподава уелски език и литература в Кардифския университет.

АНГАРАД ПРАЙС

ТВОРЧЕСТВО НА РЪБА НА КАТАСТРОФАТА: СЪВРЕМЕННАТА УЕЛСКА ПРОЗА НА РОБИН ЛЮЕЛИН

Никакъв цинизъм не е в състояние да опровергае силата, с която носителят на Националната награда въздейства върху въображението ни, заяви Хиуел Тейфи Едуардс, за тримата главни победители в Националния конкурс на Уелс Айстедфод.

За непосветените Националният Айстедфод представлява едноседмичен фестивал на изкуствата на уелски език, който се провежда ежегодно и се редува през година в Северен и Южен Уелс. Същността на този Айстедход (това може да се преведе като „заседание“) е конкурсният характер, раздаването на награди и отличия в много области, но най-вече в сферата на музиката и литературата. Трите най-престижни награди се дават на писатели, и за тях споменава Едуардс. Те са две награди за поезия „Чеър“ и „Краун“ и една за проза, наречена Медал за проза. Кандидатите се представят с псевдоним. Церемонията по награждаването се извършва на пищна церемония пред обширна аудитория и се предава на живо по телевизията.

Наградата през 1992 за романа „Бяла звезда на бял фон“ на пишещия на уелски език Робин Люелин беше наистина паметно събитие. Това бе и първата творба на Люелин и бе посрещната с небивал възторг от членовете на журито. Един от тях — Дафид Роуландс — сподели, че „въобще не е чел такова нещо на уелски“ и добави, че „Медалът за проза никога не е бил даряван на толкова вълнуващо талантлив творец“. Друг член на журито Алун Джоунс го нарече „завладяващ разказвач, възхитителен автор на магическа проза.“ А според Робърт Рис качествата на наградената творба надскачат многократно останалите претенденти и я „издигат на крилете на гения“. Той дори предрече, че тази творба ще придобие революционна значимост за уелската проза и ще разкрие нова страница в уелската белетристика.

Хиперболизираните оценки на тримата от журито бяха последвани от стръвна реакция. Но, както обяснява Едуардс, носителите на трите награди са „автори, заслужаващи огромно доверие, тъй като те символизират несекващата значимост на уелския език като могъщо литературно средство“. Така че символичното значение на победата им може да се окаже дори по-значима от литературните достойнства на печелившата творба.

Не ще и съмнение, че голямата публичност при удостояването на Медала за проза няма друг паралел в уелската литература. В резултат на това наградената творба обикновено се изкачва на върха в уелските класации за бестселър. Наистина, от всички книги, излезли на уелски, наградените на Айстедфорд се продават в големи тиражи и носят значими приходи.

Хвалебствията за „Бяла звезда на бял фон“ бяха подети и повторени от читателите в месеците след награждаването. А освен това ширещата се загриженост за бъдещето на уелската литература, и главно белетристика, вероятно притури „квазимесианска“ нотка към рецепцията на „революционната“ новела на Люелин и така доста несправедливо младият, прохождащ творец бе поставен под огромно напрежение. Както казва Мартин Дейвис „интересно е съпадението, че тази новела трябваше да се появи и тя се появи в момент, когато се надигаха фундаментални въпроси около бъдещето на уелската проза“. А Мена Бейнс в „Ню Уелш Ривю“ отбелязва, че екзалтацията около романа нарасна с осъзнаването на факта, че неин автор е един съвършен новак на литературната сцена на Уелс. „Бяла звезда на бял фон“ получи и други уелски литературни награди — Награда на годината, Награда за дебютна книга и др.

Съразмерна по кресливост бе и негативната оценка. Романът на Люелин скоро стана най-разискваната уелска литературна творба от години наред, средоточие на странна смесица от ожесточена критика и еднакво ожесточена възхвала, казва Мена Бейнс.

Негативните оценки се въртяха главно около проблема, че творбата е трудна за разбиране и доста объркваща. Много от обикновените уелски читатели, твърдят критиците, едва ли биха се насладили на фантазността на романа така, както академиците, които раздават наградите. Мнозина твърдяха, че журито са проявили безотговорност, награждавайки толкова подчертано трудна творба. И

още нещо, безотговорен бил и самият Люелин, сътворявайки толкова сложно произведение.

От тук се отприщи с нова сила отколешния дебат за достойнствата на „популярната“ и на „трудната“, „сложната“ литература. В основата на дебата този път застана Люелин и неговата „трудна“ творба, както „трудното“ творчество на пишещите на уелски поети Юрос Боуен и Боби Джоунс бе в основата на споровете през 1960-те и 1970-те години.

Дебатът се завъртя около силното, може би прекалено силно убеждение, — че съществува основна връзка между благополучието, или доброто състояние на уелския език и благополучието на уелската литература. Или както посочва Уин Томас: „Основният момент, който не бива да се забравя, е, че битката за уелския език се е водила главно от гледна точка на оцеляването на литературната ни култура“. Критична е връзката между публикациите на уелски език и културната и социална адекватност на този език. Разрастването на читателската публика на уелски език е в интерес за езиковата виталност.

И така, броят на хората, чийто роден език е уелският, прогресивно намалява през XX век, затова опитите за подкрепа и тласък на уелската литература нарастват. През 1996 година специален брой на списанието за книги в Уелс бе посветено на популяризирането на уелската литература, като всякакви представители на родната култура бяха поканени да дадат своя принос с мисли и препоръки.

Но дискусиата винаги е била натоварена със сблъсък на противоречиви становища. Мнозина виждаха в популяризирането път напред. Ислин Фоук Елис например, е първокласен уелски автор, посветил се на създаването на популярна уелска литература. Други обаче като поетът Боби Джоунс, вярват, че литературата не бива да се „принизява“, „обезстойността“ по този начин. Според него виталната национална литература трябва да бъде предизвикателна, неспирно търсеща нови изразни средства, надскачаща познатите граници.

В резултат, разделенията по въпроса предизвикаха нови разногласия, като това дали експерименталната литература трябва да се окачествява като „трудна“, като „елитарна“ или „предизвикателна“, а традиционната като „лесна“, „популярна“ или „старомодна“. А тези заблуди дадоха поле за журналистически изяви на тема литературна и културна активност.

Съществува обаче един фактор, който придава уникална съдбовност в уелския контекст, и това е неизбежното осъзнаване, че авторът на уелски език не може да си позволи да бъде твърде сложен или твърде непознат за една читателска аудитория, която в най-добрия случай можем да наречем ограничена. Осъзнаването на този факт положително е залегнал в допитването на Йоан Уилямс за възможната читателска публика на „Бяла звезда на бял фон“. Белетристът Уилям Оуен Робъртс наскоро даде израз на собственото си чувство за несигурност, за рискованост, като съвременен уелски автор, заявявайки, че „да твориш на уелски е в голяма степен класическо изпитание, присъщо на ХХ век. Ти просто твориш на рѳба на катастрофата.“ Погледнато в апокалиптичен план в контекста на уелската литература прекаленото отчуждаване от читателите може да доведе до тяхното изчезване.

На този фон белетристиката на Робин Люелин — заедно с отклика, който предизвиква — заема полагащото ѳ се място в литературния и социален контекст. Както забелязахме, поляризираните мнения по отношение на „Бяла звезда на бял фон“ бяха предопределени от външни фактори. Самата новела — харизматично фентъзи-приключение, разказано с пионерски език, — би доставила наслада на читатели, с вкус към подобно четиво. Същата наслада вероятно е накарала други читатели, като Бетан Мейър Хюз, да почувстват необходимостта „да държат нещата в някаква перспектива“. А за някои читатели, както ще видим, игривият, закачлив антиреализъм на творбата би се сторил подозрителен от политическа и културна гледна точка.

Самото естество на романа е причина за поляризирания отклик, който предизвика. Доста читатели твърдят, че били „озадачени и смутени“ от книгата. Същото усещане са предизвикали и последващи публикации на творби като „От празния пристан до белия океан“, романът удостоен с Медал за проза през 1994 г., и „Големите сиви води“, сборник разкази, излязъл през 1995 г.

Дори първият страстен поклонник на „Бяла звезда на бял фон“ Дафид Роуландс признава, че „главата му се замаяла, още преди да стигне до 10-та страница“. Алун Джоунс също твърди, че „оставял настрана книгата, за да си поеме дѳх, а докато я четял, това се налагало многократно“. Думите на книжаря Гуин Шон Ифан, че „хората

намират романа труден за четене, оставят го настрана, малко за да си починат и отново се връщат към него“, предават съвършено точно стъписването, объркването на много от читателите при първата си среща с книгата. И наистина, повечето от метафорите, които и читатели, и критици използват, обрисувайки това стъписване, неизменно са заредени с някакво усещане, което се люшка между болката и насладата. Те говорят, че се „чувствали като пияни“, „в унес като на сън“, „омагьосани или замаяни“, като „в приятен гъдел“, „сладостна тръпка“ и накрая „като прободени с изящна, бляскава кама“.

Разсъждавайки върху неяснотата в поезията, поетът Алан Люд подчертава, че нито поетът, нито читателят трябва да бъдат винени. Балансираната преценка трябва да направи разграничение между „стиховете, които са трудни поради недостатъци на поета и стихове, които са трудни поради ленивостта или невежеството на част от публиката“. Същото важи и за прозата. Ала в уелската култура, която силно закриля своите читатели, съществува тенденцията авторът да бъде обвиняван за всяка трудност.

Прекомерното наблягане върху мъглявостта на даден литературен текст пречи на конструктивната дискусия. Никой не би се заел да отрече, че въпросът за литературната сложност е комплексен; сложността, трудността, не е нито абсолютно, нито перманентно качество. Дори напротив, това качество се проявява, когато даденият литературен текст влезе в контакт със своя реципиент в определено време и място. Освен това трудните или непознати елементи в литературния текст често могат да имат изключително важна творческа функция. В крайна сметка, смущението или объркаността на един читател не винаги означава смущение за останалите. Спорно е, разбира се, дали сюрреалната научнофантастична и комиксоподобна природа на „Бяла звезда на бял фон“ би била безкрайно по-близка и разбираема за по-младото компютърно поколение уелски читатели, отколкото натуралистичния „реализъм“ на монолингвистичния, некомформистки Уелс, обрисован в по-стари реалистични литературни творби.

Конструктивният анализ на отклика на творбата показва, че стъписването явно се провокира от наративната техника на автора, тъй като читатели едновременно отбелязват познати и непознати елементи.

Редувайки последователно тези крайности, повествователната техника не цели да хвърли мост над пропастта между значимостта на това, доколко читателите разбират дадено произведение, и значимостта от възраждане на литературата. Това е техника, която едновременно ви прави близки и ви отблъсква, посредством използване на — да речем — познати идиоми, локализми и разговорни стилни фигури, асонантни или ритмични образци, позната културна информация от една страна и разнообразяване на лингвистичния регистър и сричане на логико-темпоралната подредба на повествованието от друга.

Фантазията придава форма на новата техника на редуване на познатото с непознатото. Тя играе определяща роля в творческия му мироглед. В някои от произведенията му се натъкваме на непрестанно люшкане между реалното и митологичното. А повествованието в някои от разказите му се води от животното броненосец, от бухали, дори от планини.

През март 1992 година, само пет месеца преди да бъде удостоен с наградата Медал за проза (но вече ръкописът му бе представен) М. Уин Томас каза следното по повод тогавашното състояние на уелската проза:

„Бих се радвал, ако уелските белетристи — поне временно — загърбят реализма. Защото според мен този реализъм е станал прекалено изтърган, прекалено познат и прекалено удобен. Бих искал нашите белетристи да си спомнят, че Мабиногион също са написани на уелски език“.

Според Томас фантазията предлага едно от средствата за възраждането на уелската проза във време, когато реализмът е станал „прекалено познат“. През август същата година Робърт Рис цитира горното изказване на Томас при награждаването на „Бяла звезда на бял фон“. Рис изтъкна, че творбата не представлява осъществената мечта на Томас. Тя е сбъдване на неизреченото му пожелание съвременната уелска проза да се отгласне от залинелия реалистичен стил. Появата на „Бяла звезда“ явно съвпада с желанието за известна (макар и неосъзната) промяна на литературната сцена от началото на 1990-те години.

Последното десетилетие на века стана свидетел на появата на множество изтъкнати уелски творци, като Ангарад Томос, Михангел Морган, Ейруг Уин, които използват фантазията по новаторски начин. Това обаче не се осъществи без опозиция. Защитниците на реализма

гледаха на фантастичната проза като на ескейпизъм, бягство от действителността. Те отстояваха виждането, че единствено реализмът може адекватно и отговорно да се справи със състоянието на културната и езикова криза в съвременен Уелс.

Все пак, по-полезно би било, ако разглеждаме фантастиката в писането в ролята ѝ на коректив. Свободата на въображението, позволена от белетристиката, дава способности за коригиране на съществуващата ситуация. Фантазията също дава на авторите възможността да описват желани светове.

Фантастичните повествования на Робин могат да бъдат разчетени и като национални алегии. Алегорични модели съществуват в „Бяла звезда.“ Близки уелски елементи откриваме и в „Малка страна“. А познати национални стереотипи са видими в описанието, което прави на други „близки“ страни в романа: Британия, Ирландия, Франция, Индия. Все пак фактът, че никое от произведенията му не се възприема пълноценно като алегория означава, че въображаемото — а не херметичното — господства в творбите му. „Малка страна“ е утопия. Образите в „Бяла звезда...“ говорят по-звучен, жизнен и идиоматичен уелски от повечето уелски днес. А „алиансът“ от малки страни, които се надигат срещу (англо-германите) „Страната на моето заточение“ не е нищо друго освен приемане на желаното за реално.

Желанието заема централно място във фантазията и повечето съвременни литературни фантазии на уелски — в най-голяма степен — са свързани с въпроси за уелската самобитност и уелската култура. Но същевременно те обхващат наблюдения по „уелщината“ в настоящия ѝ вид.

По повод дискусията ни за познатото и отгласването от него, залегнало в творбите ни, интересно е да отбележим, че от всички съвременни творци, пишещи на родния ни език, Робин е заслужено наричан с традиционния уелски епитет за писател *cyfarwyddo*, което означава „близък, познат“.

Робин даде на съвременния уелски читател фамилиарни знаци, показвайки еднопосочния път към новия Уелс. Не всеки читател, както видяхме, ще пожелае да следва тези знаци. Съвременната четяща публика не е хомогенно цяло, а разнородна група от индивидуалности. Ала онези читатели, които наистина желаят да се запознаят с

творчеството и визията на Робин, могат да бъдат сигурни, че ще получат достатъчно наслада и познание при фантастичното им пътуване от корица до корица.

ГУИНЕТ ЛУИС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Гуинет Луис е родена в Кардиф през 1959 година. Учи английски език в Кеймбридж и творческо писане в Колумбийския университет, САЩ, пише докторат в Оксфорд. Публикувала е пет книги със стихове, три на уелски и две на английски. Тя е от малцината уелски автори, които успешно творят и на двата езика. „Притчи и факсове“ (1995) е предложена за наградата Форуърд и печели отличие в Алдебъргския поетичен фестивал. „Нулева гравитация“ (1998) също е отличена. „Сонети за Редса“ е публикувана през 1990, „Едно и едно е равно на три“ се появява през 1996, а „Убиец на езика“ през 1999. Последните ѝ четири книги са предложени за най-добра уелска книга на годината. Живее и твори в Кардиф.

ГУИНЕТ ЛУИС ТЪМНО СРЕДНОВЕКОВИЕ

*Саксонците са вертикали,
кръгове сме ние —
оттук взаимната ни неприязън.
Те се изкачват, ние движим се спираловидно;
кои ще бъдат
по-добрите в своята вечност?*

*Спиралите клонят към грубиянство
докато стълбите се извисяват;
те краката са, а ние сме очите
и наблюдаваме възхода на графовете
сред небесата
над глупците, които покровителстват.*

*Ние връщането сме назад,
а те прогреса,
обиколен път в контраст със магистрала.
Заемаме, но притежават те
делата на деня,
сертификати за свободно преминаване.*

*Бляскаво е да си вожд на клан,
вместо упорит и съвестен работник,
върхна точка в геометрията,
която чертае Англичите до техните височини;
въпреки че трябва
фантазията да познава страха от гравитацията.*

*Смирените са с буден ум
и разпознават, че короната
е нула, в която всеки може да удави*

*или пък да изпие смъртта си — ирония такава
е за наведените,
които трябва да възхвалят доброто,
което никога не ще получат.*

ГУИНЕТ ЛУИС ДАР

*„Часовник за подарък? Времето от моя съпруг?
Как може да ми дадеш златна гривна, която ще
рани*

*така дълбоко китката ми? И накрая
въртящото се колело отвътре ще се превърне*

*в наш враг и във фитила
на бомба, която ще взриви на късчета*

*цялата любов помежду ни някой ден.
Не, не днес, но остриите зъби на часовника*

*така са точни, че пътуването им
живота ни ще сдъвче, разкъсвайки*

*следите ни до небитие.“ „Времето е моят дар
за теб. Не неговият механизъм —*

*горчиво е да гледаш как косата побелява —
а широтата, размаха му
и дълбочината, романтичната любов
със тъмните ѝ сенки*

*и съзнанието за смъртта.
Не, в брака любовта е буен огън*

*и секундите към него се роят
като нощни крехки пеперуди, примамени
да се любуват*

на светлината преди наш'та смърт.

*Но засега го остави —
носи часовника си златен, кръгъл като нула,*

*за да си спомняш, че колело сме ние и в главината му
е празнотата плодотворна, която ще се появи
след нас.“*

ГУИНЕТ ЛУИС ПЕТДЕСЕТНИЦА

*Във Флорида Бог иска да отида.
Ще премина границата със живачните крадци,
както е предречено в пророчества и факсове
и ангелът на контролно-пропускателния пункт
за Естония
ще е предупредил униформените птици
да се държат престорено и да разсеят караула,*

*така че да премина без проблеми. Трансът,
в който с лекота говоря чуждите езици,
ще е паспортът ми — аз ще опитам острия вкус
на пътуването върху атласа на езика си —
солена Полша, киселата Дания и сладката Виена.
И всичките мъже ще осъзнаят вътрешно,
че в Своята мъдрост Господ е изпратил*

*едно младо момиче да спаси Флорида.
Ще се втурна през Европа като буен пламък,
задълго няма да се застоявам,
освен за да преименувам
случаен град; в София
хиляди преобразени и хиляди припаднали във транс
в името на Светия дух покрай Сена.*

*Моят живот е твоята хроника; о, Флорида,
погледни възродена напред към своето минало
и пригответи безконечната си Петдесетница
от игрище за голф, автострада,
пазарен център и кола.
Огньовете, които горят в портокаловите горички,
превърщат в сладост светлината*

и сгушените гробове

*са кошери на бъдещето — една Америка,
гладко произнесена по букви, преведена
в Блатистите Земи,
където палмовите плодове висят
като ръчни гранати,
готови да раздерат трактати от въздух.
После извивката в опашката на крокодила като „S“
ще накара библиофилите наистина да разберат
втория Мойсеев закон — онези, които ще изучават
тези земи.*

*Всичко това беше разкрито. Сега чакам Бог
да премести рая и земята, за да ме прати в чужбина
и да изпълни смелото си обещание към Флорида.
Той сменя Свойте континенти,
докато аз оставам неизменно
там, където съм:
затваря се Атлантикът; пролука
в пространството от време.*

ГУИНЕТ ЛУИС СЪВЕТ ЗА ИЗНЕВЯРАТА

*Първото правило — успокой съпругите,
ако си представена на офис парти
като златната надежда. С неопетнено сърце,
знаеш цената на младежката си външност.
Някой коментира прекрасния ти гръб.
Говори с жените, избягвай мъжете.*

*На работа се държат с теб като с един от тях,
така че скоро разговорите с жените ти омръзват*

---

*доверяват ти за болките в гърба на този съпруг
или за язвата на онзи. Искрено се надяват
никога да нямаш деца... за да не развалят
външността ти.*

И знаеше ли, че Дейвид има слабо сърце?

*Отиваш на служебните купони с разтуптяно сърце,
започваш връзка с някого от мъжете.
Фактът, че изглеждаш твърде добре,
не убягва на наблюдателните съпруги,
които кисело те изучават с поглед. Стискаш палци
и се надяваш,
че зад гърба ти никой не е говорил.*

*Кратко пътешествие до тоалетната. А на връщане
за поверителен разговор една от тях те причаква.
Колебае се, после изразява надеждата,
че няма да се обидиш, но нали мъжете са си мъже
и младо момиче като теб с така впечатляваща
външност...*

Чула отвратителни слухове за теб сред съпругите.

*Знаела, че си невинна, но пък съпругите
от начина, по който изглежда,
погрешно си въобразяват...
В пристъп на ярост решаваши, че няма
да си го върне обратно,
без значение от натиска, упражнен от жените.
Те не разбират... Ще се присъединиш към мъжете
само защото имат властта над любовните връзки.*

*Поставяш пред него въпроса, че живееш с
надеждата.*

*Той те уверява, че си красива, но че видът
не е всичко. Казал е на мъжете,
които се подхилват и си намигат.*

*Така че ето те отново
във центъра — цяла, но със сърце разбито.
Сключваши мир със съпругите търпеливи.*

*Не се отчайвай от многозначителните погледи.
Вземи се в ръце, промени сърцето си:
остави мъжете, започни да спиш с жените им.*

САМАНТА УИН РАДЕРК — СТИХОТВОРЕНИЯ

Саманта Уин Радерк е родена през 1960 година в малкото морско пристанищно градче Ню Куей в западен Уелс. Учи класическа литература в Кеймбридж и творческо писане в Кардиф и в университета. През 1996 получава награда от Съвета по изкуства на Уелс за първия си памфлет „Изоставена в Итака“ (1998). Първата ѝ книга се появява през 2001, „Изкачване по скалите в коприна“. Живее и твори в Париж, Франция. Смятана е за един от най-оригиналните и обещаващи млади автори на Уелс.

САМАНТА УИН РАДЕРК ДЪЩЕРЯТА НА ПАЗАЧА НА ФАРА

*писано било да види първа призори
на музиканта мъртвите очи, сини и огромни*

*като езерото Ленгърс, където ехото на неговия глас
между скалите и водата ще остане*

*да витае. Случи се преди езика ѝ
мигрените да доизбелят, черепа разресвайки ѝ*

*всяка нощ, докато полира, от мъка онемяла,
сред вятъра кобалтовите гласни.*

*Наоколо туптеше белотата,
безкрайна, плътна, неизменна*

*като стъклената кула — тази призма,
която практикува лудост: лъч, ръка, мрак,
острие, лъч, детелина, мрак, езеро, лъч,
мрак, рана, мрак, мрак.*

САМАНТА УИН РАДЕРК РЕНТГЕНОВАТА СТАЯ

*Разглобена и оголена съм в едноцветната рисунка
на екрана срещу начинаещите лекари,
погледите на студентите се втренчват ту в мене
тук,*

*ту в мене там, превърната във порцелан.
Аз съм вещественото доказателство номер едно,
симетрията ми
разобличена от фалшивата ми версия във разрез*

*на вътрешностите ми, запечатани
във негатив. Стоя до моя паралелен
текст само за да осветля*

*лишаването му от смисъл. В тройно копие
костите ми няма начин да се скрият.
Крежкостта им зазвучава хералдично*

*докато чувам в детайли да ги призовават на
латински.*

*Виждате ли, мойто друго копие
непрекъснато ме е мамило.*

САМАНТА УИН РАДЕРК ОГЛЕДАЛАТА В СЕЛСКИТЕ ДВОРОВЕ

*Ненадейно ще се появят по черни пътища,
лишени от натруфените маси, накланят се от живи
плетове,
отхвърлени и проникателни, съдбоносни по завоите,
мамеци
тракторите да излязат от тесните си пътища,
дамгосани от плесен.*

*Блясъкът, веднъж погълнат целия, проблясва
потъмнял. Как копнеят сиянието да задържат
вътре
от прозореца на спалнята, да чувстват тежестта
на чекмеджетата,
излъсквани да бъдат, пристегнати със огърлици,*

*не с коприва. Неоспорими, винаги по здрач са
обожавали,
призори — намръщени, лоялността им винаги била е
зле използвана. Пропадане такова немислимо би било
за ония, които ваят краката си, отрупани с волани,*

*за муселинените състезатели, притиснати
под правоъгълно непроницаемо стъкло, петна
позорни
на духа на времето, официални, колкото сега са
плевелите.*

Как този спектър с отражения успя

*да предизвика предателство такова? Огледалата
в селските дворове при време хубаво ще оцелеят още
две десетилетия на разложение и изкривяване*

преди напълно да изчезне гледката за разпознаване.

НАТАЛИ УАРМ
ОЗАРЕНИЯ НА УМА
ИНТЕРВЮ НА НАТАЛИ УАРМ ОТ „НЮ УЕЛШ РИВЮ“
СЪС САМАНТА УИН РАДЕРК

Израснала в Ню Куей през първата половина на 70-те, Саманта Уин Радерк преоткрива за себе си света като общува с морето. Екзотичните животни, особената морска материя и подправките, всичко това става част от детската ѝ вселена по крайбрежието на градчето в Кардингсшър. Нейна леля ѝ донася папагал от Конго през 50-те, разказва Радерк. Възрастна жена в селото пък имала маймунка, откакто поетесата се помни. Всеки път, когато Саманта минавала покрай къщата, жената я канела да влезе вътре, за да се порадва на екзотичното животинче. Ранното детство в Ню Куей силно повлиява на Радерк и на поезията ѝ. Тя не е уелски поет, който е обърнал гръб на Англия. Тя е уелски поет, чието лице е обърнато към останалия свят. Моряшките ѝ корени в Ню Куей се простират близо 200 години назад. Те са задълбочено проучени и документирани от нейна леля — историчката Сюзън Кембъл Пасмор в „Уелско мореплаване“ (1976) и във „Фермери и изображения на корабни фигури“ (1992). Радерк си спомня своята детска стая отрупана със семейни снимки и картини на фамилни кораби, моряци и фигури на глави от носа на корабите, притежавани от семейството ѝ.

За Радерк, която живее на остров и чувства това с цялото си същество, морето се превръща в маршрут за бягство, начин да заобиколиш Англия, в символ на националната идентичност и уелския интегритет.

Тя споделя, че според нея ролята ѝ във Франция е отчасти и ролята на неофициален посланик. Това е породено от огромното ѝ желание „да се бори за кътче“, което да принадлежи на Уелс в континентална целокупна Европа (описва себе си като националист и продеволюционист, който желае самостоятелността на Уелс).

Радерк е франкофон, който продължава връзката с франкофонските страни, установена от нейна прабаба през 1914

година, когато предшественичката ѝ става координатор на Белгийския комитет за взаимопомощ в Ню Куей. Трима от белгийските бежанци, които идват в Уелс и остават с нейното семейство в Bronwylfa, и до ден-дневен поддържат връзки с фамилията ѝ, връзки, които и тя се опитва да съхрани.

Точно преди да се срещнем, Радерк току-що се бе върнала от Южна Америка, пътешествие, което ѝ донася прозрението и усещането за принадлежност към Европа, по-силно от всякога. Причината да се премести в Париж се дължи на аржентинския писател Хулио Кортасар. Той самият през 1951 година е принуден да напусне страната си и да заживее в изгнание заради режима на перонистите. Радерк е очарована от творбите му, които носят дъха на живота далече от родината. Тя споделя, че би искала да живее на Левия бряг, за да е по-близо до духа на писатели и мислители като Джеймс Джойс, Самюел Бекет, Мадлин Делбре и Симон Уейл. Бърза да сподели, че по никакъв начин не се сравнява с тези достойни за възхищение фигури, но че винаги е била запленена от „въплъщението в живота на писателя“. Нейната майка е артист, който окуражава по всякакъв начин творческото начало в четирите си деца. Радерк си спомня, че майка ѝ имала навика да ги води в къщите на известните писатели — морската къща на Дилън Томас „Боутхаус“, дома на Бронте, на Сър Уолтър Скот, Беатрикс Потър, къщата на Джейн Остин в Чотън — и още като момиче тя е била заинтригувана и впечатлена от „внезапния и реален контакт с живота на писателите“. Изразявам скептицизъм дали все още е жив този легендарен дух на Левия бряг, който тя иска да почувства. Радерк отговаря, че трябва сама да намери отговора за себе си и допълва, не без чувство за хумор, че би искала да е „част от една съвременна версия от ХХІ век на Precieuses, социален и литературен дамски кръг с център Хотел де Рамбуйе в Париж през ХVІІ век. Жените от малкото общество са били прочути със своята висока култура и с рафинирания, изтънчен начин, по който са използвали езика.“ Със сигурност обаче на Радерк не ѝ липсва нито едното от двете.

Тя завършва Класическия факултет на университета в Кеймбридж, изучава латински и гръцки. Образованието ѝ добавя цял нов подход у нея към живота, към часовете, прекарани в залата по палеография в библиотеката на факултета. Тази част от живота си тя

описва така: „прекарваш три години в изучаване на култура, която е на над две хиляди години и непрекъснато работиш с празноти и липсващи части от текстове или вази. После оформяш цял арсенал от мисловни модели, без страх от липсващите части, и удвояваш усилията си, за да откриеш отговорите. Също така, приемаш фрагментарното като начин на живот.“ Тя описва как изградената у нея дисциплина да разшифрова документи е събудила детектива в нея и как, когато пише, се чувства като шпионин, който подготвя загадки и ключове към читателя — детектив. Тя явно не се безпокои от обстоятелството, че читателят трябва да работи усилено, за да открие доказателствата. Някои от стиховете ѝ са добри примери за текст, който може да се разглежда и разнищва като загадка.

Когато описва годините си в Кеймбридж, Радерк отново се връща към идеята си за инкарнирането на писателя и артиста. Тя си спомня колко „разглезени“ са били от многобройните автори, различни творци и композитори, които са посещавали университета, и от присъединяването ѝ към Литературното общество в колежа „Св. Катерина“. Радерк е била „поразена да види тези хора от плът и кръв“. Впечатлена, през 1986 година тя слуша поета Оливър Рейнълдс да чете свои творби пред университетската общност. Само 15 години след това по стечение на съдбата двамата застават заедно пред публиката в Суонси във Фестивала на името на Дилън Томас.

Ключов момент за годините ѝ в Кеймбридж е посещението на едно литературно четене на руската поетеса Ирина Ратушинская в Робинсън Колидж през 1985 година. Въпреки, че не разбира руски, Радерк си спомня „благоговейната тишина“, докато Ратушинская „извайва всяка дума във въздуха“. Моментът носи откровение за Радерк: „някаква светлина изпълни ума ми и аз знаех, че поезията е нещо много по-дълбоко от рационалното и внезапното ѝ разбиране. Тук става дума за страст към живота и Ратушинская я притежаваше, независимо от преживяното в ГУЛАГ, при това я изразява чрез език, от който аз не разбирам нито дума. Излязох с убеждението, че музикалното звучене на едно стихотворение е нещо съкрушително и че моментното схващане на чутото идва чак след това.“

Стихотворението „Дъщерята на пазача на фара“, за което Радерк е убедена, че е най-успешната ѝ творба, ми напомня за Дилън Томас. В същото време поезията ѝ е нова, защото просмуква съвременната

британска тенденция на очарованието с обикновеното и с европейската метафизическа традиция, освободена от чувството за тревога и вина. Тя обяснява, че се опитва „да погледне на обикновеното в живота с преобърнати цветове“, да погледне към баналните ситуации и да види невероятното и изумителното в тях. (Когато идва ред да дискутираме символистите и модернистите в работата ѝ, ние сме много по-единодушни.) Чела е Верлен, Рембо, Бодлер и Рилке и вярва, че всички те „някога по пътя“ са ѝ повлияли. Тя дори се съгласява, че понякога пише като символист — изразява настроения, използвайки собствени символи, и така отново стига до идеята, че поезията трябва да излъчва мелодика като музиката. Това, разбира се, ме провокира да я попитам за Дилън Томас, според когото също думите трябва да звучат музикално. Той става любим поет за Радерк, след като тя се откъсва от стриктната гръцка и латинска метрика. Бащата на Радерк също е голям почитател на поета от Суонси. Тя притежава колекция от записи на стихове на Томас, които са били подарък на баща ѝ за 21-ия му рожден ден. И досега ги слуша „отново и отново“, без да ѝ омръзват. Силвия Плат е друга поетеса, която несъмнено оказва влияние върху Радерк. Не по-малко тя харесва и Джойс, чиито стихове поетесата желае да бъдат изписани един ден върху надгробната ѝ плоча.

Съвсем ясно е, че Радерк е наследила вкуса към експеримента на модернистите. Това е аспект от поезията ѝ, който тя приема много сериозно. Авторката говори за своето „истинско удоволствие от серията лингвистични възможности, които се откриват при съпоставянето на определени думи.“ Това е страна от работата ѝ, която тя многократно подчертава. Съгласява се, че не е от авторите, които се четат лесно и искрено се забавлява от експериментирането с езика. Тя се опитва да поставя различни думи в нови съчетания и езикови ситуации, за да види как стоят една до друга и дали успяват да придобият нови значения. Това е процес, който според нея е близък до реденето на мозайка.

Подхвърлям ѝ, че като пише стихове, трудни за възприемане и дори смътни и неясни, тя би могла да отблъсне голяма част от читателите си или рискува да бъде възприета като елитарен автор. Радерк подчертава, че само малък брой стихотворения могат да бъдат определени като трудни за четене и че нейният стил е достатъчно разнообразен, така че това да не бъде проблем за повечето ѝ читатели.

Тя настоява обаче, че по-предизвикателните стихотворения си струват труда, дори и ако по-ограничен кръг от хора положи усилие да се докосне до тях. Радерк твърди, че ако те се придържат към написаното, дори и да не схванат всяка една дума, „ще бъдат възнаградени и ще открият цял набор от идеи, които по-скоро прииждат като огромна вълна, отколкото да звучат като оркестър, вдъхващ живот на написаното“. Това напомня за идеята на Т. С. Елиът, който твърди, че смисълът на стихотворението трябва „да задоволи един навик на читателя“, докато в същото време самото то „си върши работата, въздействайки върху него“. По същия начин Дилън Томас твърди, че придържането към текста на стихотворението позволява на читателя да съпреживее поезията. Това той нарича „озарението на ума“, „блясъкът на светлината“.

Радерк не е от писателите, които разчитат единствено на моментното си настроение и на порива на вдъхновението, за да създадат нещо. Поетесата споделя, че винаги работи върху няколко стихотворения едновременно. Затова по всяко време носи в себе бележник, за да нахвърля хрумвания и фрази, които са я впечатлили.

(със съкращения)

МАЙКЪЛ МОРГАН — КУЧЕТА И КОТКИ

Майкъл Морган, (роден 1955), е израсъл в Абърдеър, една от индустриалните долини на южен Уелс, в дом, в който се говори чужд език. Той е преподавател във факултета по уелски език на Уелския университет, Авърстуит. Една от главните фигури в съвременната литература на уелски език, Майкъл Морган е автор на три романа, голям брой къси разкази и две поетични сбирки. „Котки и кучета“ е шестият сборник с къси разкази на Майкъл Морган. Заглавието на разказа, който следва, е и заглавие на книгата.

МАЙКЪЛ МОРГАН КУЧЕТА И КОТКИ

„ЗАЛОЖНА КЪЩА“, думите бяха изписани с гигантски букви от стари неонов лампи, които вече не светеха. Огромният надпис под прозореца, над магазина за евтини дрехи на оживената главна улица, открояващ се като указателен знак към задлъжняването, беше единственото, останало от стария офис на заложната къща основана през петдесетте, ако се съди по написаното), където сега се намираще апартаментът на Робин и Лайъм. Търсите надпис ЗАЛОЖНА КЪЩА, казваше Робин. Това е мястото, където живеем, над магазина за официални дрехи на Биртуистълс, на главната улица. Робин харесваше стария надпис. Той маркираше по специален начин неговия дом, като извикваше във въображението образи на хищни лихвари от времето на Хъмфри Богарт и на неуспели, безпомощни хора. И въпреки че двамата живееха тук от няколко години, досега никой не бе идвал за заем. Тесният вход бе притиснат между два магазина: за евтини дрехи и „Всичко за един паунд“. Врата, покрай която всеки ден минават хиляди, дори милиони хора, без да я виждат, незабележима врата, без никакво значение. С врата или без врата, с огромен стар класически надпис или без него, апартаментът, сякаш скрит в една от най-оживените части на града, беше изненадващо незабележим. На всяка главна улица, във всеки район на всеки град има врати като тази, водеща към апартамента на Робин и Лайъм; врати, за които никой не се сеща повторно и които, когато ги отвориш, те отвеждат към частни, комплицирани светове. От вратата на улицата се влизаше в тъмен, тесен проход — нещо като алея между магазините към задната част на сградата. Пейзажът се състоеше от тухли, прозорци, кофи за боклук, покриви, комини и стени, пристройки и платформи, принадлежащи на магазините и на апартаментите наоколо. Черна, желязна стълба, закрепена за гърба на сградата, се издигаше на зигзаг до апартамента на Робин и Лайъм. Имаше и малко балконче с кофа за боклук и куп глинени гърнета, пълни с червен здравец, безразборно струпани, някои висящи, други вързани към решетките на балкона, от външната страна

на черната врата. Първият път, когато натиснах белия емайлиран бутон на звънеца, Робин и Лайъм даваха парти в чест на нанасянето си в новия дом. Оглушителна музика изпълваше апартамента и кънтеше из цялата сграда.

Бях донесъл бутилка водка и бутилка мартини — след деветото водка-мартини им загубих броя. По понятни причини слабо си спомням вечерта, с изключение на срещата с разкошния Уилям. Близо метър и деветдесет, с млечнокафява кожа и тъмни, извити вежди. Апартаментът беше огромен, на два етажа, с просторни стаи. Робин казваше, че е избрал точно това място, защото от него става идеално студио както за неговата работа като скулптор, така и за Лайъм, за да се развива като драматург, артист и фотограф. Робин работеше на горния етаж, а Лайъм на долния. Всички прозорци, както и гледката към тази част от града бяха на етажа на Робин. Тук бяха и предните прозорци, от които, над надписа ЗАЛОЖНА КЪЩА, се виждаше улицата, където движението не спираше и нощем. Мястото беше светло и просторно. Достатъчно пространство за Робин, за да създава своите кучета. Ние двамата прекарахме заедно четири години в училището по изкуства (една подготвителна година и още три години изящни изкуства). Робин дойде в колежа, след дълги години безработица и единствените му квалификации бяха една оценка много добър от начален клас по изкуства и неговия ентузиазъм. През първата си година в класа по изящни изкуства Робин направи едно куче от кашони. Кръсти го „Свирепо куче“ и то наистина беше свирепо, с квадратната си глава, с правоъгълното си тяло, триъгълна опашка и тънки крака. Робин беше оцветил очите и зъбите — редица от оголени тиранозаврови зъби. Той не погледна повече назад. Беше намерил своя материал, своя път в света, насоката на своята работа. Робин и Лайъм се срещнаха през последната година. Лайъм беше дошъл в колежа като модел — първият мъжки модел, който имахме. Предишните ни модели бяха две солидни, месести жени, всяка от които предоставяше изобилен материал за рисуване. Мод, от Ирландия, на шестдесет, и Бриджит, от Австрия, също на шестдесет. Двете се редуваха — една седмица, Мод, следващата — Бриджит и никога не бяха се срещали. Рисуването на Мод и Бриджит се свеждаше до еднакви технически задачи: меки, заоблени форми, гънки, бръчки и линии, оцветени в розово, бяло, сиво или жълто. Мод заспиваше, защото винаги беше

пияна, а Бриджит през цялото време говореше гръмогласно на разваления си английски. „Как искате ме тази седмица? Тика или тука? Само кажете какво иска, Гойя или Буше? или Моне, а? Как ме искате, а?“ После и двете се разболяха, независимо една от друга, но почти едновременно и колежът трябваше да пусне обява за нов модел. Пристигна Лайъм, млад, чернокос, хубав, ирландец, синеок, бяла кожа, розови бузи, добре очертани мускули. Спомням си първия път, когато двамата се срещнаха. Робин светкавично разтвори триножника си пред Лайъм и всички в класа станахме свидетели на любов от пръв поглед. Лайъм беше бивш възпитаник на нашия курс, но до срещата с Робин не бе открил своя път. Двамата заедно се заеха да планират творбата на живота му. Всеки ден той трябваше да облича женски дрехи, да се гримира, да взима влака от единия край на града и да пътува до другия, където да се снима сам в една от будките. Една и съща снимка всеки ден. Идеята бе, от време на време да се организират изложби с тези снимки, така както бе облечен в ярко оцветените си женски дрехи. Лайъм предано изпълняваше този план. Въпреки че бе забележително красив мъж и Робин обичаше неговата мъжественост, а Лайъм обичаше Робин, неговото единствено истинско желание бе да се подложи на хирургическа операция и да стане жена. Робин твърдо вярваше, че артистът трябва непоколебимо да следва своя план.

Рано или късно, дори и да го игнорират и презират в началото, накрая той ще бъде открит, ще стане прочут и ще печели много пари. Така че Робин не спираше да прави своите кучета. Всеки ден той отиваше да огледа кофите за боклук на магазините, неизчерпаем източник на безплатни кашони, а Лайъм обличаше женските си дрехи (различни всеки ден — купуваше ги втора ръка от Оксфам) и се снимаше, с намерението някой ден да ги продаде за хиляди и хиляди лири, с които да плати за операцията си. За първи път Робин представи картонените си кучета пред публика на шоуто, организирано по случай дипломирането ни. Те пожънаха голям успех. Споменаха ги в няколко статии във вестниците, които отразяваха изложбата на колежа. Робин продаде пет от тях. С парите купи кола, класическо старо лондонско такси за 450 лири стерлинги. Както в случая с надписа ЗАЛОЖНА КЪЩА пред апартаментата, така и тук светлините зад думите „такси“ и „под наем“ не работеха, но това беше единствената незначителна разлика между бившето такси на Робин и автентично лондонско такси.

Със светлини или без, където и да отидеше, хората на улицата му махаха и викаха „такси“.

Робин не им обръщаше внимание, освен в случаите, когато се опитваше да го спре някой добре изглеждащ мъж. Двамата с Лайъм работеха и живееха по този начин в продължение на три години. После нещата се промениха. Робин направи няколко изложби с кучетата си и въпреки, че те предизвикаха благосклонно внимание и той успя да продаде няколко, големият успех не идваше. Робин все още се надяваше и продължаваше да прави нови кучета всеки месец. Лайъм от своя страна започна да се уморява от живота, който водеше, макар че сам си го бе избрал. Преобличането и пътуванията през града ставаха досадни, но Робин го подкрепяше. Напомняше му, че хората започват да го познават и да забелязват неизменното му постоянство. Скоро, казваше той, снимката му щеше да се появи в списанията. Някой щеше да направи филм по телевизията за него и той щеше да стане известен. Но засега Лайъм не бе успял да намери галерия, която да се съгласи да направи изложба от неговите фотографии (бяха вече повече от 4000, тъй като будката изхвърляше по четири всеки ден). И въпреки, че някои от пасажерите във влака, в района, в който се намираще будката, започнаха да се държат приятелски с него, той трябваше да изтърпява много гадости и да се сблъсква с опасни ситуации всеки ден. За Робин бе лесно да го окуражава в постоянството му, казваше Лайъм, но той не беше принуден всеки ден да се справя с тълпи момчета, които му се подиграваха и го наричаха „Перверзник! Изрод! Извратено копеле!“ Да не говорим за религиозните фанатици. Някаква старица беше започнала да го посреща на гарата всеки ден, завирайки му копие от Библията под носа, четейки стихове за проклятието и наказанието, сполетели Содом и Гомор. Що се отнася до мен, аз обичах да гледам малките квадратни снимчици, които покриваха една от стените в стаята на Лайъм. Беше различен на всяка. Не само цвета на лицето, на косите и дрехите му, но и настроенията и позите бяха различни. Понякога изглеждаше уверен и изпълнен със самочувствие, истинска кралица — травестит, на която не й пука от нищо. Друг път беше очевидно потиснат, с разрошени коси, с небрежно и набързо поставен грим и лошо избръсната брадичка. Един ден, по пътя си към дома, след като беше пропътувал целия град, беше се снимал в будката, бе хванал влака и казал на

жената с Библията да се разкара, беше се добрал до най-близката до жилището им станция невредим и бе слязъл от влака, Лайъм бе нападен от банда черни младежи. Те го притискаха, плюеха в лицето му, удряха го с юмруци в стомаха, ритяха го в слабините, повалиха го на пода, тъпкаха ръцете му и го ритяха отвсякъде. Едва след това се появи някакво момиче, като демон от ада, което крещеше и пищеше като фурия. То риташе момчетата и им викаше да го оставят на мира, крещейки „Полиция! Полиция!“, докато ги изплаши и те избягаха с бързината, която найковете им позволяваха да развият. Момичето помогна на Лайъм да се изправи и праметна дясната му ръка през рамото си, за да го подкрепя. Двамата вървяха така, докато той й каза, че живее в апартамента над знака ЗАЛОЖНА КЪЩА. Така Робин и Лайъм срещнаха Рита, около метър и петдесет, с къси, стърчащи като на таралеж руси коси, с червени точки по челото, бузите и брадичката, (но не и по чипия нос!), облечена в кожено яке.

Рита беше лесбийка и художничка. Робин и Лайъм отидоха да видят работите ѝ. Тя имаше една тема, един обект, един фокус — котките. Бяха ушити от парчета кожа и натъпкани с вата. Котки от кожа, с лъскави капсули по тях, завързани и висящи в най-разнообразни садомазохистични пози. След като Робин и Лайъм видяха садомазохистичните котки на Рита, беше очевидно, че тя и Робин трябва да направят съвместна изложба. Неговите озъбени кучета и нейните извратени котки бяха създадени едни за други, без създателите им да го знаят, когато са ги създавали. Така и направиха. Двамата с мъка събраха достатъчно пари, за да наемат огромна зала в един от най-спартанските, странни и опасни ъгли на града. Робин и Лайъм направиха рекламните афиши — ненужно творение, в което пишеше, че изложбата се казва „Котки и кучета“, със снимка на едно от кучетата и една от котките в средата на афиша. Старата зала беше отворена за публика, имаше сирене и вино. Лайъм носеше ярка червена рокля. Гримът му, ноктите, високите токчета и обиците му също искряха в червено. Журналисти, фотографи и художествени критици, както и приятели на Робин, Лайъм и Рита, всички бяха дошли — включително моя милост и разкошния Уилям.

Изложбата имаше огромен успех. Залата беше пълна с ужасяващи картонени кучета, малки и големи, май повечето големи. Всички имаха огромни зъби. Някои кучета бяха със завъртени опашки,

други — с твърди и прави. Няколко имаха големи пениси, други бяха с изплезени езици и заострени уши. Едни кучета лаеха, други лежах, стояха, молеха се, седяха на задните си крака, биеха се. Една или две двойки се съвокупляваха, едното куче качено на другото. Кожените котки на Рита бяха навсякъде, висящи по колоните на тавана, по стените, по столовете и на пода, всички в странни садомазохистични пози. От задника на една от тях стърчеше изкуствен член. Робин и Рита продадоха повечето от експонатите си. Имаше публикации в пресата, придружени със снимките им, както и интервюта с двамата. Бяха уговорени следващи изложби. Изведнъж, за една нощ, двамата бяха станали знаменитости. Като следствие от популярността на Робин, Лайъм също получи много възможности за изява, особено след като Робин заплати операцията му и той се превърна в Линда. Скоро след това връзката между Робин и Лайъм/Линда приключи и Линда се премести да живее с новия си любовник, Рита. Робин скърби за него/нея няколко месеца. Той вече беше известен художник. Негови интервюта бяха поместени в Sunday Times, Time Out, Blueprint. За следващите три години имаше уговорени изложби в Лондон, Париж, Мадрид и Ню Йорк (две), но никакви нови кучета не се раждаха, а той беше продал повечето от старите си работи. Проблем. Как щеше да запълни галериите? Но Робин беше твърде депресиран, за да търси решение. Той прекарваше сутрините в леглото си, оставяйки боклукчиите да прибират кашоните, изхвърлени от магазините. Не се беше бръснал от дни. Пушеше и пиеше много, без да се храни както трябва. Лицето му отслабна, а ръцете и краката му изтъняха като кибритени клечки, но коремът му беше надут като на бременна жена.

Успехът на Рита бе още по-голям. Работите ѝ се появяваха по телевизията в най-претенциозните програми, като South Bank...

(Мелвин Браг: Споделете с нас, защо вашите котки са в такива садомазохистични пози?)

Рита: За мен това е нещо като деконструиране на хищническия инстинкт за убийство, наследен от след-СПИН-овия, постмодернистичен, предапокалиптичен сексуален сблъсък на новото хилядолетие.)

Когато котките ѝ се появиха в Ню Йорк, Камила Паглия написа встъпителните думи за програмата на изложбата. Рита и Линда се преместиха да живеят в огромен апартамент със студио, в бивша

складова постройка (където живееха и работеха много други художници) в близост до реката и фабриките. Но Рита беше уморена от котките и търсеше да прави нещо различно. Що се отнася до Линда, бивш Лайъм, тя загуби интерес към проекта на живота си. Отказа се да пътува с влака всеки ден, прекосявайки града, престана да се снима. Всичките ѝ амбиции я напуснаха. Линда беше щастлива, защото бе постигнала целта на своя живот. Беше станала тя. Когато приближиха тридесет и тримата почти едновременно изпаднаха в т.нар. криза на изгубения смисъл. Сега, когато поглеждаме назад, си даваме сметка, че те просто бяха спрели, за да си поемат дъх. Робин беше първият, който започна отново. Един ден, беше неделя следобед, Линда го посети в апартамента му над знака ЗАЛОЖНА КЪЩА (те все още бяха големи приятели). Линда имаше собствен ключ и когато влезе, усети, че нещо не е наред. Беше тихо като в гроб. Твърде необичайно, защото Робин не можеше да мисли без CD в плейъра — Velvet Underground, Joy Division, The Smiths, Diamande Gallas. Намери го в спалнята. Беше изгълтал цял флакон с хапчета за сън. Линда се обади за линейка и животът му беше спасен. Когато Робин се завърна в апартамента си, двете бяха там, за да го посрещнат и да се грижат за него в началото. Това, което го безпокоеше във връзка с неговото „самоубийство“ (така той наричаше произшествието), беше, че бе подмокрил кревата си. Бе лежал в собствената си урина с часове, съзнавайки го в съня си, но безпомощен да направи каквото и да е, за да го предотврати. „Пикня, пикня, пикня“, повтаряше той, отново и отново, „всичко е пикня“. Това беляза повратната точка. Лежейки в мокротата, бе получил послание. Незабавно, почти непосредствено след тази случка, Робин започна серия нови работи. Първата представляваше малка, безцветна, полиетиленова торбичка, пълна с жълта, прозрачна течност. Той окачи торбичката на картон, с думите „Урината на принц Чарлз“, изписани отдолу с черни букви в sans serif шрифт. Последваха я „Урината на Мелвин Браг“ и „Урината на Джефри Арчър“. Изведнъж Робин работеше отново, пълнейки торбичка след торбичка с пикняно оцветена вода (всъщност това беше lucozade) и закрепвайки ги на картони, под имената на прочути личности. „Урината на Нейл Кинок“, „Урината на Маргарет Тачър“, „Урината на Тони Блеър“, „Урината на А. А. Джил“. Идеите му нямаха край. „Урината на Глен Кинок“. (За разлика от другите, течността в тази торбичка беше червена). Горе

долу по същото време Рита започна поредица от забележителни, реалистични картини — Кралицата, Мерилин Монро, Жермен Гриър, Майка Тереза, Диана, Тачър. Всеки път и навсякъде обаче, тя заместваше лицата със снимка от полицейското досие на прочутата и незабравима Мира Хиндли. В най-ироничната си творба, Рита смени дори лицето на Роуз Уест с това от снимката на Мира Хиндли. Не е нужно да ви разказвам за ефекта от двете им последни големи изложби, нито да ви описвам реакцията на публиката и пресата.

Всички знаят какво се случи, когато бе открита изложбата на Робин, „Взимане на Урината“ в Саатчи, както и тази на Рита, наречена „Майка“ в галерията на Южен Лондон. Робин все още е следствен по няколко съдебни дела, а тъпци от феминистки заплашват живота на Рита (в студиото и взривиха бомба и слава на Бога, че нито тя, нито Линда си бяха вкъщи по това време). Но след дните около Кучетата и Котките и след като Линда изостави проекта си, вниманието към нея отслабна. Понякога я споменават като бившата на Робин (мъжът с Кучетата и Урината) или любовницата на Рита (жената с Котките и Мира Хиндли), но историята ѝ потъна в забрава. Един ден, когато пътуваше с влака през града, както „едно време“, но по друга работа (каква точно, не можеше да си спомни), Линда видя старата жена, която тогава я тормозеше с Библията. Старицата не я позна, но Линда я помнеше. Тя забеляза жената, когато същата слизаше от влака, с Библия в ръката, в район, който никога не би посетила. И в този момент Линда получи своето послание. Роди се отново. Безсмислено е да ви описвам преживяването, а и Линда не се опитваше да го направи. Само, ако сте го изпитали някога, бихте могли да го разберете. Единствено тези, които са били родени отново, могат да го почувстват.

Линда напусна Рита и сега живее сама, в малка стая над магазин за домашни любимци. Мебелировката в стаята е проста: легло, стол, маса и гардероб. Стените са голи, а гардеробът полупразен. Единствените украшения в дома ѝ са две статуетки, които е купила от магазин, специализиран за египетски антики. Едната представлява кучето Анубис, а другата — котката Баст.

На техния олтар Линда се моли всеки ден.

ГРЕЪМ ДЕЙВИС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Греъм Дейвис е роден в Рексъм. Завършва английска литература в Кеймбридж и защитава докторска дисертация в Университета в Кардиф. Носител е на наградата „Хари Уеб“ за поезия и на награда за литературна критика. Журналист към Радио BBC — Уелс.

ГРЕЪМ ДЕЙВИС ROUGH GUIDE

*Случва се неизбежно,
както водата намира своето ниво:
всеки път като отворя книга за пътешествия,
отплавам покрай столица, забележителности
и се гмурвам право в задните улички на показалеца,
за да открия, че във Франция аз съм бретонец,
в Нова Зеландия — маор,
във САЩ — зависи в коя част —
навахо, кейджън или чернокож.*

*Аз съм Странстващия Уелсец.
Аз съм навсякъде евреин.
Освен, разбира се, в Израел.
Там съм палестинец.*

*Знам, че е някакъв комплекс,
който ме кара да човъркам тази рана във душата
си.*

*Понякога се чудя какво би станало,
ако ида по тези места
и просто им се наслаждавам.*

*Но не, докато странствам из континентите
в пътеводителите,
която и глава да ми е крайна цел,
като пристигна, въпросът винаги е същият:
„Хубав град. А къде е гетото?“*

ГРЕЪМ ДЕЙВИС ОКОЛНА СРЕДА

*Знам, че така да се постъпва е безотговорно —
когато видиш по телевизията история
за това как някое от чудесата на творението
изчезва,
да смениш канала.*

*Или пък, като четеш във вестника
за някой уникален хабитат,
погълнат от човешка ненаситност —
да обърнеш страницата.*

*Или, когато по радиото заговорят
как отмира някоя племенна култура —
да го изключиш.*

*Да, безотговорно е.
Но така постъпвам.
Обръщам страницата, отвърщам се,
опитвам се да прогоня болката.*

*Бог знае,
че уроци по загуба не трябва,
когато ти самият си изчезващ вид.*

ГРЕЪМ ДЕЙВИС ТАНЦЪТ

*Тя танцува под звуците на улична пищялка,
промъква се в краката на пазаруващите,
чиито торби натъпкани са с кредит.*

*Нейният четиригодишен космос е затвореният кръг
на песента
сред търговията човешка на тълпите.
Завихрила се е във орбитата на своята игра,
към света без време там, под хълма.*

*Той се тътри през пазарната улица,
навлякъл седемте си десетилетия на несъгласие
като
мръсно палто.
Влачейки крака през вестниците на паважа,
куцука
към центъра застинал на кръга, от музика изваян.*

*И спира,
наблюдава я как около него изтъкава мрежа,
задържа го със своя танц
и с ритъма го вкоренява.
Полека рови той във джоба на палтото,
последните петачета изважда,
поставя ги —
спира танцът —
в дланта ѝ чиста.*

*Докосване за миг:
северът и югът на живота.*

*И отново, отдалечавайки се, тя танцува,
пищялката ѝ свири,
той си тръгва
бавно през претъпканите улици.
Полюсни енергии,
електрон и протон,
несъвместими, зависими една от друга:
тя, здраво стиснала на любовта петака,
той — с вечността във празните ръце.*

**ГРЕЪМ ДЕЙВИС — УСПЕХ ВЪПРЕКИ
ВСИЧКО: НАЙ-ДОБРИТЕ УЕЛСКИ ПОЕТИ
ПОД 45-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ**

ГРЕЪМ ДЕЙВИС

УСПЕХ ВЪПРЕКИ ВСИЧКО: НАЙ-ДОБРИТЕ УЕЛСКИ ПОЕТИ ПОД 45-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Често най-добрата поезия е предизвикателство към статуквото в обществото, в което се осъществява писането. Това е особено вярно например за ситуации на политическа репресия и неизбежно се случва, когато писането е на малцинствен език. В подобен случай самият му акт по естеството си се превръща в изявление на решимостта за оцеляване, на отказа да се примирим с асимилацията или унищожението. Условията на неговото създаване придават енергия, острота и истинска екзистенциална сила на поезията, породена от такава култура.

Поезията на уелски език предлага особено добър пример за този принцип, както показва критикът, поетът и романистът Кристофър Мередит. В своето въведение към едно от последните издания на *The Literary Review* (44/2), издавано в Америка международно списание за съвременна литература, с гост редактори Кристофър Мередит и Тони Къртис и посветено на материали от Уелс, той казва: „Дори сега, напук на всичко, половин милион от близо тримилionното уелско население говори на уелски език. И би било най-меко казано опростяване да наречем уелската литература на уелски «стара», а тази на английски — «нова»“.

Изказването на Мередит определя двете противоречиви черти на уелскоезичната общност: тя е голяма и достатъчно дейна, за да бъде жизнеспособна, но въпреки това съществува в контраст с културата на мнозинството. При ограничените и подложени на натиск ресурси, на фона на едно историческо потъпкване, фактът, че толкова много уелскоезични поети пишат толкова добре и привличат толкова голяма аудитория, е действително забележителен. В настоящата статия ще насоча вниманието си към работата на петима от най-значимите уелскоезични поети на своето поколение: Тум Морис, Емир Луис, Гуинет Луис, Юън Лойд и Елин ап Хоуел. Постиженията им са много

повече от обещаващи, а постоянството, продуктивността и ангажираността им биха оправдали едно по-обширно изследване.

Юън Лойд, роден през 1957 г. в Ланидлоус, е носител на Националната награда за поезия „Айстедфод Краун“ за 1990 г. Професионален преводач, понастоящем живеещ в Бангор, той е пътувал доста и е обиколил Канада, САЩ и Южна Америка. На 24 години издава първата си книга, а творческото му развитие се разгръща последователно в шест тома: *Sonedau Bore Sadwrn* (1981), *Dechrau Bwrw*, (1984), *Dan Anesthetig* (1987), *Dan fy Ngwynt* (1992) *Dan Ddylanwad* (1997) и (съвместно с Тум Морис) *El Dorado* (2000). Често под влиянието на рок текстове и джаз- и блус ритми (самият той е рок музикант), Юън Лойд прокарва познатия материал на западната култура през една типично уелска перспектива, но не като противовес, а в сложна комбинация от приемане и отхвърляне. Пътувайки из Америка, той назовава и проучва културните икони, общи за всички западници: шосе 66, Елвис, Далас и пр., но все пак е неотменно привлечен от онези, които са потиснати и маргинализирани от собствения си малцинствен статус — нещо, което дори приятелският интерес у пътуващия поет подчертава:

*Да, ужасно беше това, което ни сторихте.
Много мило, че се извинявате.
Не, не знам къде да намерите лучена супа.
Не, не знам къде да намерите уелско сукно без пари.
Не, не съм го тъкал това, купих го в Некст.^[1]*

Изпълвайки стиховете му, неговото съзнание на уелсец е имплицитно, а не открито, често повлиява избора и акцента върху темата, но рядко намесва в поезията каквато и да било политическа програма. Стилистично, освен че може да употребява стила на вече споменатите рок текстове, Лойд адаптира и традиционни лирически форми. Характерният за него свободен стих често притежава яснотата и прямотата на добрата проза, съчетана с една несъмнена проникателност за имажинистичните и алитерационни възможности. В *Сутгаег* Лойд е един от най-умелите инстинктивни навигатори в объркания пейзаж на идентичности, който благодарение на

мобилността на населението и глобалната култура, днес всички ние обитаваме.

Емир Луис, роден в Лондон, в семейство на уелсци, и израснал в Кардиф, сега живее в района на Суонси и е адвокат. Работи предимно в строга кунгханед метрика — система, определена от Шонид Пю Роуландс в една негова статия за Луис и Тум Морис в Poetry Wales (т. 35, бр. 4), под заглавие „Худини на строгата метрика“, като „серийното повторение на съгласни в прецизна връзка с главните акценти в стиха, заедно с използването на вътрешни рими.“ Луис е носител на Националната награда „Айстедфод Чеър“ специално за кунгханед, както и на „Айстедфод Краун“, съответно за 1994 и 1998 г. Единствената му стихосбирка, Chwarae Mig (1995), претърпя второ издание през 1998 г. Луис и Морис са представители на едно от основните течения в съвременната поезия на уелски — това на популярното, често дори популистко, използване на кунгханед от помлади писатели като Мейрион Макинтайър Хюз, Кери Уин Джоунс и Тюдор Дилан, които вземат една практически непроменена от VI век насам традиция и я адаптират, в редица случаи със силен комичен ефект, към сатиричните и иронични форми на постмодерния свят. Възраждането на кунгханед е извънредно публично събитие, с готова аудитория за своите четения и антологии, но творбите на Луис и Морис се издигат над често пъти несполучливите работи на техните съвременници, при Морис — благодарение на неговата чисто анархична изобретателност, а при Луис — благодарение на разнообразието, диапазона и амбицията на стиховете му.

В „Aber Henfelen“ Луис изследва легендата от „Мабиногион“ за вратата, която, веднъж отворена, води от пленителния дворец на блаженството към спомена за всяка мъка:

*отвори една врата — причината преобърни,
от блаженството остават люти спомени:
иде след насладата хлад.*

*отвори една врата — тръните махни,
избуялите привички, после оголи
чак до корена нашите спомени.*

*отвори една врата — илюзията развали
на удоволствието празно помежду ни:
споменът магичен на изгнанието в клетва се
обръща.*

*отвори една врата — изгревът на светлото
объркване в нашите очи и праха
по спомена здраво са се вплели.*

*отвори една врата към дългото изгнание,
към обратите на истинския спомен,
към несекващите криволици на голата истина.*

*завчера — мъст и озлобление,
днес — упреци и ехо:
отвори вратата пред мъжете бесни.*

Луис използва с извънреден успех и свободни метри. Цикълът му „Свобода“, с който спечели „Айстедфорд Краун“, е разгърнато размишление за любовта и преходността, чийто декор е Кардиф:

*Това е градът на изгубените вещи, захвърлени
и уловени в пространството между неделя следобяд
и останалото време; неща, които са имали
отпечатъка
на души върху себе си; днес вече не.*

*В каналите, под железопътния мост,
и скрити в синорите на парка,
запазени от памет и значение,
те са паспортни снимки, една обувка,*

*бутилки от уиски, наполовина пълни с роса,
ключове от къща, лява ръкавица, дребни монети;
калта*

*се нанася върху тях, когато задуха кучешкият бриз
и дъждът ги навали през зимата.*

*Те не са погребани, нито оплакани:
няма ритуали за изхвърлени неща,
сега можеш само да ги нарисуваш късо и после,
после ги остави, не мисли повече за тях.^[2]*

След подобни свидетелства Луис може би ще бъде онзи от пишещите в строга метрика поети от неговото поколение, който ще посрещне предизвикателството да преодолее ограниченията на публичната мода.

Сред разглежданите тук поети на най-голямо внимание от страна на англоезичната критика се радва Гуинет Луис — по простата причина, че тя, разбира се, пише извънредно добра и оригинална поезия и на този език, освен на уелски. Тъй като награждаваните ѝ творби на английски са широко коментирани, тук ще се спра върху мястото ѝ в спектъра на уелскоезичната култура.

Гуинет Луис е родена през 1959 г. в Кардиф и макар да е пропътувала света като писател и филмов продуцент, тя все така живее в столицата, където работи като автор. Израснала в двуезична среда, тя е уникална сред съвременните уелски писатели с това, че успешно създава оригинална поезия и на уелски, и на английски. Тази умелост не е единствено и само белег на нещо ново. Поезията ѝ и на двата езика е отлична — самоуверена, лирична, смела, експериментална. След един скромнен дебют през 1990 г. със *Sonedau Redsa* („Сонети за Редса“), Гуинет Луис стана известна с първата си английска стихосбирка, „Притчи и факсове“, от 1995 г. Първата ѝ значима уелска поетична книга, *Sufrif Un ac Un yn Dri*, („Едно и едно правят три“) се появи в 1996 г., възторжено посрещнатата „Нулева гравитация“ — през 1998, а *Y Llofrudd Iaith* („Убиецът на езика“) — през 1999. Носителка е на редица награди, макар националната „Айстедфод Краун“ да не е сред тях.

„Убиецът на езика“ — детективска история с множество гледни точки, разказана под формата на цикъл стихотворения, — бе новаторска като формат и смела като тема: смъртта на уелския език.

Макар самата авторка да го оценява не като обречен, а само като застрашен, все пак необходим е кураж да наблюдаваш с клинично хладнокръвие унищожаването на собственото ти средство за изразяване.

По същината си Луис е религиозна поетеса, но не в смисъл, че използва конвенционален религиозен език, който избягва с типичната за нея безжалостна пронизателност, а според онова, което влага нейният приятел Р. С. Томас в определението си за религия като „тоталната реакция на цялостния човек спрямо реалността“. В „Едно и едно правят три“ тя показва метафизичните интереси, съставляващи сърцевината на нейните творби и които „Нулева гравитация“ разкрива най-добре на английски. Докосването на вечно и преходно е изобразено в сюрреалистичното начало на „Разрушаване на стената“ от „Едно и едно правят три“.

Постулирането на религиозен възглед за света в едно преобладаващо светско общество е само по себе си проява на дързост, но Луис споделя с Р. С. Томас една безпощадна непреклонност, която изисква пълен отговор на непреодолимите въпроси за целта и смисъла, и е готова изцяло да се отдаде на теми като смъртта, преходността, любовта и загубата. Освен това тя е способна по лек и забавен начин да се занимава с проблеми като наследството и идентичността, но от всички поети, включени в това есе, Луис е най-подготвена да премери сили с голямата тема, най-малко склонна да потърси убежище в иронията или сатирата, да се закрепости към външните прояви на социалните или междуличностни отношения, а и най-слабо изкушена да прави жестове за тълпата. С други думи, по мое мнение не е трудно да я определим като най-значимата от всички.

Споменатата по-горе статия на Шонид Пю Роуландс свързва Емир Луис и Тум Морис в качеството им на двама от най-иновативните поети в традицията на кунгханед. Роден през 1961 г. в Оксфорд, но израснал на полуостров Лин, Морис е свободно практикуващ автор, понякога води телевизионни предавания и е певец в своята фолк-рок група Bob Delyn a'r Ebillion. Пише почти изцяло в кунгханед и през 1995 г. бе на крачка от наградата „Айстедфод Чеър“, но разговорната форма на творбата му „Морето“ се оказа прекалено смела. Макар общият обем на публикуваните му работи до момента да не е голям, неговите телевизионни и музикални прояви, както и

честите четения и статии, го направиха един от най-изявените поети на Уелс, което бе причина за второто издание на единствената му стихосбирка, „Страх от шапката ми“, излязла през 1995 г.

Роуландс с право посочва един парадокс в творбите на Морис между тяхното уникално стилово и тематично новаторство и консервативното естество на образността им, която често като че ли извира от едно типично за селото свеждане до най-основното. Този парадокс заема централно място в работата му: той използва традиционни селски образи като заека, ножа, децата и кожените ботуши, за да формира своя лична иконография — малък набор от неизменни символи в сърцето на стиховете му, който възприема един анархичен подход към синтаксиса и метафората и радикално предизвиква конвенциите на строгата метрика. Символите са опорните точки на познатото, около което стиховете предприемат стратегия на отчуждаване и разместване.

*Ще трябва да почакат, докато палатките бъдат
прибрани.*

*Подписът им няма сила тук
между листата покарващи и децата, майсторящи
лодки;*

*между плаването на лодките по реката и плаването
им из океана;*

*между чернеенето на боровинките и тяхното
обиране;*

*между историята и смеха, между април и
половината на юни;*

*между обичам те и хладния ръмеж на конфетите;
между страната, свободно вееща се и нагъващия се
език;*

*между пира и погребенията, отварянето и
затварянето на очите ни;*

*между съзирането на вратата и надигането, за да я
отвориш.*

(„Ще трябва да почакат“)

Твърде повърхностно би било да се характеризира поезията на Морис като единствено забавна и игрива, макар често да е и двете. При цялата нередка лековатост на тема и образност, Морис приема изразните си средства сериозно и амбициозно експериментира с кунгханед — способност, която изисква действителна ангажираност. Пренебрежението му към литературните конвенции и мнения, изграждането на странен индивидуален пейзаж, както и използването на идиосинкрална смесица от архаизми и разговорна реч образуват корпус от творби, чиято уникалност осуетява всеки опит за прогнозиране на бъдещото им развитие. Просто в съвременната уелска поезия няма нищо, което да прилича на тях.

Докато представените дотук поети са известни, последната авторка, Елин ап Хоуел, не е толкова популярна, но това е свързано по-скоро със собствената ѝ склонност към уединение и сдържаност по отношение на публикуването на работите ѝ, отколкото с качеството на нейното писане. Родена в Коулин Бей през 1962 г. и израснала в Рексъм и Аберистуит, тя е университетски преподавател и понастоящем работи като преводач в Кардиф. Редактор е на множество сборници с разкази и е изключително добър преводач както на собствените си творби, така и на тези на други автори. Единствената ѝ засега стихосбирка е „Крехки неща“, която издава на 21 години. Елин ап Хоуел обаче не е сред случаите, в които ранното обещание е последвано от мълчание — поезията ѝ редовно се появява в списания и антологии в Уелс и чужбина и показва сериозно съзряване. Вниманието на авторката е насочено към същината на нейния занаят, противопоставена на външните проявления на известността ѝ. Фактът, че тя често бива пренебрегвана, е пример за това колко много поетическият бизнес се опира на популярността, придобита чрез конкурси и награди, за да прецени значимостта на даден писател. Но има и по-важни аршини. Миналата година, докато редактирах уелскоезичната половина на антологията на най-новите уелски писатели, озаглавена „Кислород“, установих, че при близо 15 от избраните автори ми бе трудно да намеря по две-три стихотворения, които биха оцелели след превод. С Елин ап Хоуел бях възнаграден за избора си.

Нейните творби изразяват подчертан интерес към връзките, били те домашни, романтични или социални, а към мотивите си тя подхожда

със строга критичност:

*Това е любовта, която бих желала:
любов като чаршафи
от чист ирландски лен,
със тъкан гладка, издържлива,
миришещи единствено на въздух и изпрано:
чаршафи със гръбнак,
та шев да не търпят,
щом ги навържа на въже голямо, бяло,
и от прозореца навън се залюля, побягвайки в
нощта.*

(„Наистина полезно“)

Умението на Ап Хоуел обаче не се ограничава само с изповедния жанр. Ярко присъстват както митологията и архетипите, така и пола и духовността, макар, както и при Гуинет Луис — поетеса, с която Хоуел търпи сравнение — поезията ѝ никога да не е поставена в служба на конкретна религиозна или политическа програма. Тя е честна, изследваща.

От гледна точка на техниката, нейната поезия е извънредно грижлива в избягването на повърхностни фойерверки. За разлика от някои добре познати поети, пишещи в свободен стих на уелски, Ап Хоуел не се опитва да дегизира ленива мисъл или изтъркана образност с ефектни игри на думи. Силата на поезията е в образите, а езикът чисто и просто ги оголва, при това не безизкусно, а с онази скъпо струваща откровеност, постижима единствено чрез решителното отхвърляне на неистината, полуистината и всяка възможна заблуда. В композиционния ѝ метод личи придиричливост, търпение да дочака най-подходящия израз, като например в този откъс от „Супа“:

*Това не е стихотворение за супа,
а за нещо наполовин узнато:
мъничко подправка тук и там,
още щипка от това или онова,*

*подходяща купа и лъжица дълга —
всеки път като възври да омагьосваш пак и пак
на супата духа потаен.*

Надявам се тази чудесна поетеса да се сдобие с по-широка аудитория и на двата езика. Тя несъмнено заслужава да бъде поставена сред другите поети, коментирани тук, като един от по-младите уелскоезични писатели, чиито постижения до момента карат читателя да очаква още по-забележителни творби за в бъдеще.

---

[1] Next (англ.) — следващ. ↑

[2] Превод от английски Светослав Митев. ↑

БОБИ ДЖОУНС — КЕЛТСКО ВЪЗРАЖДАНЕ

Боби Джоунс е роден в 1929 г. Научава уелски още в училище в англоговорящия Кардиф и става един от най-плодовитите писатели и учени, творящи на уелски език. Автор е на дузина стихосбирки, няколко сборника с разкази, три романа, множество критически студии и автобиография. От 1960 г. насам в творчеството му намира отражение фундаменталната му калвинистка философия. Джоунс е професор по уелски език и литература в университета в Уелс.

БОБИ ДЖОУНС КЕЛТСКО ВЪЗРАЖДАНЕ

Да наблюдаваш Лондон отстрани се оказва доста занимателно начинание. Ако мръднете само на няколко мили на запад от старата имперска столица, и веднага ще забележите колко сюрреалистична става тя...

Чета последния брой на *Сънди Таймс* и научавам, че в невинното телевизионно сериалче „Инспектор Морс“, спътникът и приятел на главния герой, някой си сержант Луис, бил замислен от автора като уелсец. Ала продуцентите моментално му наредили да го трансформира в цивилизован англичанин. Не е безсмислица. Друг пример — когато авторите на успешния драматичен сериал „Брамуел“ създали герой уелсец, отново били поставени на място. Но мен — като един прилежен наблюдател на Лондонския живот — ме смущава това, че репортерите се правят на изненадани от подобни скандално пикантни истории.

А така си вървят нещата вече четири и половина столетия. Ако хвърлите поглед на „Таймс“ от 8 септември 1866 г., ще се натъкнете на следното: „Уелският език е проклятието на Уелс. Почти тоталната му разпространеност и незнанието на английски са държали в изолация и продължават до ден-днешен да държат уелския народ настрана от цивилизацията, от възхода и материалния просперитет на техните английски съседи...“ И ако решите да прочетете абзаца докрай, ще се почудите защо е цялата тази врява, нима е възможно един „полуварварски език“ да представлява такава заплаха, след като „уелският е един мъртъв език“.

Може да съберете цяла колекция от подобни бисери. В крайна сметка те са резултат от онзи велик Закон за Съюза (1536) между Англия и Уелс, който повелява „употребата на всякакви застрашителни практики“ в това число уелският език, да бъдат „почистени“ и „премахнати“.

Ала доста често, когато лондончани се перчат из Европа, им се случва да се сблъскат с нещо необичайно за тях. В Испания, или в онова, което би трябвало да бъде Испания, това е Каталония; във Франция, или в онова, което би трябвало да бъде Франция, те се сблъскват с Бретан. Има стотици такива скрити явления. Навсякъде. Светът е много по-разнообразен, отколкото лондончани са си представяли. И тогава те моментално хващат първия влак обратно за имперската си столица.

Уелската литература се оказва един вид подмолно явление. Заедно с ирландската, уелската литература е може би най-старата жива литература в Европа с непрекъсваща традиция от VI век насам. Тя дори е достигала невероятни висини с прозата Мабиногион и с легендите за Артур, или пък с удивителната поезия на Дафид ап Гуилим от XIV век, или с мистичните стихове от осемнайсетото столетие. Но през цялото време е била подривна и несговорлива.

Наистина, от самото начало на дефанзивната уелска поезия от VI век при Талиесин, и после през забележително епическо творчество на Анерин в ранния VII век и дългата патриотична поема „Армес Придаин“ в IX век, пък и от там нататък с патриотичните протести в XIII и XV векове, та чак до днешни дни, поезията е била неудачно подривна. А езикът естествено е бил загиващ. Трудно е да се мисли за език, който толкова често е смятан за мъртъв.

Такива литературни отклонения не трябва да се вземат на сериозно от хора, които вярват в еднаквостта, в униформеността. Никой не трябва да позволява един свят, който толерира подмолна дейност. Може би не бива да се споменава в смесена компания.

И въпреки всичко, същата тази литература е толкова безгранично нормална. Не ще и дума, това е част от подривността. Любовни стихове, размишления, величаене на благородството, стихове за природата, цялото това творчество е създавано на ръба на пропаст. Поетите оцеляха, вкопчени застрашително за едничката си опора — за последната туфа тревички, която с неимоверно упорство поддържаше

езика и литературата живи и процъфтяващи, в едно вълнуващо, макар и вироглаво процъфтяване.

А всъщност би трябвало да загиват, да загиват и загиват. А те оцеляват. Все още. Отблъскващи създания, които се появяват на най-необичайни места.

Да вземем Менна Елфин например. На пръв поглед — знакова феминистка, обикновен радикал, който тръби за гражданските права през 1960-те и за други справедливи каузи. Ала няма да ви трябва много време да осъзнаете, че Менна Елфин прави нещо много-много повече.

Да вземем Иван Люид. Той е страхотно податлив към чуждите модни влияния. Прекомерно си пада по супермаркети, и Гинсбърг втора ръка. Външните проявления на модернизма го очароват. Но ако забършете повърхността, ще видите всъщност какви дълбоки процеси кипят в него.

Всичко това е дълбока, откровена подмолност. Подмолност, която приема чудати очертания и оформя една застрашена древна цивилизация в самата сърцевина на ядрена експлозия. Цивилизацията в днешно време се освободи от някои от своите фолклорни танци, необикновени песни, религиозни доктрини, но не от всички. И някак тези неща не само оцеляват, но и в една градска среда, на телевизионния екран, в следващото хилядолетие, те не само отстояват и бранят една култура. Те обясняват нейните характеристики, нейното развитие и процъфтяване, напук на всичкия здрав разум.

Обяснението най-вероятно трябва да потърсим в едно изключително необичайно явление.

В 1976 г. се случи нещо безпрецедентно. Създаде се Общество от около 1000 души сред върхушката на уелските културни среди, което се посвети на възраждането на нещо, просъществувало цели 1000 години — това е древната и изумително сложна метрика на уелския стих, и особено във вида ѝ, развит през 13-тото столетие. Ще възразите

— това не е чак толкова необичайно. Може би, но три четвърти от членовете на новото общество бяха млади хора, десетки от тях току-що измъкнали се от затвора за езикова дейност.

Най-ярката звезда в галактиката от таланти бе двацет и осем годишният Алан Люид, заобиколен от сияйна група индивидуални дарования, но силно ангажирани с общността като Джералд Лойд Ауен и Дик Джоунс. Тези млади хора си провеждаха поетически състезания, които години наред вече вървят като най-популярното шоу по националното радио. Те издават и месечно списание, второто най-търсено литературно издание в Обединеното Кралство, въпреки уж силното присъствие на английския език. А англичаните и хабер си нямат от него. Сякаш в метричната система, която тези творци използват, има енергия, има сила, която не позволява творчеството да загине. Силата на нещо непокоримо.

Какво е това нещо?

Това е характерната метрика, която влива енергия в стиха. Мнозина от поетите никога не ползват друга „техника“, освен прочутата уелска *synghanedd*, или хармония, както някои я наричат. Тази техника е нещо много повече от конвенционалната алитерация, която свързваме с единството на повторението. Принципът, залегнал в *synghanedd*, е разнообразие в единството, като двете — или три — части се организират от основното ударение. Съществуват четири основни типа *synghanedd*, както ги познава древната уелска традиция. Някои са като далечно отекващо ехо. В други, тричастни, първите две се римуват просто, вторите две хармонират по приетия образец около ударението.

Най-простият, но най-слабо използван тип е, рима в цезурата при предпоследната сричка на последната дума.

Всичко това може би звучи неясно, неразбираемо. Наистина, *synghanedd* е най-сложната метрична форма, най-трудната на света, макар че отличните уелски поети си служат с нея спонтанно, с лекота сякаш свалят шапка. Богатството на тази традиция е, освен че дава изключително сладкогласен, мелодичен звуков модел с грамаден заряд

(от който са заимствали леко Джералд Манли Хопкинс и Дилан Томас), тя свързва уелските поети вътрешно с едно живо наследство. Тя е проява, изказ на историята в съвремението, тя е войнстващо оцеляване, символ на възраждането, присъствие на една древна муза, провокираща съвременните понятия като компютри и сателити.

Келтските литератури, поради състоянието им на несекваща криза, са почти маниакално чувствителни към присъствието на миналото в настоящето. Поетите несъзнателно и безпрепятствено влизат и излизат от историята. Да бъдеш келт, не означава да припкаш из полята в друидически костюми, както си представят чужденците, да бъдеш келт означава да живееш опасно.

Възроденият интерес към *synghanedd* се съпровожда от възроден респект и признание на онова, което определени модни кръгове подигравателно наричат „органичната общност“. Натискът и влиянията, идещи въвн от Уелс, невинаги са с отрицателни последици. Те внасят тематична оригиналност и загриженост към социалната и културна сложност и обърканост, независимо от темите, които занимават големите литератури.

Те също внесоха страст и сериозност, които неизбежно се сливат при криза. От келтска гледна точка, в Световната литература съществува ясно разделение. От една страна — при „големите“ сили, в уверените и стабилни култури, литературата е уютна(приятна). От друга страна — в третия свят, и доскоро в Източна Европа при поети като Милош, Роцевич, Херберт, Холан, поети от Израел и арабските страни, съществува литература на дискомфорт, и тя информира за нормалните процеси. Тъкмо към последната група принадлежи келтската литература. Но да бъдеш келт означава да си нормален до невъзможност в едно аномално обкръжение. А това има своето значение за всички.

ОЛИВЪР РЕНЪЛДС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Оливър Ренълдс е роден в Кардиф, завършил е университета в Хъл. Автор на четири стихосбирки: „Дъщерята на Скевингтън“ (1985), „Жената на шута на кралицата“ (1987), „Трамваят в Осло“ (1991) и „Почти“ (1999), всички издадени от „Фейбър“. Живее в Лондон.

ОЛИВЪР РЕНЪЛДС ЧЕТЕНЕ

*Сред нощния мрак — къща.
Сред къщата — стая със самотно светец кът.
И в него — главата ми, наведена над книга.*

*А после настъпва чудатият полет:
хем съм там, хем не съм.
Потънал съм в четене.*

*„То те грабва и отнася от тебе самия“.
Без усилия, сякаш вадя ръката от джоба.
Само че ръцете не отлитат.*

*Шумно мракът разтърсва стъклата.
В крушката шумно се блъскат рояци молци.
Все така потънал съм в четене.*

*Тялото ми странно се смалява.
От четенето става плоско, с положение, но без
обем
като в геометрията на Евклид.*

*Подир час отново се завръща.
Бавно, бавно, сякаш падащо със парашут.
Зяпвам в прозявка и отивам да се облекча.*

*Дърпам презглава завивките в леглото.
Нощни стражи в стаята въдворяват ред.
И молците чинно се залепват за стената.*

*Прекалил съм с четенето.
И насън не спирам да чета.*

Образи и думи се изливат върху мен.

*Пейка някаква, полита от Палацо Веккио
и натрошава на парчета
ръката на Микеланджеловия Давид.*

*Възстановена, тя започва да гори.
И пласт от мътен дим белия мрамор застила.
А китката ми маха през езиците на огъня.*

ОЛИВЪР РЕНЪЛДС ГЪРКЪТ

*Провлак. Зной. Дърво самотно
Вятърът тегли като прашка
Без миг покой.*

*Зейва жарката паст на морето
И излиза: вестносец,
Тежък с кюлчета от думи.*

*Сред врявата и празните брътвежи
На девици и чудовища
Командирът картите разгръща.*

*Невъзмутим като стрела е вестносецът.
Той е това, което казва.
Жалкото му тяло вече не тежи*

*Повече от ехо. Думите
смилат езика му, докато
млъкне. Мъртъв. Безмълвен.*

ЕМИР ЛУИС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Емир Луис е роден през 1957 г. в Лондон, израснал в Кардиф. Завършил литература в Кеймбридж и университетския колеж на Уелс в Аберистуит. Майстор на сунghapedd, носител на множество литературни награди, сред които „Чейр“ и „Краун“. Стихосбирката му „Chwarae Mîd“ излиза в 1995.

ЕМИР ЛУИС В НЕСВЪРШЕНОТО ВРЕМЕ...

*В несвършеното време, когато имаме право
малко да си помечтаем, в рядката пауза
между подчинението на безмилостното тиктакане,
ние можем да почувстваме как вселената ни пее
своята лирика, когато звездите са ярки,
в тъмнината на свещите, в звука на колите,
идва нощта.*

*Въобразението не може да изоре улицата
и да я превърне в угар, където да се молим,
то не може да събере изгубените захвърлени неща,
чиято погребална песен е неизпята, въобразяването
не може да промени хода на часовниците, затова
днес
в молитвения дом на нашата вечер, е сладко
да се скрием.*

ЕМИР ЛУИС
ЕТО ГО НАШЕТО ДОБРЕ ОБЛЕЧЕНО ВРЕМЕ...

Ето го нашето добре облечено време, нашият компромис между дивата невинност на първата любов и праха, който дишаме от години, Лондон-мъдри, префинен като градовете. Между дърветата, където Таф тече, оставихме последен танц на викове от нощни птици, една чудесна вечер.

ЕМИР ЛУИС В ЦЪРКВА

*Ярка звездна светлина,
восъчните свеци на човеците:
лепта лоена
за Мария богатата,
на всеки подарък,
тиха молитва,
пазеща чиста
своята тайна.*

*Светците от дърво
полагат своите товари
от добро и зло,
мистериозно опрощение.
Техните очи поглъщат
тоя блясък чист,
шепнейки: „Свещена
простота“.*

*Долита Бог
през тоя звън над тях,
молец, привлечен
от пламъка и светлината,
играе си на жмичка
с изгарящия ръб на ножа,
и търси угроза,
без да знае защо.*

СИОНЕД ПУ РОУЛАНДС — МАЙСТОРИ НА МЕРЕНАТА РЕЧ: ТУМ МОРИС И ЕМИР ЛУИС

Сионед Пу Роуландс е завършила философия и модерни езици в Ню Колидж, Оксфорд. Една година е преподавала английски в университета Мендел в Чешката република. В момента работи върху докторската си дисертация по сравнително литературознание в Оксфорд. Сътрудник е към Съвета по изкуствата и отговаря за преводите на уелската литература, работи също и към проекта Меркатор в Абъристуит.

Носител е на литературната награда на Айстедфод за млади автори. Публикува често в уелския периодичен печат на уелски и английски.

СИОНЕД ПУ РОУЛАНДС МАЙСТОРИ НА МЕРЕНАТА РЕЧ: ТУМ МОРИС И ЕМИР ЛУИС

„Началото на поемата е особено неубедително, в крайна сметка трябва да се прокара граница между живия говорим език и осакатената и принизена реч. Не мисля, че ред от рими може да се отнесе към традицията на стриктната мерена реч.“

Това са част от критичните бележки на Емрис Едуардс за „Морето“, поемата, с която Тум Морис участваше в националния конкурс за наградата „Чеър“ през 1995 г. Не че има нещо изненадващо. Традицията на стриктната метрика от 24 стъпки в уелската поезия е печално известна със своите спорове и противоречия.

Иска ми се да спомена една популярна радиопрограма, която прави чести състезания между отбори от поети — каква странна представа за литература векове след Средновековието! Сякаш тя все още е ограничена в диалектическа прогресия в две прости части, едната в противоборство с другата, докато битката бъде спечелена и започнат приготовленията за следващата. Как е възможно литературна дейност като тази да се вписва удобно в общество, което е постструктуралистично и постмодернистично, където съществуват множество гледни точки и модерните понятия изобилстват? Или изказано по друг начин, и то доста опростено, как все още можем да творим хоралите на Бах след Шьонберг?

Тум Морис и Емир Луис са двама поети, които доказват, че не правим това. И второ, доказват, че Бах е основата за Шьонберг, както Шьонберг е основата за Майкъл Ниман. Както старите ни творци като

Дафид ап Гуилим е основата за Уилям Пари, а той — е основата, на която стъпват Морис и Луис.

И двамата поети са сравнително млади — в началото на четвъртото си десетилетие — и принадлежат към перипатетичната традиция — четат стиховете си от място на място, като кръчми например, из цялата страна. Тум Морис изпълнява стиховете си и с музикален съпровод, със своята поп-рок група Боб Дилан и последователи.

Традицията на поетическите изпълнения, особено на стриктната мерена реч, не е нищо ново. Изпълнението винаги е било неразделно свързано с конструкцията на метриката. И наистина, многократното редуване на съгласни в прецизна зависимост от главните акценти в един стих, заедно с вътрешните рими, създават нещо като *aide-memoire* за поетите, преди публикуването на творбата. Ето защо не е никак изненадващо, че в един век, така подвластен на личното представяне, на личните изяви чрез мултимедии, телевизия и радио, стриктната мерена реч възвърна своята популярност през 1990-те години — и то до такава степен, че някои критици заговориха за повторно възраждане.

В своето изследване върху уелската поезия от 1969 до 1996 г. Джери Хънтър отбелязва факта, че новата вълна от поети на мерената реч са се заели да представят своите стихове директно на аудиторията по най-разнообразни начини и на всевъзможни места. Не че някога е съществувало прекъсване в тази традиция от 6-ти век до 21-ви век (може би с едно-единствено кратко изключение в края на 17 век).

И съвсем не е съвпадение, че *cynganedd*, или стриктната метрика в уелската литература се е развила като противопоставяне на, да речем, английската литература. Уелският език е не само акцентуван език, език с ударения, но и мутациите^[1] са от първостепенна важност за конструкцията. На практическо ниво това означава, че една дума понякога може да бъде изписана по четири различни начина — като главното е, че промяната е винаги в началото на думата. А това дава четири различни възможности за един стих на *cynganedd*.

Кое тогава предизвиква пламенния изблик на Емрис Едуардс? Защо се опитва да попречи на употребата на всекидневния език, сякаш той не е достоен за поезия? Кое му пречи да възприеме „Морето“ на Тум Морис като впечатляващо нов начин на писане на мерена реч, като изумително плавно сливане между късния ХХ век и дълго несекващата традиция на *cynganedd*, като вълнуващо присъствие на историята, протичащо по телефонната жица?

*О, изтегли ме до себе си — чак в небесата
Високо, високо над океана бурен,
Високо над руините на Англия,
Хвърли ми дългото въже на телефона...*

Предвид значителната сложност на стриктната мерена система, съществува разбираемата нужда тя да се гради върху система от правила. Бедата е, че правилата сякаш се нуждаят от нови правила, за да бъдат променени, сякаш трябва да се иска нечие височайше позволение, за да твориш точно този вид поезия. Джон Морис Джоунс, един от най-ревностните радетели за лингвистичен пуризм и един от тримата най-велики специалисти по граматиката на уелския език, се позовава на правило от 1919 г., за да обоснове наградата за стихотворение, написано не изцяло в стила на *cynganedd*. Сякаш най-удачната употреба на рима, алитерация, ударение във всеки отделен случай не е нещо, което зависи от индивидуалния поет, а от някакъв изпълнителен комитет.

По същия начин Емрис Едуардс, оценявайки поемата „Морето“, изхожда от техническите характеристики, сякаш става дума за занаятчийско изделие, а не за изкуство. Той отказва да признае, че наложените ограничения съществуват само за да стимулират креативността, творческия подход, а не обратното. Та в крайна сметка, какво би могло да бъде по-творческо и стимулиращо, от — например — френското експериментално движение *Oulipo*, където изискването да се напише роман, без наличието на буквата „г“, **да речем, може да**

подтикне автора да сътвори нещо изумително, което едва ли би имало шанса да се появи, ако не беше наложеното ограничение.

Освен това системите определят и функционират според онова, което е вътре и вън от тях. Системите не са интегрална част от езика, а и от музиката, политиката, културата като цяло. Те съществуват, за да улесняват. Но това не им пречи да се развиват, да бъдат източник на творчество. Езикът също така се променя според функцията си. *Synghanedd* могат да бъдат разглеждани като език в езика. Затова изглежда абсурдно да настояваме практическата употреба на езика да се основава на средновековни норми.

Философията на Средновековието в общи линии е обвързана с едно разбиране за живота като явление, случващо се съгласно предопределен ред. Литературата на този период е имперсонална, водена от целта да даде израз на човешкия опит въобще, а не да бъде двигател за личностна изява. С други думи, поетичният изказ е бил само средство за улавяне на общото обществено наследство, за достигане до генерални истини за човешкия опит, а не за търсене на нови или персонални истини.

В този смисъл системата на *synghanedd* е била изключително пригодна за постигане на паметен изказ на по-обща, дори понякога банални мисли.

На това се противопоставят Тум Морис и Емир Луис, внасяйки в традицията силен елемент на сатира и ирония, в умело съчетание с дързостта да създават недовършени стихове, те оставят *synghanedd* да се лее според ритъма на речта, а не на граматичните догми.

Да вземем поемата на Емир Луис „Глупост“. Първо, темата ѝ е твърде необичайна за стриктна мерена реч: *bete noir*, ненавистната личност в теорията на критиката или кипящото напрежение над халба бира между постструктуралиста и по-традиционния поклонник на музата. „Глупост“ не е нито възхвала, нито жалване, а самокритичен, игрив сценарий, където поетът се забавлява със собственото си

положение на поет; той отклонява молбата на бармана да вземе страна в спора и отвърща:

*Цял живот съдбата ми била е
Да си кажа стихчето и да изчезна
И сега ще го докажа...*

Това е всичко...

Последният стих от финалния куплет е оставен видимо недовършен, без точно определения брой срички, без крайната рима. При устен изказ обаче, този незавършен стих пасва идеално на половинката от следващия стих и образува един завършен стих на *synghanedd*. Поемата естествено не звучи като акт на вяра в разкрепостената и директна връзка на литературата с истината, с непрекословното уважение към предопределената форма и съдържание. Благодарение на своите архетипни постструктуралистични хватки поетът издърпва килимчето изпод собствените си нозе, формата успява да копира предмета на поемата и така се постига двоен ефект.

Също толкова закачлива и индивидуална е стихосбирката на Тум Морис „От шапката си се боя“, 1995 г. Тя започва с хумористичното въведение от страна на професор Нийл Сейгам, несъществуваща, фиктивна личност, който твърди:

„Когато Тум Морис дойде за пръв път при мен за съвет, веднага ми стана ясно, че е изключително слаб поет. Винаги съветвам слабите поети да позволят на чувствата си да избликнат по най-естествен начин, с други думи — да ги излеят в стихотворение или песен. А моята задача е да си водя бележки за всичко. «От шапката си се боя» представлява психо-семантично изследване, което следва духовните лутания на поета. Някои от направените

разкрития се наложи да бъдат отстранени поради тяхната прекалена фриволност или разюзданост“.

Предговорът от самия поет е твърде в стила на есеистичните писания в литературните списания „Галиесин“ и „Бардас“. Поезията, както есетата и предговорът, използват всекидневната реч и дават пълна възможност повествованието да се лее свободно. За разлика от Емир Луис, който написа няколко стихотворения, посветени на градския пейзаж „Утро“ например, Тум Морис гравитира към провинциалния, към селския бит, което е по-характерно за стриктната метрика, поне в традицията на „селските поети“. А това изгражда важен фон и съдейства за популярността във възприемането на уелската поезия. И все пак, Морис устоява на изкушението да създава статична поезия. Най-успешните му стихове са тези, които разказват за събития с най-прост език.

Един парадокс е залегнал в същината на творчеството на Морис — поезията му може да изглежда едновременно красноречиво новаторска и твърдоглаво консервативна. В този парадокс е закодирано онова основно усещане, с което стихотворението неизбежно прави жест към автентичното, към онези фундаментални неща, които в крайна сметка свързваме с преиндустриални времена. Това усещане се постига по множество начини, като например с честото повторение на строфи или образи и отпратки към вековечна мъдрост.

Тези жестове не са никога елементарни и прости, както на пръв поглед ни се струва. Например „Стоя изправен“, където гласът на поета го описва изправен на хълма в Арберт, на гръб с огромна лодка от кожи, арфа през рамо и пее славеева песен и танцува с дървени обуца. В последния куплет дъвен старец с прът в ръка пристъпва с думите: „... Испанец ли си, Джон?“, и всичката сантименталност на поемата сякаш излита през прозореца. А примери за този тип хумор изобилстват.

Иронично допълнение към стила „анти нонсенс“ на Морис откриваме в обвинението, че той флиртува с глупостта, особено в експеримента му да сътвори *synghanedd* на английски език — „Срещнах Дивата“.

*Срещнах Дивата, сър,
Разкайваща се за вашия саламандър.
Била почти до смърт пребита
Задето гущера ви наранила.
Видях и синовете ѝ
Драконите упояваха
В Пекин. Те пееха,
А гекото припяваше.
Когато се целунахме, видях бедрата ѝ,
Обсипани с влечуги със обои.*

Вярно е, че есетата му изобилстват от метафорични моменти, което обърква първоначалния опит за семантична кохерентност. Метафоричността може да бъде всепроникваща и упорита, понякога заемаща цели абзаци. Всъщност метафоричността е присъща за цялото творчество на Морис.

Със своята поезия Емир Луис и Тум Морис опровергават становището, че алитеративните стъпки в уелския език са основно декоративно, „тапетно изкуство“, винаги търсецо равна и гладка стена, върху която да се експлицира. И двамата са достатъчно смели, за да експериментират, и така потвърждават идеалния сценарий на Боби Джоунс, че уелските поети са способни без усилие да влизат и излизат от историята.

---

[1] Т.е. промените на съгласните при специфични условия, особено в началото на думите, характерни за ирландския и келтските езици. Б.пр. ↑

СТИВЪН НАЙТ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Стивън Найт е роден във втория по големина индустриален пристанищен център на Уелс Суонси. Чете английски в Оксфорд. Автор е на няколко книги с поезия: „Цъфтящи крайници“ (1993), „Кино в града на мечтите“ (1996), „Пясъчните полета Бодлер“ (1996). Първият му роман, „Мистър Шницел“, се появява през 2000 година. Носител е на наградата Ерик Грегъри през 1987. През 1992 печели Националната поетическа надпревара.

СТИВЪН НАЙТ ПУСТИННИЯТ ХАН

*Пясъкът е пред вратата,
напредва бавно през ключалката:
повдигам двете си ръце, за да го спра, тъй както бе
преди*

*прашинка по прашинка пясъкът затрупва коридора:
и сред пантофите започват дюни да растат:
пясъкът е пред вратата*

*всички рафтове и чекмеджета, ръбове,
картичките над камината повече не се показват:
повдигам двете си ръце, за да го спра, тъй както бе
преди*

*кътчетата най-дълбоки в мен превръщат се в
просторен бряг:
там, където златната рибка идваше и си отиваше,
сега
пясъкът е пред вратата,*

*сред книги, по възглавници, все повече и повече
изсипва се върху ми пясъкът: с прошепнатото „не“
повдигам двете си ръце, за да го спра, тъй както бе
преди*

*гърдите, кръстът ми, вратът и челюстите ми,
устата ми се давят в пясъка, в подмолното
течение...
пясъкът е до вратата...
повдигам двете си ръце, за да го спра, тъй както бе
преди*

СТИВЪН НАЙТ КРАЯТ НА КЕЯ

*Напрежението стихва.
— Липсата на слънцето почувствали,
към залива обърнатите магазини
на Бринимор Роуд
един след друг затварят.
Денят вече е забравен,
плодовете гният.
И прозевките избухват.*

*Морето тези непотребни вещи
плътно опакова и прибира
във пясъчната ракла
... с безкрайно постоянство
и нехайно...
сега повърхността си сменя
докато облаци започват
да пробягват по земята.*

*Пристига здрач в града,
за да опише в каталог
въжетата с пране,
провиснали под тежестта
на скръбните разплакани чаршафи,
знаците еднопосочни
и всички улици,
проучени от кучетата.*

*— Колкото и бавно да текат,
дните отминават
и всяка нощ,
търсейки изгубената топка*

във високата трева —
още преди тридесет лета,
фарът — сноп от светлина
нищо друго не намира

покрай брега
освен морски звезди,
изхвърлени с вълните —
отказвайки се от призрака
докато са достатъчно корави,
за да мечтаят — и
след това отново кеят.

Джобовете ми са пълни
с пясък и монети.
Корабче-влекач, аз хващам
ръката на баща си.
И дърпам, дърпам,
защото се обръща той така
бавно в мойто бдение
и няма да го пусна.

СТИВЪН НАЙТ В ПРАЗНАТА СТАЯ

*Нашето по-младо аз —
това, което сме били преди, зад нас
ще си остане, витаейки във слепи
входове и рафтове със пепел,
която сме изтърсили с последната цигара
от сблъсъка превити.*

*После, мухи започват
да почукват по вратите,
паяците се въртят,
ръждата изучаващо напредва...
Все още, те щастливи са,
където се намират,
очакват търпеливо
като книги —*

*там изоставени завинаги,
не вдигат шум...
(момчетата, момичетата бяхме всъщност ние)
И тъй, не можем нищо да дочуем.*

АНА УИГЛИ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Анна Уигли. Родена е през 1962. Живее в Кардиф, има докторат по английска филология в Кардифския университет. Печатала в множество списания. Писател и критик на свободна практика.

АНА УИГЛИ ВТОРИЯТ ДЕН ОТ КОЛЕДА ЗА ЛИДНИ

*След температурата тежка на нощта
от снежинки и кристал,*

*която стеле пластове от тишина
бяло върху бяло,*

*долината оцветена е
по скатовете и по хълбоците:*

*отрупана разкошно със пайети
звездичка на Версаче.*

*На преспи тишината по елите се е струпала —
върху меките им лапи,*

*със морска сол поръсила е камъните
и бяла линия е очертала*

*на всяка тънка вейка.
Призори брезите са изваяли*

*японски скулптури от лед,
шии сребърно-гравирани*

*и шумолящи дантелени глави.
Полетата са бели езера*

*от кокосово мляко
под нивата от синева,*

със изкипял взривен капак.

По обед под дърветата

*сенките оставят
малки черни ножове.*

АНА УИГЛИ ПОСЛЕДНИЯТ ОБУЩАР В ОКРЪГА

*Ръцете му са груби и широки като на горила,
ноктите на пръстите — занитени дълбоко.
Подхвърля като телешки филеца моите ботуши,
докато разреца прецёня,
а после докато петите им орязва.*

*Чекръците му са измъкнати
от някаква ковачница на Бош:
воденични камъни, които се въртят в искри.
Открадвайки си огън, рендосвайки,
той се люлее между рафта и турбината,
докато вади гвоздейчета като зъби.*

*В тон с настроенята на дървото и смолата,
познавайки обувката до скелета,
с единствен нежен удар намазва и разтапя
луната на петата като раковина
в калъп без нито шев.*

*И нищо във лицето му сурово
гордост или изненада не издава
след това десетминутно чудо, страстно
и толкова отмерено и точно — като ръката
на хирурга
или пикирането смъртоносно на сокола.*

УИЛЯМ ОУЕН РОБЪРТС — ЧУМНА ЕПИДЕМИЯ

Уилям Оуен Робъртс е роден в Гарндолбенмен, Западен Уелс, и понастоящем живее в Кардиф. Пише изключително на уелски, автор е на няколко театрални и телевизионни пиеси, романи, разкази, сред които и радушно посрещнатия роман „Чумна епидемия“, (1991). Този роман, откъс от който поместваме, е магичнореалистичен разказ за бича на Средновековието, бубонната чума, наричана още Черната смърт. Действието се пренася ту по Средиземноморието, ту в Уелс. Избраният откъс запознава с един от главните герои, млад мюсюлманин, който впоследствие участва в план за убийство.

УИЛЯМ ОУЕН РОБЪРТС ЧУМНА ЕПИДЕМИЯ

Нейде далече, далече, слънцето неспирно огряваше изящните аркади, мраморните дворове и фонтаните с бликаща музика в Мадраса, прочутата академия на султан Хасан в Кайро. Преди повече от век Багдад бе паднал под набезите на монголските орди и сега Кайро бе столицата на мюсюлманския свят. Сградата на академията Мадраса бе още незавършена, но сърцето ѝ, високата централна зала, се открояваше със строгото си величие и красота. Покривът се извисяваше към небесната шир, сякаш опираше в безкрая, високо над групите студенти, улеми, скупчени около своите учители. Подбраните бъдещи учени постъпваха тук като деца и прекарваха цялата си младост в изучаването на Свещения Коран и неговите традиции, наизустяваха Корана и сложните закони на Fiqh. И чак след дълги години на всеотдайно учение щяха да придобият квалификация на мисионери, готови да бъдат разпратени по всички кътчета на мюсюлманския свят, че и отвъд него.

И така, младият студент Салах Ибн ал Хатиб бе достигнал до важна фаза в своето обучение. Вече десет години, още от седемгодишно момче, той слушаше и изучаваше Закона на Пророка, както го описваше свещения Коран. Беше възпитан в нуждата от рационално разбиране на вселената, създадена по божествената воля на Аллаха, беше възпитан в необходимостта човекът да открие и създаде справедлива социална система в съзвучие с божествената воля, в необходимостта от забрани, които да възпират алчните импулси и светските желания, и вярваше във величието на Вечната Мъдрост, в сравнение с нищожеството и несъстоятелността на земното човешко съществуване. Салах не си спомняше и миг, в който да не е чувал как мукри чете на висок глас от Корана, миг, в който да не е бил завладяван от неговите свещени истини. Беше изчел Свещената книга шест пъти от кора до кора: сто и двавет хиляди думи, сто и четирийсет sura, и

шест хиляди аѳа. Славата на Мадраса почиваше на наизустяването на текстовете и някои мукри бяха натрупали почит и богатство само благодарение на красивите си гласове и умението красноречиво да рецитират свещените мъдрости на Корана. А Салах, с хилядократно повторение, изречение по изречение, параграф по параграф, бе превърнал Свещената книга в неразделна част от себе си. Тя го оплиташе във фината си паяжина, превръщайки го в пищен гоблен, който изобразява всяко кѳтче от вселената. Почти всичко, което Салах знаеше за своите състуденти и за живота отвѳд високите зидове на Мадраса, бе научил от словата на учителите си. Салах се надяваше, че краят на дългото му обучение ще даде отговор на някои от вечните въпроси за произхода и съдбата на човечеството, за връзката на човек и Свещения Ред, за волята на Всемилоствивия.

Да, тук, сред покоя на белия мрамор и свежата зеленина, сред ромона от падаща вода и искрящия слѳнчев лазур Салах Ибн ал Хатиб се подготвяше да се впусне в свещеното приключение на своя първи Хадж, поклонението на светите места в Мека, родното място на Пророка, преди да се завърне обратно в Мадраса и довърши обучението си. Ала печална вест се приближаваше към него... Печална, но за Салах тя бе ужасна.

Салах, казваха, приличал на своя на богат и могѳщ баща. Той бе як, строен и притежаваше, говореха хората, силата на тригодишна камила. Челото му бе високо и изпѳкнало под палави черни кучири. Фин нос с аристократична гърбица разделяше окръглените черни очи, с далечен отблясък на светлокафяво. Кожата му бе необикновено светла, а когато се разгневеше или се бореше да разреши труден теологически въпрос, по лявото му слепоочие се появяваше синя пулсираща вена. Устата му бе малка и по краищата ѳ се криеше иронична усмивка, която сякаш поставяше под въпрос мъдрите мисли на неговите преподаватели. В тази усмивка обаче нямаше никаква маска на цинизъм. Походката му, както повеляваше вековната традиция на Мадраса, бе плавна и гѳвкава, но провикнеше ли се някой подире

му, вместо да погледне през рамо, той тутакси спираше и се извърщаше назад. Салах Ибн ал Хатиб беше млад, изпълнен с жизненост и амбиция, с надеждата да стане мисионер или поне библиотекар в академията.

Ала точно сега, когато сърцето му пулсираше единствено с мисълта за предстоящото поклонничество, чичо му пристигна в Мадраса със скръбната новина.

— Много ли е зле?

— Много — отвърна чичото Ахмад ал Хатиб, и двамата заедно прекосиха мраморните градини и изящно изработените аркади на Мадраса, преминаха през малката ракитова вратичка, вградена в голямата порта и се озоваха сред кипящото гъмжило и грохота на Кайро.

ПОЛ ХЕНРИ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Пол Хенри (роден 1959). Писател на свободна практика, преподавател и професионален консултант. Роден в Аберистуит. Първоначално пее и пише текстове за песни. Получава наградата Ерик Грегори за „Късчета време“ (1991). Следващите му издания „Пленена публика“ (1996) и „Крадецът на мляко“ (1998) намират широко място в множество антологии. Редактор на „Поезия Уелс“, награден със стипендията на Съвета по изкуствата на Уелс.

ПОЛ ХЕНРИ НА Х И У

*Бог обича инвалидната количка,
На Социалния работник мазната усмивка,
Обича парапета, изкуствения крайник,
Алармата, шпионката на вратата,
Дребните спестявания, древния плод,
Затворен в Титановата колесница,
В къщичката на Х и У,
Кавгите и несериозната бяла шапка.*

*Бог обича дечицата им с личица изпити,
Сгушени във вехта люлка,
Обича листото, което сгърчено се отронва,
обича килнатата настрана перука,
виното и хляба, молитвата,
гордостта на Зъботехника, твърдата коричка,
гипсовата отливка с форма на мида,
крайбрежния град Педикюрис.*

*Бог обича приспособеното казанче,
Столчето за сядане във ваната,
Лекът за стомашните киселини, кутията смокини,
Неотворена още от 1964,
Сънотворните лекарства, полицата с лули,
Глътчицата шери, лъжата.
Бог обича тръпката, хартията,
Лупата за четене и небето сутрин.*

*Бог обича медицинската сестра на дневна смяна,
Старите песни, невъздържаните приказки,
Монологите и техните слушатели,
Дъждът, след който охлювите изпълзят.*

ПОЛ ХЕНРИ
ПОСЛЕДНИЯТ ХВЪРЛЕЙ НА ЛЯТОТО

*„Много хвъргачи определено
ненавиждат налагането на научно
обяснение, предпочитайки да
поддържат магията неосветлена...“*

*Д-р
Робърт Рийд,
„Физика на
бумеранга“*

*Със зяпнали уста децата на сестра ми
Се трупат връз малкия прозорец
На върха на сградата — на брега
Британският шампион по бумеранг
От долния етаж
Оправдава автографите, които
Знаменитост като него дава.*

*Цял ден го няма,
(но верен на стила си се завръща),
за да подмести колата си на педя,
вечно недоволен от мястото ѝ.*

*На свечеряване извитата му палка
Изчезва
И пак се появява във ръката му.*

Кой режисира абсурдния ѝ танц,

*Кой чертае кривата парабола на бумеранга,
Безкрайна и перфектна,
Сърфираща по нежните вълни на въздуха
На границата между техниката и изкуството.
Към девет вечерта жена му към девет го извиква,
И той послушно се прибира.*

Ще пъхне утре любимите си пръчки във калъфа,

*върз задната седалка в бездетния автомобил,
Ще направи един последен хвърлей
И ще замине, вече не икона, а човек обикновен.*

*А най-големият син на сестра ми ще впиwa поглед
В бледнеещите вече пергаменти —
Подписи на шампиона върху пясъка.*

ПОЛ ХЕНРИ МОМЧЕТА

*Нуждая се от тях, за да внесат живот във
тишината,*

*Да вляят сили на мишиците ми в омекващата плът,
Когато ги отнасям вечер към леглата,
И старата къща скърца като платноход
След буря.*

*Понесли се на воля в своя сън
Лицата им отново щастливо се отпускат.
И една-единствена целувка поема тежестта
На всичко, което се мъчим да олекотим.*

ЗОУИ СКОУЛДИНГ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Зоуи Скоулдинг (родена 1967), израснала на границата между Норфък и Съфък, живяла в Индия, преди да се засели в Северен Уелс, 1991. Гимназиален учител и редактор на списание за поезия „Скалд“, което издава от 1994. Участвала в множество музикални проекти заедно със съпруга си Алан Холмс. Първата ѝ стихосбирка е „Разписание на приливите“ 1998 година.

ЗОУИ СКОУЛДИНГ СЛЪНЧЕВО ЗАТЪМНЕНИЕ

*Малките кутийки в кафенето го показват в
същински*

триизмерен образ.

*Настройваш очите си към двете кръгли леци във
дървото,*

*фокусираш и миналото се избистря. Можеш почти
да хлътнеш във окопа със мъжете, които носят
онова покрито тяло. След миг разбираш
как нагоре от гърдите няма нищо.*

*Можеш да пътуваш с мили сред полета, които
по оран все още експлодират, земята
все още бяла е и тежка, прилепва към нозете ти на
буци,*

към себе си те тегли докато нагоре се вторачваш.

*Продължавай небето да следиш за знаци и поличби:
всеки знае бъдещето откъде пристига.*

*Семейства с оксигенни маски и огледални очила
гледат втренчено в една посока, статисти
второкласни*

в зрелище,

*където всеки обладан е от страхопочитание в
калта,*

докато слънцето

с простреляна разбита челюст се влачи по небето.

*Внезапно в далечината всичко се изплъзва
докато гледаш колко е далеч и черно слънцето
и осъзнаваш как следващия път няма да те има.*

ЗОУИ СКОУЛДИНГ СПУСКАНЕ С ШЕЙНА

*На стената в кабинета му онази снимка
е уловила в черното и в слоновата кост
спомен за покритите със сняг вериги, тъй
просторни*

*за света на малката енория във Съфолк.
Врѣх Анапуерна, който той почти достигна,
цял живот го мамеше,
(якето, с което преброди петдесетте си планини,
мухлясва на тавана) избелели
кости на едно желание, изгубени във неизменни
облаци. Дали пък сред онези хълмове
не са се скрили Хималаите? На девет години съм.
Баща ми тегли нашата шейна през бялото поле
като през нищото преди надолу да пропаднем в
студения*

*страх шеметен и остроото свистене да почувстваме
на вятѣра.*

*В палтото му лицето си заравям — усещам мириса
на сняг.*

ЗОУИ СКОУЛДИНГ МЪЛЧАЛИВИТЕ МОНАСИ ПИВОВАРИ

*Те се усмихват и се понасят леко като че времето
не означава нищо
и сякаш няма билбордове навън край сънения град,
които показват как Чимей е пиян във Токио.*

*От своите остъкдени манастири си припомнят
как силата, молитвата и алкохолът прииждаха във
вените
на най-старите муцуни. Пътят от абатството
извежда*

*до градския площад, където камбаните звънят
нестройно,
леко тенекиено и някак отдалече, възвестявайки
всеки четвърт час, докато нищо там не се променя.*

*Див заек от поляните надолу се прелива
с лука и сливите; сиренето меко се топи,
силно осолено. Припомняйки си онова изпълващо и
бавно
опиянение,*

*на път към къщи ще си купувам все тази бира
под меката флуоресцентна светлина
и ще я пия от неподходяща чаша, търсейки*

*горчивото ѝ кадифе заради следа от стъпки върху
камък,
камбанен звън нестроен или бяла заешка опашка,
изчезваща в гората.*

ДЕРИН РИЙС-ДЖОУНС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Дерин Рийс-Джоунз. Родена е през 1968 г. в Ливърпул. Учила в Бангор и Лондон. Сега преподава поезия в Хоп Юнивърсити Колидж в Ливърпул и го съчетава в магистърска степен по творческо писане. Най-новата ѝ стихосбирка е „Около мъртвото тяло“, 1998. Издавана много, тя е редактор на „Поезия Уелс“ и е автор на литературна критика.

ДЕРИН РИЙС-ДЖОУНС КОСАТА НА БАЩА МИ

*Понеже надигала се бе като побойник преди свада;
понеже е по-бяла от кълбо дантела или сняг на клон;
понеже на младини била е кестенява, даже черна;
понеже неизлечимо е безгрижна —
това, което у Сасон нарича се „естествен вид“;
понеже е устоявала на гелове, лосиони, брилянтин,
помади;*

*понеже са я фотографирали, осмивали,
разхвалвали, пригласвали назад;
понеже говори със езика на всяко непокорство;
понеже е преживяла варварството на бръснари и на
майка ми;*

*понеже е усмирявана с каскети,
бейзболни шапки, камуфлажни кепета;
понеже напомня някак за пират, или пък адмирал,
тя предавател е на напрежение, цивилен полицай,
военен самолет е, парашут и индианец от племето
Чинук.*

*Понеже тя е сол по клепката, оставена току-що от
морето;*

*понеже я обичат много от жените във квартала
и свирка е на борда, прозвучала на най-отбрани
параходи.*

*Понеже няма как да кажем за купичката с мюсли,
която тя му дала през медения месец.*

*Понеже мисълта ѝ е като светлината бърза — диря
еластична*

на падаща звезда. Тя никому не е слуга.

*Понеже нищо няма да кажем за Далила и Севилия;
тя е чакълена пътека и пързалка във едно.*

Тя кадифе е, също еполети. Тя изгрев е, и залез.

*О, косата на баща ми! Герой е невъзпят!
Но заради болестта, или лека за нея,
тя по възглавницата като ангелска е разпиляна:
кичури дълги, бели, напомнящи крила,
или криле, дълги и бели, на коси подобни.*

ДЕРИН РИЙС-ДЖОУНС ОНАЗИ, КОЯТО ИЗБЯГА

*Във фабриката в Мидълтън,
където ти работи три лета,
си падна по жена,
за която се зарече, че ще се ожениш,
макар и само заради историята, която би могъл да
разказваш*

*след години:
за деня, в който си я срещнал —
тази сърноока, едробедра
Инспекторка по граха,*

*проверяваща за сладост, плътност и
размер — това ще те довърши, казваш —
със своя Грахометър,
и чийто ангели изкара,
(Боже мой! Едничкият ти грях бе този,
че нежно в нея се притисна,
че захпа памучната престилка островърха,
покриваща гърдите ѝ,
и ѝ прошепна колко много я желаеш...)
и която, от изненада и уплаха,*

*направи дупка свършена, със формата на грахово
зърно,*

*във палеца ти право.
Тези дни, когато вдигнеш ръката си
към светлината, погледни през себе си за миг,
като художник, с едно отворено око,
а другото — затворено,
към цялото небе болящо,
и започни тази история,*

*насила или със усмивка —
не зная още.*

*Онази, която избяга?
Плътта, със формата на грахово зърно?
Момичето, налято като круша?*

ДЕРИН РИЙС-ДЖОУНС СНЕЖНА ПЕСЕН

*Цяло лято чаках
и тъках това платно от репей и коприва
докато ръцете ми
се израниха и покриха с пришки,
сякаш кислородени мехурчета,
уловени под стъкло.*

*После изведнъж — снегът:
сняг от себе си роден,
сняг, със пух покриващ бузите ти, клепките и
устните,
сняг, а всъщност повече от сняг,
със цвят на нищо.
Сняг като криле на птица с дълга шия...*

*И те викам, шепнейки:
имаме всичко на всичко няколко дни.*

ФРАНСИС УИЛЯМС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Франсис Уилямс е родена през 1968 в Бридженд в Южен Уелс. Първата ѝ книга с поезия, „Отломки“ е публикувана, когато авторката е едва 19 годишна. Преди да стане журналист и редактор, тя се записва да учи скулптура в Колежа по изкуства в Челси. Основава списанието „Дива“. Работи като нещатен сътрудник за „Тайм аут“ и други национални вестници. През 1998 става носителка на наградата Ерик Грегъри, връчвана от Обществото на писателите. Втората ѝ книга е „Диво синьо“ (2000).

ФРАНСИС УИЛЯМС В ЛЕГЛОТО

*Изтеглихме старото навън: вцепенен квадрат
на всички мои сънища, тъжни хлипащи петна,
всепоглъщаща смирена буца. Усетих*

*бремето му тегнещо да ме блъска със юмрук по
рамото
надолу при всяка стъпка. Десетилетие от сънища,
които, незапомнени, във него с лакти си пробиват
път,*

*за да изплуват. И всички мои доводи, потънали
в разпаления мускус и снежната колона сива
от прах и кожа, разтърсени, но устояли.*

*В десена му от линии тук ще откриеш
изчерпаните ми надежди, осуетените
желания и страх, цвета на синьото мастило.*

*Върху море от застоялост този сал поел е
своя курс. Изкривява се на улицата
с двуличния поклон пред придирчивата увереност на
този свят.*

ФРАНСИС УИЛЯМС СТЪКЛО

*Чувам трясъка преди
да се обърна и да видя стъклото в рамката
над твойта снимка, пропукано на две места
през ъгълчето на усмивката ти точно.*

*Човекът в магазина ми предлага
да замени стъклото с друго
три минути преди края на работния си ден.*

*Бавно плъзва той голямото стъкло
сред множеството тюркоазени ъгли.
Издърпва по-големия от него правоъгълник
внимателно вън от купа.*

*И през изтичащото време използва само
вкопчените върхове на пръстите си,
привикнали със напрежението, тебеширени.*

*Със нужното внимание към всяка дреболия
на косъм, миг преди да се строши, извива
стъклото, което леко се поддава
и въпреки това остава гладко.*

*През крехката повърхност виждам
мускулите му — гъвкави и силни,
онази умела податливост,
с която всичко е възможно
за човека. Отбелязва
с линейка резките.
Пищи стъклото. После той
подпъхва линейката под леда,*

*за да отчупи със премерената нежност
ъгъла перфектен.*

*Дори прашинка не полита
от усилието. Просто
съвършена фактология.*

*Обратно към дома си понасям своя къс стъкло
тържествено като възглавничка под кралската
корона,*

*гледайки дъждът надолу как ръми
с хубост тайнствена —
бледи петънца — лунички върху гланца.*

*Отново се усмихваш
под тази тежест,
която може в ръцете ми да се строши,
но не и този път.*

ФРАНСИС УИЛЯМС СПУСКАНЕ

*Крилото може да последва земната извивка,
нагъната възглавница под тежката му длан.*

*Австралия ми връчва своята безкрайна
бисквитена пустиня, прериен пасаж*

*наконтен с къдрав бряг. А полуостровите са
наточени
като бодлива зеленика. И после обрив от солени
езера,*

*шарка причудлива, тюркоазена и жълта.
На тази висина, изниква одобрение*

*към бялата интимност на пластичните храни.
Бисквитата със сирене е по-голяма от остров
Кенгуру.*

*Аз меря тоя зев между ръката и устата
тъй както Мелбърн глъхне в Аделаид. Между
опасност*

*и приют, континентът ми издава обширния си
замисъл.
Неговият прах е цветът на силен чай.*

*Ето низината, и пътищата сплитат мрежа, бягат
пряко, откровено, твърде бързо към целта.*

*Това е фин експеримент със смисъла.
През рунтава опашка от история,*

*моите пътешествия цъфтят високо във небето.
Където и да идеш, ти си винаги една и съща,*

*предупреждаваше ме мама. Но тя изглежда
се стараеше да позабави идещото ново.*

*Струната на моята пола се поразбрида —
кичур ситни капки — и бавно се разтвори*

*във дълго бяло слънце, то покрива
прозорците със ледена дантела.*

*При Перт и пътят мълчаливо кима,
тъй както бързото от миналото бързо се надига*

*А местното време ме среща със вой, главата ми
стяга
в игрива захапка светът — месоядно животно.*

ФИОНА САМПСЪН — СТИХОТВОРЕНИЯ

Фиона Сампсън е родена през 1968 г. в Абъристуит. Автор на публикациите „Мъжете на Пикасо“, „Азът върху белия лист“, „Лечебна дума“. Предстои сборник преводи в съавторство с Ян Каплински. Носител на няколко награди и отличия. Директор на Мемориалната фондация „Стефан Спендър“.

ФИОНА САМПСЪН
ПАСТОРАЛ ОТ ХИЛЯДОЛЕТНАТА КНИГА С
ШАБЛОНИ

*Идат кравите на монахините, във порцеланова
украса*

*те се движат тъй изящно
през Ийст Хейфийлд;*

*натурално ехо във браздите на дъба;
птици се изплъзват с меки
и раздиращи звуци в прегрятия въздух.*

*Долу край полето са подобни на петна
тия морски сенки:
неволни знаци
на вглъбената реалност*

*където ние се понасяме
сред хвърлената бяла детелина
и гледаме своите грижи.*

*— И след хилядолетието какво остава?
Или какво е тук сега? За този живот Великият пост
— има привкус на осемнайсти век —*

*от книга с шаблони;
и всеки пасторал става нелеп,
като крава, с добросъвестна грижа.*

ФИОНА САМПСЪН НЕРАЗБИРАТЕЛСТВОТО

*Онези лилии. Пространството, заемано от тях.
Сега разбирам как животът им е лумнал с трепет,
всяка вдига кадифени, изобилни устни
всяка с яркия си цвят тръби. Със просташки
оптимизъм*

*аз ги грабнах от ведрото в магазина,
където двама си играеха със лабрадор.
А целофанът в сенките настръхнал.*

*На полицата,
на твоята полица рождените лилии
привлякоха на лампите светлика
в самодържавие от сладост.
Те бяха вакуум, опорна точка*

*на всичко, дето би се случило или пък
беше. Когато ти дойде, те бяха закалени,
подобие на светла белота
на недокоснати стени,*

*внезапно място, щедро като израелско цвете,
извън погребите на историята
навън от мрачните вместилища,
стрела от красота
с нищо наука, освен избавление.*

*Нямах представа. Седях и вгледана в цветята,
пиех светлина. Увити в нея бяха те.
Те бяха светъл празник,
припламващ пак и пак*

с екстравагантни неизписани курсиви.

ФИОНА САМПСЪН ДОСИЕТО ХИКС

*Няма значение какво казвам или правя,
ти не ме обичаш. И това е краят.
Няма значение колко те обичах,
изгубих се в това да те наглеждам.
Без подаръци, без думи, без нежни доказателства
и премълчани истини, изпитания, в които се
проваляш,
за логиката сляп, съчиняващ прилични истории,
рамото ти, нежната извивка
между палеца и твоята длан, която веднъж
притисна моята,
спретнат като досие, прегърнал здраво мисълта,
че беше мой. Но тази нощ не си.
А аз ще продължа през остър мрак —
ти може да помислиш, че той е във очите ми,
а не умората от всички тези „сбогом“.*

ФИОНА САМПСЪН ЗАКОННО И НЕЖНО

*Когато телефонът звъни неочаквано или моята
съседка*

*вързва кучетата си край портата и идва
да ми разкаже за своя нов клиент,
или когато се тъкмя във банята:*

*какво хрумва на хората,
с животи законни и нежни,
които могат да стоплят в ръце. В преддверието —
венчелистче, цветни фотографии*

*и всеки е във рамка, храна,
която после ти минава през ума (британци сме) и
нека*

*да не ѝ се радваме чак толкова.
Децата им във парка ритат топка*

*и стъпват правилно със всеки крак, дорде над тях
прелита самолет навреме, пада дъжд
в прекъсвани и предвидими превалявания, и всичко
е съвсем безкрайно, чак до края.*

САРА КОРБЕТ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Сара Корбет. Родена през 1970. Израснала в Северен Уелс. След гимназия е живяла в Източна Европа, преподавала е английски. Получава наградата „Ерик Грегъри“ в 1977. Стихосбирката ѝ „Червеният гардероб“ е номинирана за наградите „Форуърд“ и „Т. С. Елиът“.

Притежава магистърска степен по творческо писане в 1998 от Университета на Източна Англия.

САРА КОРБЕТ СЪНЯТ НА КОНЯ

*Приливите на дъха във тъмното —
нещо топло ме докосва по лицето,
порите по кожата отгатвайки.
Тяло се надига изпод дланите ми
и решетката на вените изпуска пара под коприната.*

*Удар със копито —
първи, втори път, ехти земята.
Единение на тропот и на сила
сред ребуса от кости се повтаря:
бедро до хълбока ми дълго, гърдите ми
до сърповидното ребро.*

*Махалото се сменя, мускули се стягат и
отпускат, припомняйки си на стоманата вкуса,
упорство: до устата със страни втвърдени —
гъвкава извивката на шията,
силата на рамене — като вода.*

*Около нас, разхлабените поводи поели,
въздухът е разреден и режещ
за ъгъла внезапен на ухото.
Око, въртящо се до бяло —
да зърне онова, което може да подуши.*

САРА КОРБЕТ ЧЕРВЕНИЯТ ГАРДЕРОБ

*Червеният гардероб, където затваряш сестра ми,
ключът железен се мушва във джоба ти.*

*Червеният гардероб, който сестра ми на земята
захлуни,*

*цветът му на масло ръждиво и кръв стара
върху синините по лактите и по китките ѝ,*

*както, когато тя ми извиваше ръцете,
докато плачех и виках и я мразех, а после си спомних
как в ъглите се свива смалена,
как скимти като котенце, докато не я разтърся.*

*Червеният гардероб със врати, които в сънищата
ми*

*се отварят и се затварят,
и топлите лешници, които във миши очи се
превързват,*

дългите им опашки, драскането,

*червеният гардероб, който баща ми изгори и нацепи
в деня, когато всички жени бяхме навън
и гледахме фойерверки.*

КЕЙТ БИНГЪМ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Кейт Бингъм. Родена е през 1971. След като завършва Оксфорд, работи за телевизия и различни издания. Автор на стихосбирката „Съвместно съществуване“ (1998) и на два романа — „Нозете на мама“ (1998) и „Въздушна струя“ (2000) и на сценарии за BBC. Живее в Лондон.

КЕЙТ БИНГЪМ КИСЛОРОД

*Преди начало да положиш, навярно има още нещо,
което би желал да кажеш най-авторитетно*

*или понеже във съня ти е изникнало наскоро,
в реклама или разговор, и ти изглежда важно.*

*Смаляващо завръщане е то и с него ще се бориш цял
следобед,
една поема е ракета и тежките парчета*

*на земята падат със ужасен трясък, който никои не
долавя,
защото в техните уши барабанът на кръвта бумти.*

*Притискаш до прозореца носа си. Камъни, следи,
цъфтящи кактуси се свиват в океана сиво-жълт*

*и море от хоризонта блика, тъй както залезът
в обратната посока,
когато своята парабла дълбаеш високо над
планетата*

*и костите ти стават леки. Откопчай колана си,
над масата приведен, вече пишеш без усилие.*

*Забрави за телефона и часовника,
за песен на линейки, които чакат неизбежното ти
връщане,*

*и стой във орбита, дорде ти свърши кислородът.
Кажу какво е да си тъй далеч от къщи.*

КЕЙТ БИНГЪМ
НЕЩА, КОИТО НАУЧИХ В УНИВЕРСИТЕТА

*Как да карам колело по калдъръм, къде да дам мигач
надясно.*

*Как да мина през врати, задържани от стари
колежани —*

*без да им се мръщя. На семинари как невидима да
бъда,*

*забила поглед в банката. Как да различа
викторианска*

от средновековна готика.

*Как да хапвам шоколад в оксфордската библиотека.
Кога да съм съгласна на теория. Как да култивирам своя
вкус*

към шерито.

*Къде да мина с колелото по паважа след смрачаване.
Как да*

проваля лова.

*Кога да се пека по монокини в парка. Кога да карам
плоскодънна лодка. Как да си намеря превоз, кога да
ходя*

и къде да тичам.

*Кога да не говоря с лекторите официално. Как да се
засмея на*

латински каламбур

и кога да си мълча, за да не ме закачат.

*Скъсване на изпит, как да го празнувам. При
пожарната*

тревога да заспя.

Как да карам без ръце, как със тях кондом да слагам.

Кога да пуша джойнт, кога да се наливам със шампанско.

Кога бакшиша да разделям и как да пия от бутилка. Малко история. Кога да слушам своите приятели, доколко да ги вземам на сериозно. Как да се присмивам на традиции и пак да им се наслаждавам.

*Как да си живея като цар, съвсем щастливо,
и назаем.*

КЕЙТ БИНГЪМ

ДВАМА ПРИЯТЕЛИ СЕ СРЕЩАТ ЗА ОБЯД...

Двама приятели се срещат за обяд във Ройъл Оук през февруари. Оксфорд е лед. Аз съм нервна, подранила. Избягвам погледа на бармана. И сръбвам кола.

*През тоя следобед се влюбих във теб,
моего гърло се сви, изхълцах леко газирано
от изненада, щом звънчето на вратата заискря.*

*Веднага обикнах твоето яке, ботушите, устните,
косата ти даже. Твоята температура. Помислих:
това е.*

*Ти ми кимна, облегна се на бара.
По-късно ми каза, че си нямал представа за моите
чувства
и се шегуваше в леглото с неочакваното ми
разкритие.*

*Казваш, не е нищо повече от чар,
но все не могат да му се наситят. Барманът дори
е страстен, когато рестото ти връща.*

КАРЪН ГУУДУИН — СТИХОТВОРЕНИЯ

Карън Гуудуин. Родена през 1976 в Суонсий, завършва филология в Аберистуит. Магистър по творческо писане от Университета в Нова Англия. Работи над първата си стихосбирка. Публикува в много антологии и периодичния печат. Носителка на наградата „Ерик Грегъри“ за 2000 г.

КАРЪН ГУУДУИН ВЪЛК

*Първа гледка от Пиренеите —
нищо друго — само ние и автомобилния прожектор,
който блъска напред със студено пипало.*

*Твоята ръка е на волана, преценява пътя ни
през мрака и тая вътрешна стена от камък
е за ръба единственият ни компас.*

*Дъждът започна покрива да щипе и финият му пулс
по прозорците се учести, препуснаха копитата на
бурята,
която ни увличаше на всеки нов завой.*

*Изведнъж небето, трескаво и бяло,
запали електрическите лесове и вълчи силует
внезапно пътя ни пресече, накара ни да свием,*

*да се вгледаме назад. Ужасена бях и сигурна:
това е знак за бъдещата неизвестност,
жегата на бялото небе се сви в стомаха му.*

*Тази нощ в прегръдките ти слушах
воя на студа във твоите вени,
зърнах мраморната жилка зад очите ти.*

КАРЪН ГУУДУИН БАЛЕТ

*Всяка събота — косата лъсната, забодена
с карфици, слепоочия пулсиращи
с желязното пиано, глезените
стегнати във спретната и розова коприна,*

*в телата ни отваря се врата,
за да намалаят. По-леки от пера,
подобни на котешка стъпка,
издигнати хартиени ръце,
дорде несвикналият дъх
във костите ни тръпне,
като че ли да се родиш веднъж
не е достатъчно.*

*Ние отваряме, затваряме бедра,
и се извисяваме с невидимата струна,*

*но времето извиква на гърдите ни
сенки в огледалните стени.
И аз предвиждам в бъдеще да се سماлявам,
за да пазя равновесие на пръсти.*

КАРЪН ГУУДУИН БЕСЕДКАТА

*Къщата сега е празна —
безлюдна и студена
като февруарски бряг.*

*Аз се потапям под трегера,
той влачи от плавеи парче
над вратата скрибуца
все така, както в минали лета.
Паяжини замъгляват предметните контури;*

*шалове дебели от мухи,
които в мен се взират
от техния мумифициран стан,*

*крехки, изцедени от живот.
Прозорецът единствено се бори
за гледка към копривата,*

*тласък от време в тревата;
гласът на майка ми още
драци по светлия ден*

от нейния топъл, затворен буркан.

КАРЪН ГУУДУИН САЛОМЕ

*Искри с обещание твоето име,
съзвездие, розова пъпка,
дълбока клисура, която се втурва
през каменните векове.*

*Саломе; бавен погребален звън
през градове, полета разтварят
невинните си рокли,
ограбвани от вятъра.*

*И ти, пред своя чичо, майка,
Бог, танцуваш гола, незасрамена
като дете. Нозе люлееща широко —
сякаш упражняваш друга роля.*

*Лежи и те очаква наградата на чичо ти:
главата на Йоан отрязана
и влажните спагети на косата му
да галиш.*

ДЖОН ГОУЪР — ГОЛЯМАТА РИБА

Джон Гоуър е плодотворен автор на пътеписи и множество ярки къси разкази, чийто език и атмосфера отразяват живота на улицата. Въпреки че говори и общува на уелски, той пише главно на английски и е кореспондент на BBC Уелс. Редактор е на книгите „Родна земя“ (1996) и „Една година в малка страна“ (1999). През 2001 се появява книгата „Остров, наречен Смит“, плод на продължителното авторско наблюдение над живота на едно изолирано общество. През 2000 година издателство „Гомър“ публикува сборника му с къси разкази „Голямата риба“. Книгата носи заглавието на разказа, който предлагаме.

ДЖОН ГОУЪР ГОЛЯМАТА РИБА

Брог Дейвис не мразеше брат си, който живееше в Америка. От друга страна, той наистина му завиждаше за необикновения късмет, чувство, достатъчно силно, та да накара Брог да си смени цвета във всички нюанси на зеленото, от малахитено до цвета на горския мъх. Той завиждаше на Стиг също и заради името му. Смяташе, че е далеч по-хубаво от Брог.

Стиг притежаваше късмет, който, както изглежда, никога не секваше, сякаш го черпеше от някакъв подземен резерв, в който имаше толкова много късмет, колкото в петролните кладенци и езерата от черно злато на Тексас.

За да използва времето си, Стиг отиде да разгледа главната щабквартира на ФБР във Вашингтон. Сред изложените снимки с десетте най-търсени престъпници той разпозна едно от лицата. Мануело Суарес беше наемателят, който живееше в неговия апартамент на сутерена. Същата тази вечер отряд на специалните части разби вратата на апартамента и залови наркодилъра със свалени панталони в компанията на една проститутка, облечена като балерина. Той се оказа една от големите клечки в бизнеса.

Друг път пък се случи да застане точно на правилното място върху тротоара, за да попречи на падането и да осуети опита за самоубийство на една жена, която после се влюби в него. Улрика беше хубава и надарена актриса, която често щеше да устройва угощения за гостите в техния апартамент в Манхатън — точно в съседство с вратата на Уди Алън — тя се приземи право върху Стиг от тринадесетия етаж и единственото, което му причини, не бе по-сериозно от одраскване с крило на гълъб. Голям късметлия си, Стиг.

Стиг работеше неуморно в администрацията на един, сякаш направен от плексиглас, син небостъргач. Той противопоставяше една срещу друга цели парични системи, оставяйки по някой долар и за себе си.

Брог в същото време живееше в своето заведение, което се снабдяваше с напитки само от една фирма, в недрата на усойна и влажна уелска гора. Там той с часове изпадаше в мрачни размисли, прегърбен над разноцветни пощенски картички и снимки, когато пристигнеха Улрика и Стик в Акапулко. Ваканцията им, шест месеца по-късно, в Самарканд. Крайбрежната им къща в Малибу, жилището им на върха на небостъргач в Лос Анджелис, техният апартамент в Ню Йорк с телескопа, с който да наблюдават спортуващите за здраве хора долу в Сентръл Парк. Имаше дни, в които Брог рисуваше мустаци на двамата, като ги обезобразяваше с драскулките, обзет от някакъв ученически момчешки порив. Но в мрачни дни, когато депресия, посива от ноември, се просмукваше под вратите и незабелязано се прокрадваше през най-невидимите пукнатини в рамките на прозорците, той стигаше и по-далеч. Осакатяваше ги, като изрязваше с ножица около очите им. Смяташе, че така отнема силата им.

Щеше да ги проклина докато продължава да плъзга острието на брадвата си върху точилото, докато не станеше толкова остро, че да разцепи косъма на две.

„Y diawl lwcus. Fe gath gyd o'n lwc i.“^[1]

Не беше съвсем вярно, че брат му беше получил и неговия дял от късмета, но тази мисъл го ядеше отвътре.

Брог цепеше навън дърва за зимата с брадвата и ги трупаше. Това беше неговата стихия — разпръснатите клони, пластът от разпилени обрулени листа, дълбоки и меки като юрган, леговището на язовеца и убежището на горската зидарка. Брог се катереше по клоните по-бързо от катерица, откриваше огромните разхвърляни гнезда на ястребите кокошари, отхапваше си по малко от мухоморките — от това получаваше необуздаеми налудничави видения на светци и гърмящи змии, на неописуемо щастие и библейски апокалиптични картини.

Имаше и спокойни дни, в които Брог слушаше разговорите на листата. Ясени, спорещи на фона на тихото съскане и шипене на вятъра. Ораторията на дъбовете. Веднъж, когато свистящите зъби на електрическата резачка се врязаха в ствола на една дива круша, Брог чу писъка на дървото, пронизителен като кръсъка на ястреб врабчар.

И тогава, о, по дяволите, Брог си купи самолетен билет.

Четири дни и четири нощи по-късно, Стик се събуди през нощта от звука на рязане на дърво в тъмното, който, както изглеждаше,

идваше откъм съседа му. Когато обаче чу звука от шумно скърцане и глух тропот на дърво, той вече реши да излезе и да провери какво става. Декоративната му палма беше паднала точно върху мястото, където си паркираше колата, и беше строшила неговия Астън Мартин Лагонда. Безценното му съкровище беше потрошено далеч над способностите на най-добрия разбивач.

Брог отседна в мотел. На сутринта той хвана автобуса и отиде да погледа червенокосите момчета върху блейдърите по крайбрежната дъсчена алея, послуша гангстерски рап от шумните огромни касетофони, които взривяваха гетата и се поразмота безцелно покрай няколко търговски центрове. Той злорадо ликуваше, дори и когато реши да поостане за още известно време.

Инцидентът беше изнервил Улрика, със сигурност се беше впрегнала. Ел Ей не беше град, в който крадците се промъкват в задните дворове, така че тя взе платинената си карта и отиде до една охранителна фирма, чиято реклама в „Жълтите страници“ гласеше: „Охранителната фирма, за която крадците умират.“

Офисът се намираше в Синсинати, само на няколко пресечки от фризьорката й. Жена с орлов нос и с подобаващ към него орлов хищнически поглед вдигна очи към нея от кожена счетоводна книга.

„Госпожа Дейвис, предполагам? Нашият консултант господин Кързик Ви очаква. Да ви предложи ли нещо за пиене? Имаме извънредно освежаващ сок от тропически плодове.“

„Звучи добре“, отговори Улрика, докато я въвеждаха в офис, който щеше да е достоен и за най-скъпоплатените адвокати на земята, целият в дъбова ламперия и знаците на големия успех.“

„Крадци?“, каза мъжът зад бюрото.

Улрика Дейвис отвърна с кимване.

Тя прие комплект от мерки, който включваше снайперист с нощно наблюдение, жици като бръсначи, скрити в жасминовите храсти, подкрепата на един ротвайлер, наблюдение с камери, нови ключалки за вратите и персонално пиукащо устройство за всеки един от семейство Дейвис, което можеше да извести снайпериста за нула време. Човекът имаше четири черни колана по различни бойни изкуства, владееше опасни удари и притежаваше цяла колекция от Пурпурни сърца, която доказваше храброто му участие във

вьетнамската война, притежаваше качества, далеч над обичайните. „Твърд като титан“, както господин Кързик посочи.

След атаката над неговата кола Стик усети онова човъркащо чувство на безпокойство и вълнение в гърдите, което беше го споходило в нощта, когато баща му почина.

Беше тъмна страховита нощ, най-подходящата за перспективата да умреш, разкъсвана от разклонени светкавици. Старият мърморко беше издъхнал с тиха въздишка. Докато лицето му се превръщаше в маска, устните му се извиваха назад — това за живите щеше да е знак за враждебност, Стик разбра, че безрезервно го е обичал, но е изоставил някъде назад в детството си способността да му го каже. Сега, докато мислеше за останалите двама членове от семейството си — майка, брат — до слуха му стигна звук, който наподобяваше чупене на клони.

Брог, замислен, грижливо застанал над коктейл водка мартини в еритрейски ресторант, измисли убийствен план за по-нататъшните си дяволии, една вдъхновена пакост, която със сигурност щеше да впечатли брат му. План, по-добър дори от времето, когато направи фойерверки от индустриални експлозиви. Онази година никой, ама никой не можеше да се сравнява с него. И със сигурност никой друг не беше успявал да накара мъртвите от местното гробище да се изправят в гробовете си. Това беше трясък, достоен за свършека на света.

Брог трябваше да уреди всичките му налични пари в банката да бъдат преведени в Чеви Чейс. Това отне два дни, но той не си мръдна пръста докато чакаше парите. Брог купи макара медна жица с производствени размери и с хитрост се снабди с магнезиева лента, дълга близо миля. Купи йод и алуминий на прах. При смесване на двете, когато се добавеше вода като катализатор, се получаваше мигновена експлозия от белота и пурпурна струйка дим. Брог харесваше факта, че точно водата, а не огънят, отприщваше реакцията, несъмнена химическа изтънченост. Ученическата му мания по науката сега му се отплащаше.

Онази нощ той се изкатери на дървото срещу къщата на Стик, насочвайки бинокъла си към прозореца на спалнята. Докато наблюдаваше, сянката на брат му премина през рамката на прозореца. Брог трябваше да се увери, че ще може да вижда прозореца от близкия хълм, едно от най-популярните места в цяла Америка, истинска

емблема. Трябва да им е струвало цяло състояние да притежават подобна гледка. След това той се изкачи по хълма, за да провери групирането на силите. Те наистина трябваше да видят това.

Охранителната фирма беше насочила инфрачервена камера към мъжа в клоните на дървото и изпрати двама от хората си към него, но докато стигнат там, той вече беше изчезнал в нощта, вероятно беше се спуснал надолу в близкия отточен канал, който те щяха да добавят към обиколката на патрулите си.

Изкачването на Брог беше трудно, трябваше да пълзи като гъсеница, разкрачваше се, висеше с главата надолу и забиваше шиповете на планинските си котки в отвесните страни. След като беше употребил всичкия магнезий, той нагласи пипета с вода и часовников механизъм, после се обади.

Стиг вдигна телефона.

„Ало...“

„Брог, ти ли си?“

„Погледни през прозореца на спалнята“, каза Брог, в гласа му трептеше весело вълнение.

Стиг погледна нагоре към огромните букви, които изписваха „ХОЛИВУД“, пред жителите на Лос Анджелис долу. Но тази вечер те горяха по-ярко с различно послание, докато искрите от магнезия на Брог се извиваха и осветяваха мъгливото небе. Едно триумфално искрящо северно сияние.

„Сумги ам byth“^[2] гласяха думите, които пламтяха, пенеха се като шампанско и изригваха бяла светлина с яркостта на дъгова лампа. Уелс завинаги.

„Какво ще кажеш за творението ми?“

Стиг се смееше гръмогласно, със звука на експлодиращ плод.

„Чудесно е. Истинско иконоборство“, ухили се широко той, заявявайки мнението си.

„Положително, братко. Но слушай, наистина съжалявам за колата.“

Последва ледена тишина.

„Ти?“

„Аз.“

„Някои неща никога не се променят!“, каза Стиг, отново избухвайки в смях, топли вълни на семейна любов обгърнаха тялото

му докато слушаше гласа на брат си, дори и когато разпозна малката му фигурка да маха от отсрещния хълм.

„Брог е тук“, каза Стик, обръщайки се към жена си, чиято красота беше подчертана от бледия прасковен отблясък, който хвърляше светлината от магнезия.

Тя се сгуши в тялото на съпруга си. Бързото блещукащо движение на сини светлилки се придвижваше в подножието на хълма, когато изплуваха полицейските коли, а хеликоптер от новините на CNN започна да кръжи отгоре и да снима Брог, който им махаше ухилен и с широко отворени очи и приличаше на избягал лунатик.

На Стик му бяха необходими два дни, за да уреди гаранцията на брат си. Полицаят даде на Брог кафявата му картонена чанта, пълна с вещите му, един трогателен момент.

„Така, така, ето ме тук, човек, който можеше само да мечтае лицето му да се появи на корицата на «Тайм» и, ето, заповядай...“ и му подаде списанието. Брог погледна втренчено — стресната катеричка, хваната натясно от белка. Вътре имаше новинарски разказ и дълбокомислен анализ от Кристофър Хътчинс, който описваше Брог като човек, нанасящ удар срещу тиранията на глобалната американска култура.

„Мисля, че медиите от цял свят се опитват да се доберат до теб — има няколкостотин, които са се паркирали отпред — така че ще трябва да излезем през задния изход...“

Една полицейска кола откара и двамата вкъщи. По пътя Стик каза, „Утре се махаме оттук...“

Стик потегли на север.

„Отиваме към Монтана.“

„Никога не съм бил на такова пътешествие преди“, призна Брог чистосърдечно, докато си играеше с контролните копчетата на климатика.

Брог погледна брат си с изучаващ поглед. В профила той много приличаше на техния баща, същата решителна, издадена брадичка, месестите уши, извити като розови морски раковини. Това беше човекът, на когото той завиждаше през всичките тези години и те отиваха заедно към Мисула. Отбиха се в крайпътен ресторант, който Брог беше готов да се закълне, че вече е виждал в картина на Норман Рокуел.

„Мислех, че нямаш и понятие от изкуство в твоята бърлога в гората“, каза Стиг с дразнеща нотка в гласа, която отекна, точно както преди двайсет години, когато двамата прекарваха заедно всеки възможен миг. Това беше същият онзи тон, който някога предизвика Брог да се изстреля през една висока стена, за да задигне малко ябълки от къщата на побъркан съсед. За господин Гудъл се говореше, че има оръжие, което се оказа самата истина, когато старият глупак нашари Брог отзад с пушка, заредена със семена. Стиг му се присмиваше като хиена, дори когато баща им по-късно се опитваше да извади семената от хленчещото тяло на Брог със стерилизирана игла за шиене.

„Какво се обърка?“, запита Стиг, докато сервитьорката в приветлива памучна карирана рокля им сервираше две извънредно големи чаши със силно кафе в индустриални количества.

„Мисля, че разбрах — не беше честно ти да отнемаш големия дял от вниманието на татко. Ти беше най-великият играч по ръгби, ти беше изключителният на изпитите в училище. Твоят успех беше, как да кажа, неумолим.“

Те свиха по пътя за Рино и Солт Лейк Сити, поеха на север през Покатело, Блекфут и водопадите на Айдахо. Спряха за разходка сред дивата природа в Йелоустоун парк и преминаха покрай планините Бигхорн, задушевият им разговор се беше превърнал в гоблен от съкровени спомени. Пред тях се разтваряше небе с цветове, ярки като от снимка на Фуджи. Планинските вериги на Битъруут изглеждаха почти изравнени от тежестта на надвисналите дъждовни облаци, когато навлизаха в Мисула.

Стиг отвори багажника на колата. Той съедини частите на две рибарски въдици, леки и гъвкави като диригентските палки на върбите.

Пукването на деня беше като копринен водовъртеж от червени отблясъци и тъмносините остатъци от нощта. Лястовици се стрелкаха над повърхността на реката. Стиг и Брог се почувстваха така първични, докато газеха в плитчините, почувстваха пулса на реката.

„Някъде там в онези вирове горе се крие една легендарна риба. Местните стари хора я наричат Духа на чистата вода.“

„Никак не бих се радвал да хвана такава риба. Мисля, че носи лош късмет“, каза Брог.

„Виждаш съм я в мечтите си...“

Светлината се отрази в реката, която искреше цялата в отблясъци и късчета от строшено слънце. Двамата братя зашляпаха срещу течението под балдахин от високи борове.

Стиг сега беше притихнал, сдържайки дори дъха си. Рибата знаеше, че той се приближава. Едно потрепване на широката ѝ опашка я издаде — тя се криеше в дълбок канал, издълбан под корените на дърветата.

„Ето там е“, посочи Стиг беззвучно само с устни, сърцето му биеше все по-бързо докато се напрягаше да дочуе туптенето на хрилете ѝ, да усети паниката от предстоящото, която се стрелкаше в ума на пъстървата.

В компанията на своя брат.

Стиг хвърли във водата любимата си домашно направена изкуствена примамка Халхъм Уебър. Брог се премести на няколко стотин ярда в по-зелени води, замахвайки с неестествено движение, но въпреки това успявайки да хвърли изкуственото насекомо да шляпне точно върху целта — гладка кристална вода между два бързея.

Брог вдигна палец в знак на одобрение, когато Стиг хвана първата си рибка — някакъв дребосък, който се мяташе и който той пусна обратно във водата веднага след това.

Стиг леко махна, преди да се върне към вътрешната си битка с Духа. Рибата се беше спотаила на дъното, коремът ѝ почти докосваше изгнилите листа долу, останали от миналата есен. В този вир дори пролетните наводнения не успяваха да смутят спокойствието на водите.

Рибата, лукава, но ленива, забеляза мухата да пречупва повърхността на водата над нея. Тя се надигна от дълбините. В моменти на усилие мускулите на Стиг се стягаха от напрежението.

Голямата пъстърва великолепно плесна във въздуха с опашка и цопна по корем. Брог наблюдаваше как брат му се препъва, после отново стъпва на плоските скали по дъното и извива като дъга тялото си назад докато оставяше рибата да се измори във водата, да дърпа кордата, чувствайки как Духът вече сам желае да се предаде. Но не още. Рибата се хвърли в чистата и прозрачна вода, заплува право към Стиг, почувствала, че кордата се отпуска. Това беше последната ѝ битка. Тя беше изтощена, перката на гърба ѝ се сви от поражението.

Докато наблюдаваше как брат му хваща легендарната риба, Духа на чистата вода, Брог се почувства горд. Рибата, двамата мъже, високите дървета, танцът на реката.

„Напоследък има огромно търсене за дървосекачи в Лос Анджелис“, каза Стик.

„Не думай“, отвърна брат му с ведрата усмивка и спусна едрата риба в студената вода.

„Не думай...“

Точно година по-късно, период от време, напомнящ за една от онези средновековни приказки, в които рицарят се връща от поход точно в деня, в който е потеглил година преди това, връхлетя новината за инцидента в златната мина. Тя беше изпуснала в реката отровен коктейл. Бреговете на реката бяха станали сребърни от телата на покосената риба. Приливът от химикали беше унищожил живота в реката.

Същия този ден Брог се разболя и дори сега, когато Стик гледа снимката, която привлича погледа със същата сила като разпятието в олтара, тя му напомня как миналото може да се процежда, за да вгорчава настоящия миг. Живот като бавна носеща се молитва, в който привикваш да живееш с липсата. И дори когато факсът е притихнал и телефонът си почива, той може да долови плясъка на рибарските ботуши на Брог и тогава лентата на леко избледняващия като домашен филм спомен започва да се върти. Стик вижда своя така дълбоко обичан брат, който толкова много му липсва, да крачи с огромни крачки във водата, окъпан от пъстра светлина, отивайки към своя голям ден.

---

[1] „Късметлия е дяволът. Взел е целия късмет, който ми се полага.“ ↑

[2] Уелс завинаги. ↑

ЙОАН ЛОЙД — СТИХОТВОРЕНИЯ

Йоан Лойд. Роден през 1957 в Лянидлоес, завършил университетския колеж на Уелс, Аберистуит. Носител на наградата „Краун“ за 1990 г. Печатан много, той е автор и на телевизионни сценарии.

ЙОАН ЛОЙД
РАЗБИРА СЕ, ЧЕ МОЖЕШ ДА МЕ ПИТАШ НЕЩО
ЛИЧНО

*„Разбира се, че можеш да ме
питаш нещо лично“*

Дайян
Бърнс

Как върви?

Не, не съм ирландец.

Не съм и скандинавец.

Не, аз съм уелсец, уелскоговорящ уелсец.

Не, не съм от Холандия.

И от Кумбрия не съм.

Не и от Корнуол.

Не, не съм англичанин.

Не, ние не сме изчезнали.

Да, уелсец.

О?

Значи оттам е акцентът ви.

Вашата прапрабаба, ъ?

Уелска принцеса, ъ?

Коса като на Ния Бен Аур?

Нека да позная. От Ейнджълси?

О, вие сте имала приятел, който е уелсец?

Толкова близки?

О, имала сте любовник, който е уелсец?

Толкова стегнат?

О, имала сте домашна прислужница от Уелс?

Толкова много?

Да, наистина, това, което ни сторихте, беше ужасно.

*Мило от Ваша страна, че поднасяте извинение.
Не, не знам откъде можете да намерите супа с праз лук.*

Не, не знам откъде можете да си вземете евтини уелски дрехи и такива боклуци.

Не, това не съм го правил аз. Купих го в Некст.

Благодаря Ви, аз също харесвам косата Ви.

Не, не знам дали Острието е истински уелсец.

Не, не пиша „цинганед“ преди закуска.

Не, не мога да пея „сер дант“.

Не, не участвам в мъжки хор.

Никога не съм играл ръгби и не работя във въглищна мина.

Да, ъ-хъ, музата.

А-ха, да. Музата. А-ха. Майката.

Земя. Да. Ъ-хъ. Ъ-хъ. Музата.

Не, нямам дипломна работа върху Дилан Томас.

Да, някои от нас много пият.

Някои от нас не могат да пият достатъчно.

Това не е лицето на малцинството.

Това е моето лице.

ШИЙНА ПЪГ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Шийна Пъг е поет и романист, преподава творческо писане в университета на Гламорган. Два пъти е носителка на кардифската награда за интернационална поезия. Тя е продуктивен писател, публикувала е осем поетични сборника и нейните текстове се изучават в гимназиите. През 1999 година тя печели наградата за уелска книга, написана на английски. Тя е една от най-всестранните и проспериращи англоезични поетеси в Уелс.

ШИЙНА ПЪГ СТРЕМЕЖ КЪМ ЩАСТИЕ

*„... някои неотменими права,
сред които са:
живот, свобода и стремеж към
щастие“*

Томас
Джеферсън:
„Американска
декларация на
Независимостта
“, 1776 година

*Но той е казал само,
че си прав да го преследваш:
изобщо не е споменал*

*за улавянето му.
Като койота
във вечна гонитба*

*на пилето-бегач;
постоянно конструиращ
поредния капан*

*в гората, сигурен,
че този път ще проработи,
безпогрешно ти вървиш*

*по стръмни ръбове
в тунели, проехтяващи
с насрещни влакове.*

*Пушката стреля назад;
Бомбата не гръмва,
дорде не я повдигнеш.*

*Всички нозе освен твоите
избягват капаните.
Ти чакаш точно там,*

*където се стоварва канарата,
и се взираш надалеч
към прашното торнадо на мечтите:*

*после пак се връщаш
за следващото чудо
при Сиърс и Робък.*

*И даже да го уловиш,
ако някога успееш,
няма ли да бъде жилаво на вкус*

*пълно с мускули и фалиш
За какво ще ти послужи
през живота, който ти остава?*

ШИЙНА ПЪГ МОМЧЕТО С ОБЛАК В РЪКА

*Той не притежава много: нито работа
ни покрив, ни великите надежди,
но си има облак във ръката
и си мисли, щом го стисне,
над града ще падне дъжд,
и си мисли, би разнищил
пухкаво валмо на мъгла от фини нишки
да изтрие всичко с нея,
и си мисли, че ще може да издуха
тъй високо тоз часовник от глухарче,
та не би се приземил отново,
мисли си, че би го хапнал,
вкус на бяла ружа, плъзгаща се в него,
пълнеща го с празнота, дордето
се превърне във пространство,
и си мисли, щом е празен и изпълнен,
вече може да отплува.*

КАТРИН ФИШЪР — СТИХОТВОРЕНИЯ

Катрин Фишър е родена през 1957 г. в Нюпорт, Югоизточен Уелс, където живее и в момента. Носителка е на награди за детска литература, автор на романа „Играта на фокусника“, който кандидатства за наградата „Смартис“. Поетеса с категоричен стил, тя печели кардифското интернационално поетично състезание и е наградена с приза на Уелския съвет по изкуствата за нейния първи сборник „Имрата“, (1988 г.). „Неизследваният океан“ се появява през 1995 г., а „Променливи състояния“ през 1999 г. Има десетгодишна учителска практика. Сега работи като независим автор, радиоговорител и съдия. Нейните произведения изобилстват с религиозни теми във връзка с все по-учудващия обществен феномен, според който едва 8% от населението посещава религиозни храмове. Уелските митове също заемат важно място в нейните съчинения.

КАТРИН ФИШЪР В ОКОВАНА БИБЛИОТЕКА

*Ето ги къде са, оковани, като някакви
опасни същества от изоставен бестиарий,
надхитрени, позлатени, бъркотия от опашки,
нокти и уста на претъркания рафт.*

*Подобно еднорог е тиха неизречената музика.
Докосвай ги — сухия пукот на техните кожи.
Драconi горят по белите полета, морски котки;
чудовища от букви поглъщат други букви,*

*сякаш думата, плътта и звяра бяха цяло
което може да избухне, люспесто, огромно,
отронено от кораба на църквата в тълпите,
за да подпали врява тая нощ
с изгубените вавилонски песни.*

КАТРИН ФИШЪР ПОГРЕБАЛНИ АГЕНТИ

*Входът на пекаря дими като Ахерон.
Те ядат гореци франзели и пасти, лъскава мас
пропива хартията и техните пръсти я късат;
Тънкият пуши, тръскайки пепел.
Палтата им са гарванови, черни като крипта,
но те се смеят и разменят си шеги,
махат на фургона покрай тях.
После се натъпкват във колата,
двигателят бучи и прозорците потичат;
Единият се взира с копнеж
към пункта за конни залагания.*

*Те си свършиха работата; изпълниха
тихите тайни неща, за които никой не пита.
Сега през пламтящо стъкло последният химн
хвърля клеймо върху тях и потриват ръце,
разгъват палта и лица.
Нареждат се в преддверието, слагат ръкавици,
и оставят другите да пеят;
Тяхната дан не е чувство и с твърди ръце
си поделят нестабилно на плещите
кутията на мрака,
която винаги тежи твърде много,
и идва твърде рано.*

МЕЙРИОН МАКИНТАЙЪР ХЮЗ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Мейрион Макинтайър Хюз. Роден е през 1963. Израснал в Каернарфон, сега живее край Ландунда. Завършил строително инженерство в Кардиф и работил по специалността 16 години, след което става графичен дизайнер. Носител на наградата „Чеър“ за 1993 г. и редовно участва в националните поетически конкурси. Първата му книга излиза през 1996 г.

МЕЙРИОН МАКИНТАЙЪР ХЮЗ ЛОДКИТЕ НА БЕДНИТЕ

*Там, където асфалтът е напукан
и лодка скърца, сякаш че врата,
някъде, където в песента на чайка
мръсна винаги отеква болка,
дето всички къщи са смълчани,
там, където винаги на сол дъхти дъжда,
дето зимата за мои работи говори
и какво ли утрешният ден ще донесе;
дето лодките на бедните
приказват на вълните
и два часа остават между мен и деня,
два часа в гадно време,
пълна каша, и ни звезда
над мене тази нощ,
крушенец съм, но виждам —
изхвърлен съм, където и трябваше да стигна.*

ГЕРУИН УИЛЯМС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Геруин Уилямс. Роден през 1963 г. в Каернарфоншър. Завършва университетския колеж на Уелс, Аберистуит, където по-късно защитава докторска дисертация. Получава наградата „Чеър“ за 1994 г. Изследователската му работа върху уелската проза по време на Първата световна война е удостоена с наградата Книга на годината — 1997. Преподавател в Университета на Уелс в Бангор.

ГЕРУИН УИЛЯМС

ВЪЗХВАЛА НА ЕДИН ЧЕРВЕЙ^[1]

*Кой може да го укори,
щом инстинктивно се отдръпва пред гилотината на
правата лопата
и слива се отново със пръстта?
Скептицизмът му е лесноразбираем,
прозрачна пръчица спагети,
която без нозе се плъзва
на почвата в червената бразда.
Така комично той се отбранява, щом го изкопаеш:
завива се на топка, като таралеж,
бодлите си изгубил.*

*Героят безгръбначен —
за него правилата на героизма са различни...
И нищо чудно, че предизвиква
жребия циничен на своето име —
на кука закачен
да примамва създанията, сродни нему, вън
от убежищата им,
вън от покоя на водата, към смърт на дневна
светлина.*

*Нима солта не е той на земята —
владетел на всяко ъгълче и кътче,
който обръща почвата и я облагородява?*

*Гъвкав атлет,
в решимостта си ненадминат,
той все дълбае мрака под земята
и на признанието смъртоносно над нея храбро
устоява.*

---

[1] Уелската дума за червей, *pry genwair*, буквално означава „въдичарска стръв“ ↑

ГЕРУИН УИЛЯМС ОБЕТ

*Защото ти си още пеленаче,
изхвърлено от топлата утроба;*

*защото три кила си на везните,
а цял тон грижи в моята прегръдка;*

*защото очите ти не спират да предават
загадъчни телекси помежду ни;*

*защото с тези сплетени ръчички
приличаш на злочестник, молец прошка;*

*заради всичко това ти, Маргид Елън,
сирена си, проблясваща в ума ми;*

*линейка аз съм, вечно полетяла,
посред метеж, сред слънце или зима,*

*от изгрев чак до среднощ душна —
готов при теб на помощ да притичам.*

ХЮ МЕЙРИОН ЕДУАРДС — СТИХОТВОРЕНИЯ

*Хю Мейрион Едуардс. Роден през 1965.
Израснал в Лянфеърпул и Кардиф. Завършил
френска филология в Университета в Бангор.
Занимавал се с история на средновековната
литература в Джизъс Колидж, Оксфорд.
Преподавател в Университета на Уелс,
Аберистуит.*

ХЮ МЕЙРИОН ЕДУАРДС ПРИСПИВНА ПЕСЕН

*Нани-нани-нани-на, само ние и ноцта
сме сега под звездите
и пред пред нас е пустота —
само тихо към брега спускат се вълните.*

*Тук сме ние и звездите, а пък тъмното море
кани ни за сън.
Песента приспивна на задрямалата мощ
е елегия безкрайна тази ноц.*

*Звездите ледени над нас са,
ноцта, насилила убитата любов,
кръвта отравя и лицето ти бележи
с незаличима злост.*

*Затворници на вчерашния ден сме
и на утроба, белезите скрила.
И люлката на твоя майчин скут
сега ще бъде пристан твой и гроб.*

*В цялата си крехкост, ти,
дете на случая, прости.
Прости ми този акт отчаян
в името на общата ни плът.*

*Нани-нани-нани-на, спи, мое мило,
късно е, и е студено, няма да говоря аз.
Тази ноц ние никои не сме, на вълната
ще заспим. Тя ще бъде гробът наш.*

ХЮ МЕЙРИОН ЕДУАРДС
ДЪЖД
18 — 19 СЕПТЕМВРИ, 1997

*Нашите кръстове мастилени изсъхват —
всеки час е вечност —
тих, унил, дъждецът
ни изличава и сковава*

*Нашият град: дъждът го прекосява,
из улици и паркове събира се във локви,
безмилостен, безкраен, присмехулен,
готов дори до кости да измокри.*

*Да вдигнем чаши: каквото искаме — да стане!
между смеха и сълзите разкъсан,
денят изгрява кротко,
напитките ни смесва със дъжда.*

ЕРИКА УФ — БЕЗДОМНО КУТРЕ

Ерика Уф е от Нюпорт, югоизточен Уелс. След като получава магистърска степен в Лондонския университет, дълги години работи в Източна Европа, преди всичко в Румъния и България, за дипломатическите служби на САЩ и за Организацията за доброволна служба в чужбина. В момента живее в Лондон и работи като служител по общественото развитие. Действието на първата ѝ книга „Бездомно кутре“ се развива в родния ѝ град, а в следващия откъс Уф, която не владее уелски, разказва за сложностите и възможностите пред двуезицието в съвременен Уелс.

ЕРИКА УФ БЕЗДОМНО КУТРЕ

* * *

Да работиш като временно заместващ учител, се оказа по-тежко, отколкото си мислех. Не е като чисто и просто да запретиш ръкави и да си запланираш уроците предварително. Тази седмица преподавах ключово ниво 3, иди го разбери какво означава. И не разполагах с почти никакво време да си опресня знанията по предметите за всяко отделно равнище. На всяко от равнищата би трябвало да постигнеш разбиране, стремеж към познание и проява на въображение. Трябва да придадеш на уроците уелски аспект. Така че говорех за граници, взаимоотношения, за промяна.

Говорех до посиняване.

Възможно ли е науката да се представя чрез изкуството?

Дишането се осъществява, когато поетият въздух премине в белите дробове по все по-малки и по-малки тръбички, докато не достигне до миниатюрни въздушни мехурчета с големината на клетка, наречени алвеоли. Кислородът от въздуха преминава през клетъчните мембрани на алвеолите в кръвните капиляри, намиращи се от другата страна и също с големината на клетка.

Въздухът е от едната страна. Кръвта от другата.

А как се нарича пространството между двете?

Цветовете, формите и тъканта могат да се използват за създаване на движение. Достатъчно, за да поразят зрителя.

Най-големият ми потрес след завръщането ми бе сблъсъкът с повсеместната употреба на уелския говор. Не просто някоя и друга фраза, докато прехвърчаваш покрай пътен знак, а цели абзаци. Страници, изпълнени с информация, съобщаваща уж същото, но не съвсем същото. Двойна работа.

Толкова време мина, откак се потопих в майчиния си език, че едва не се удавих през първите няколко дни. Не вярвах на очите си

колко препратки се налага да правя по страниците на английски. Утешавах се, че чисто и просто не ми е ясен професионалният език, ала не беше така. Полека-лека обаче неяснотите се разсеяха и от вчера започнах да зачерпвам цели изречения в устата си, да ги въртя на езика си, да ги процеждам между зъбите си като горещ оризов пудинг. Не съзнавах, че ги произнасям на глас, докато не вдигнах очи към слисаните лица на деветокласниците.

Уелският говор е на мода напоследък. Но Нюпорт е граничен град и пристрастията на жителите му са разделени на две. Да, Уелският флаг се вее по църквите и обществените здания. Да, Нюпорт има две места в Уелското събрание. Да, резиденцията на сегашния архиепископ на Уелс се намира в Нюпорт. Но макар пътните знаци да са на два езика, английският обикновено е на първо място. Наименованието на графството се колебае между Гуент и Монмътшър. А телевизионните зрители могат да хванат или Кардиф, или Бристол в зависимост от това накъде са насочени антените им.

Ако поискаш да научиш втори език в Нюпорт, това най-вероятно ще бъде английски.

Създавайки изкуство, човек използва знанията и схващанията си за творбите на другите, за да стимулира собствения си мисловен процес.

Докато бях малка, моето семейство си бе избрало да говори на уелски. Така настояваше майка ми. Тя твърдеше, че най-красивите приказки са измислени на уелски. Казваше се Айуен — ето още едно забавно уелско име. А пък на английски звучи още по забавно: означава Снежанка. И името на баща ми си го бива — Родри, т.е. царят или властелинът на кръга. Години наред не забелязвах нищо особено, докато не навърших шест — бяха си просто имената на моите родители. Двуетичните деца не правят разлика между езиците, а чисто и просто превключват от единия на другия от немай-къде. И тъй, когато бях на шест и мама извади румена ябълка от раклата с приказките и ми разказа за Снежанка и седемте джуджета, аз си помислих, че ми разправя за времето, когато се е омъжила за татко ми — Приказния принц, и как двамата заживели за вечни времена в Приказната земя и отишли при царя и царицата, за да се сдобият с мен — Дарил, „зеницата на очите им“.

И така и разказах на съучениците си на следващия ден. Те, разбира се, до един решиха, че съм мръднала. Оттогава уелският се превърна в моя тайна, та дори — в позорна тайна. Известно време дори отказвах да говоря на него вкъщи. Майка ми се вбеси и войната ни трая няколко месеца. А е трябвало да го очаква, да го предвиди.

Нали разбирате, Дарил не е уелско, а англосаксонско име.

В края на краищата постигнахме компромис. Но мама почина, когато бях на тринайсет, и оттогава ние двамата с татко някак не съумяхме да продължим да общуваме на уелски.

А после се преместих в Лондон.

Де да можех да тикна в дранголника всеки лондончанин, който ми е разказвал за ваканцията си в Уелс. Как влизал в еди-коя си кръчма и всички говорели на английски, но щом самият той си отворел устата да си поръча питие, местните хора преминавали на уелски ей така, колкото да му напомнят къде се намира. Да не говорим пък за хората, които се разкискват, щом произнеса „тенджера“, „четка за зъби“ или „тука“. Но най ме вбесяват шегаджиите, дето храчат и се изплюват в краката ти, щом ги наближиш — така се разярявам, та чак ми иде да скачам по главите им, додето мозъкът им не потече през ушите.

— Така се здрависвате вие на уелски — викат и се хият като маймуни.

Трудно е да се справяш с такива идиотщини в ежедневието си. Мнозина от уелците, които познавам в Лондон, дори не се и опитват, просто се отърват от произношението си и се сливат с околните. Един направо се изкара, че бил от Бърмондси. То и аз ако бях от Бари, щях вероятно да лъжа откъде съм. Забележете обаче, че аз не станах предателка. Нищо подобно. Вместо това, усвоила лондонските нрави, използвах произхода си като преимущество. Или поне така си мислех. Но като гледах татко и себе си на видеозапис миналата вечер, ми направи впечатление, че говоря като англичанка.

Повечето предмети се променят от ъгъла на светлината, която пада върху тях.

Вече съм цял месец тук и не мога да свикна с дружелюбието на тукашните хора. Ако в Лондон на улицата те приближи непознат, решаваш, че ще ти иска пари. В Нюпорт хората просто отбелязват колко е хубаво, че пролетта най-сетне е дошла.

Според мен, ако теглим чертата, ще се окаже, че няма черта — границите до една са се размили. Колкото повече се задълбочаваш, колкото по-внимателно се вглеждаш, толкова е по-трудно да ги откриеш. Дишането се осъществява като химическа реакция, при която се освобождава енергия. Или по-точно, когато енергията се трансформира от ограничената форма на химичната връзка в друга, свободна форма. А що се отнася до това, всички ние и абсолютно всичко на този свят се състоим от енергия. Само енергия и нищо друго.

Джъстийн Пауъл! Пак се налага да ти правя забележка. Престани да замеряш съучениците си с глина и си седни на мястото. Веднага!

АЙВЪР ТОМАС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Айвър Томас е роден в Хавърфордуест, Пембрукишър, Уелс, през 1949 година. Един от най-прочутите уелски поети изпълнители, основател на поетично кабаре. Носител на престижни награди през 90-те години. Има множество публикации и многобройни турнета. Автор е на книгите: „Кръводаряване“, „От какво е направена любовта“, „Срамна кост“, „Небезопасен секс“ и др. По професия е архитект, живее в Кардиф.

АЙВЪР ТОМАС

КОГАТО ЖЕНА ВИ ПОДОЗИРА, ЧЕ ИМА ДРУГА

*Тя ще изчака да влезете във кухнята,
за да подуши въздуха, и ще докосне рамото ви
сякаш сте натъпкани със конски косми.*

*Ще се вглежда във очите ви за образа на другата,
запечатан в тях, а после ще попита:
— Какво бе времето във три следобед?*

*Ще оглежда вашата кола със лупа,
таблото ще избърше, ще дири отпечатъци от
пръсти, влакънца,
или пък пръст и песъчинки. Ще бъдете подложени
на разпит.*

*Ще провери километража, налягането в гумите,
наклона на седалките,
капака ще отвори, бензина ще източи.*

*Ще вземе мобифона ви
и ще го стъпче с ток,
и ще пресее късчетата за непознати телефонни
номера.*

*Ще вземе кръвна проба от ваша вена,
ще подложи на анализ съдържанието на стомаха ви
да търси риба, мазно ядене и манго.*

*Докато спите, ще среже семенниците ви
и семенните ви каналчета за скорошни следи от
сперма,*

*ще изследва вашата простата — ще ѝ се стори
твърда.*

*Ще лежи до вас,
ще дебне устните ви да прошепнат друго име,
ще наблюдава клепките ви как припърхват от
кошмарен сън.*

*Ще разцепи черепа ви с брадва,
ще разрови с пръсти образите, изпадали
от очния ви нерв, все още ли е топъл мозъкът?*

*А после в събота или в неделя двамата ще си
попушите,
ще изпиете бутилка вино и тя ще се засмее,
докато ѝ казвате шегата, която друга е
подхвърлила.*

АЙВЪР ТОМАС

ПОСЛЕДЕН ШАНС ЗА РАЗБИРАТЕЛСТВО

*Татко мой, така и не успях
да си те представя в инвалиден стол.
Докараха го твърде късно —
сгънат и увит във найлон.
Местех обемистия пакет из къщи
и най-накрая го прибрах в гаража.
Дори и в болницата не бързаха да го използват —
нераз опакован и неупотребен —
през последните години от живота ти.*

*И теб те местехме из къщи,
а накрая не те извеждахме от спалнята.
Защо ми беше толкова трудно,
защо се искаше особено усилие
да се кача по стълбата,
да поседя при теб, да поговоря?*

*Докато те вдигах от леглото,
често бях направо невнимателен,
ожулвах кожата под твоите подмишници —
нежна
като масло над вода.
Крепях те в тоалетната
и бях нетърпелив, щеше ми се да побързаш,
а понякога ми се приискваше
да побързаш да умреш.*

*Лекарят повика „Бърза помощ“,
притиснал устни до слушалката,
търсейки ти отделение,
подходящо за умиращ.*

На горния етаж
майка ми изпразваше подлогата
за последен път.

Стаята с едно легло — особена изповедалня —
и ти, невидим зад решетките на болката.
Чу ли ме?
Делят ни тридесет години различен начин на живот

—
ти — винаги уверен, прям,
а аз със себе си не съм наясно.
Но беше прекалено късно
да прехвърлям мост към твоя свят,
ограден с решетките на болничното ти легло.

Държах ръката ти
със вцепенени като жици пръсти,
а ти в делириум говореше с баща си.
Макар да беше на уелски,
схванах, че и ти
се мъчеше да уловиш
последния си шанс за разбирателство,
син пред баща, син пред баща —
поколения наред — нечути монолози.

Грижите на делника
надвиха мъката от неизбежния ти край.
Бояхме се, че никой няма да присъства на
погребението —
ти бе така затворен и потаен.
Погребалният агент ни каза, че нямало по-лошо
от прекрасните уелски химни,
изпети от самотен глас.
Но църквата гъмжеше от народ —
достойна бе за почит паметта ти.

Докато пътувахме за вкъщи,

*си мислех за баща ти,
когото не познавах,
и за теб —
ръката ти държах един-единствен път,
когато пръстите ти
вцепениха се от болка.*

КРИСТОФЪР МЕРЕДИТ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Кристофър Мереди́т е бивш стоманолеяр и учител от Южен Уелс. В момента чете лекции по писателско майсторство в Университета в Гламорган, Южен Уелс. Издал е две стихосбирки, три романа на английски и детска книга на уелски. Първият му роман „Смени“ (1988) печели наградата за проза на Уелския съвет по изкуствата и неотдавна е преиздаден. Третият му роман „Астрономическо време“ излиза през 1998 година.

КРИСТОФЪР МЕРЕДИТ
ИЗВЕСТЕН ЧЕШКИ ПОЕТ В „ДИНБИЧ И ПИСГОТ“

— Менюто, господине.

— Прекалена слободия,
твърди поетът.

— Пуйка,
агнешко,
писия...

— Писия ли?

— Писия.

— Писия ще поръчам,
обичам риба,
поетът заявява.

*И заговаря той за рибите.
За морски ангели
например —
целите хрущял
и мекота.*

*И за родината говори.
Ще бъде трудно.*
— Прекалена слободия,
твърди поетът.

*И с ножа си и вилицата бавно
одира люспестата кожа —
албинос с петнайсетсантиметрови ноктища.*

— В чинията ми има повече, отколкото в началото
— поетът казва.

И се захваща да пуска остроти.

КРИСТОФЪР МЕРЕДИТ ПОСЕЩЕНИЯ У ДОМА

*Обикновено носеше бонбони,
плодови дражета, които не обичах,
но можех ли да му го кажа!
Оставяше кутията за сандвичи
на перваза на прозореца,
разхлабваше колана на своя дъждобран
и се навеждаше да ми ги подаде.
Четях си комиксите и ги вземах, без да вдигам
поглед.*

*Ала веднъж, без всякаква причина,
ми донесе пластмасов пистолет.
Изправих се. Нали не беше празник!
Голям и черен, и обвит със тел
до етикета с марката.
Показа ми къде му е пълнителят.
Бил истински, така твърдеше етикетът.
И той ми каза, че бил хубав. Голям и тежък,
нищо не му липсваше — точно същия
си имах.*

*Развиках се от радост, напълних го
и взех да пръскам в стаята.*

*Той се извърна и покри лицето си с ръка:
— Не, не. Не се цели
във мен.*

ДЖОН БАРНИ — САМО СЪН

Джон Барни е поет и есеист. Роден е в Абъргавени в Източен Уелс, от 1969 г. до 1982 г. живее в Дания. Редактор на „Планета“ — уелско международно списание. Издава е няколко стихосбирки, книги, включващи поезия и проза, и две книги с есета, едната от които — „Царят на пепелищата“ е получила наградата за литература на Уелския съвет по изкуствата за 1990 година. Свири на китара в блус състав.

ДЖОН БАРНИ САМО СЪН

— Само сън — каза мъжът.

— Кое? — попита момчето.

— Ами животът, разбира се.

Момчето размисли над думите му, докато го гледаше как отваря бутилка. ПЛЪОК.

— Как така сън? Сънищата са в мен самия, докато спя.

— Може пък ти да си в съня — отвърна мъжът. — Не ти ли се струва понякога, че докато спиш, всичко ти се случва в един голям и плашещ свят?

— Да. Обаче се събуждам и разбирам, че не е вярно, че всичко това в края на краищата се случва вътре в мен, докато спя.

— Така е — рече мъжът. — Но само си представи, че когато си буден, всъщност все още сънуваш, само че друг сън, а онзи, който ти се е присънил, докато си спял, е бил сън в съня. А сънят, който ти се присънва в момента, смяташ за действителност, както и съня, който виждаш, когато, както е прието да се казва, си заспал. Изглежда ти истински само защото не си буден.

Момчето се замисли. Сън в съня — като матрйошки, които стават все по-големи и по-големи или все по-малки и по-малки, но неизменно еднакво реални или нереални.

— Разбирам какво имаш предвид — обади се то.

Наблюдаваше как мъжът си налива червено вино от шишето в чашата.

— Първата за деня.

Човекът вдигна чашата към светлината, идваща от прозореца, и взе да съзерцава рубинената течност. После я долепи до устните си и отпи.

— Разпей винената птица — помоли момчето.

Мъжът взе тапата и я топна в чашата си.

— Слушай внимателно. Още е ранна пролет и винената птица навярно не е долетяла. Чуваш ли я? — И се престори, че търка тапата о

бутилката.

— Не — отговори момчето.

Мъжът се заслуша.

— И аз не я чувам. Но какво е това?

Леко потърка тапата в шишето и се разнесе едва доловимо поскърцване.

— Сега май чух нещо — обади се момчето.

— И аз. Слушай.

Отново намокри тапата във виното и взе да търка бутилката по-енергично.

— Ето я.

— Върнала се е — рече момчето.

— Да. Винената птица никога не ни подвежда, никога не ни мами.

— Да идем в гората да я потърсим — примоли се момчето.

— Не — отвърна мъжът. — Не става.

— Защо?

— Винената птица държи на свободата си. Ако я проследим, може да не свие гнездо и да отлети, а на нас това няма да ни хареса, нали?

— Не.

— Освен това и други могат да я проследят не само, за да я погледат, но и за да открият къде свива гнездо и да откраднат яйцата ѝ. Да поставят капани и да я уловят. И да я затворят в клетка в зоопарка. А ние не искаме да стане така, нали?

— Не — отговори момчето. — Не бива да правят така. Защо не я оставят на мира! Иначе ще отида в зоопарка, ще отворя клетката и ще я пусна на свобода.

— Наистина ли? — попита мъжът.

— Да — отвърна момчето.

— Странни са хората — продължи човекът. — Все им се ще да съсипят хубавите неща.

— Аз не искам да съсипвам хубавите неща.

— Нали! Ала повечето хора разрушават и себе си, и другите. Съществуват в един пагубен сън.

— Защо не ги събудим?

— Защото събудят ли се, ще се побъркат. За пръв път ще видят слънцето и дърветата, планините, потоците и морето, птиците, животните и насекомите, луната и звездите такива, каквито са. И ще разберат колко е студено пространството, колко стара е земята и колко милиарда години предстоят тепърва. Ще видят как моретата пресъхват и се превръщат в пустини, а планините се изравняват. Ще видят своето време, нашето време, човешкото време как подобно на косъмче — толкова тънко, че се налага да се приведеш, за да го зърнеш, — се катери по отвесна канара сред скалите на времето. И ще се уплашат.

— Аз не се боя — обади се момчето.

— Естествено.

— Разпей винената птица.

И мъжът взе тапата и я топна в чашата си. Стаята се изпълни с чуруликането, цвъркота и подсвиркванията на винената птица.

ЕЛИН ЛУИД МОРГАН — СТИХОТВОРЕНИЯ

Елин Луид Морган. Родена през 1966 г. в Карматенишър. Завършва френска и испанска филология в университета на Уелс, Аберистуит. Работила е като репортер към вестник. Публикувала е Пътеводител за кръчмите в Уелс, стихосбирка в 1993 и редовно сътрудничи в периодичния печат. В момента е писател и преводач на свободна практика.

ЕЛИН ЛУИД МОРГАН
ШИЗО ДЕ ПИКАСО

*Седя край протока,
загледана във залеза,
проклинайки съдбата
и този полудял,
омешан свят,
от който на сърцето ми му се повдига.*

*Пикасо казва, че всяка жена
е или богиня, или уличница.
Аз съм богиньоуличница —
посрещам добри и лоши
във живота си,
с добрите пълня цели автобуси,
в неподходящите се влюбвам.*

*Толкова е романтичен залезът,
докато прониква
в ануса на острова,
но аз се чувствам все така изгубена, въпреки
секса и наркотиците и рокендрола,
които държат на разстояние бога на тъгата.*

*Нещо липсва
в моя разпилян живот —
някой недоказан грях,
някой бог невплетен
във сложната шевица
на моите представи.*

*Преди да ме засмуче залезът
във вътрешностите на самотата,*

*на пясъка прострени,
протегни ръка към мен отново:
за теб ще съм богиня
и уличница също,
шизо за Пикасо.*

ЕЛИН ЛУИД МОРГАН БЕЗПОЛЕЗЕН ВЪПРОСНИК

*Ако Бог съществува,
аз няма да съм толкова наивна,
че да го питам защо
има толкова много
мъка по света,
нито защо религията,
сексът и парите
са корена на всяко зло.
Няма да го питам
как гледа на монахините,
нито дали харесва
парцаливата клошарка,
влачеца покъщнината си
в найлонови торби,
колкото секс сирената
от лъскавата корица
на порнописание.
Няма да го питам
дали евангелистите
го дразнят,
нито къде се чувства
по-удобно —
в църква или в кръчма.
Няма да го питам
дали се разписва като безработен
всяка седмица в небесните
социални служби,
докато пише безконечната си
дисертация, нито ще го питам
оценка кой ще му постави.
Това е маловажно —*

*все едно да го питам
дали за мене има главна роля
във вечния му филм,
дали Той или Сатаната режисира
нецензурното сътворение.
Ако Бог съществува,
няма да го питам...*

ЧЕРИ УИН ДЖОУНС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Чери Уин Джоунс. Роден е през 1967 г. в Хартфордшър, но е израснал в Пемброукшър Черидигион. Играл професионално ръгби, но травма го принуждава да се оттегли от спорта. Завършил английска литература в университета на Уелс, Аберистуит. Носител на националната награда „Чеър“ за 1990, 1992 и 1997 г. Участва в поетическите екипи на популярни радио и телевизионни програми.

ЧЕРИ УИН ДЖОУНС ВЛИЯНИЕ

*(Семейството на баща ми е
родом от Фланау Фезиниог, близо до
планината Моелуин.)*

*Не мога сред тия сипеи да видя
ни знак от моите предци,
нито сред каменните плочи да намеря
удар от тяхното длето с неznайна дата,
ни имената им, лицата да открия,
ни техните гробове — без следа са.
Ала все пак бащите на баща ми
са в моите кости, те самите са
повалените скали. Кълнат и пеят,
а моят собствен дъх пресеква.
Напевите на таз страна
са камък върху камък вътре в мен.*

ЧЕРИ УИН ДЖОУНС УЕЛСКИЯТ ЕЗИК

*Винаги е креел той и дните му
завинаги привършват,
от зората му нататък всеки ден
бил е лъкатушене и болка.*

НАЙСИ БИЙЧ — СТИХОТВОРЕНИЯ

Найси Бийч. Родена през 1969 г. в Сейнт Асаф, завършила право в университета в Кардиф в 1992. В момента работи за телевизията в Кардиф, детски отдел.

НАЙСИ БИЙЧ ПЪРВИ СТЬПКИ

*Цялата в лейкопласт и рани,
кладенец от жал съм; неотвратимо
като инстинкт, усещането ме помита:*

*Той Юда е, аз — блудница; силата му изсмуква
моята.*

*Защо ли, като куче на верига, надавам вой за своя
господар?*

*И все пак, не си чак толкова специален.
Просто пореден грубиян,
поредна страница в опърпания дневник — някой,
който раните ми
да поближе — достатъчно приемлив за една нощ.*

*Днес контузиите са цветни като филм.
За да смекча предателството трябва
да се извися над всичко това, да бъда честна,
да съм аз самата.*

*На първо място в списъка бе хубавият порцелан:
сега*

*подаръците ни са куп боклуци, останки от
изгубената*

*вяра. Така ли свършваме? Над кутията
със чаши, от които обичахме да пием двамата?*

*Оплаквам раните си, сменяйки ключалките,
зачерквам брака ни,
копнежите за споделеност са разбити, в кухнята
е бъркотия,*

а съдовете целите са в прах.

*Пускам завесите над вчерашния ден — голямото,
чудесно Вчера,
което така тежеше във душата ми. Някак то дойде
и си отиде. Тази година предизвикателството
е съвсем различно.*

*Със мрежата за лов на блянове вървя по пътя на
доверието,
вярата в себе си ми е опора, обетът ми е бял килим
пред мен.*

*Виждаш ли как тръгва лодката с гнева, кормилото
поел?*

Тази година обръща нова страница.

НАЙСИ БИЙЧ ДА ЗАДЪРЖИШ СЪНЯ

*Аз няма да оставя топлия юрган,
за да търпя света. По никоѝ начин.
В такoвa сивo, неприветнo утро,
нямa силa, заради кoятo
сънѝ си дa оставѝ аз дa издимѝ —
и все пак, тoѝ по свoя пѝт върви,
кaтo вoдa. Течениетo нѝмa кaк дa спрa,
но трѝбвa нѝкaк дa гo уловѝ,
преди денѝт дa отнесе
всѝкa слeдa от твoетo лицe.*

МЕРЕРИД ПОУ ДЕЙВИС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Мерерид Поу Дейвис (1970). Израснала в Ланкастър и Клуид. Завършила Оксфорд. Изследва феминистките веяния в немската литература. Лектор по германска филология в университетския колеж в Лондон. Носител на награда „Краун“ и медал за литература на Урд Айстедфод.

МЕРЕРИД ПОУ ДЕЙВИС НАД ЕДИН АПЕРИТИВ

*Ела, светлина на моя живот,
тази нощ
нека бъдем жестоки,*

*да подмамим момичето малко,
което наричат „Любов“,
тази нимфа нехайна —*

*не помъдрява тя
и все забравя да остави
крилата си зелени, крехки
у дома,
когато покрай нас прелита, като самото лято*

*да сме жестоки,
да я наречем*

*наше детенце мило
със невинната усмивка
косите — пълни със цветя
ръцете заключени и пълни със листа блестящи*

*нека извикаме онази
която наричат „Любов“*

*и отмъщавайки за нещо
почти забравено
косите да отрежем
ръцете ѝ да прободем
да изгорим очите*

*и помежду си, усмихвайки се
над един аперитив,
нека отскубнем и разкъсаме*

крилете ѝ сияйни, крехки и зелени.

МЕРЕРИД ПОУ ДЕЙВИС КОМПЮТЪРЪТ СЪЩО Е ПОЕТ

Нека затворим вратата и прогоним шума. Това е ритуал. Нека открием източника на ток.

Хайде да говорим.

Това е разговор през стъкло. Дискурс от малки, бързи неоновии думи, светулки във формалната градина на екрана, нищо общо с неловкото, несмело докосване с ръка на забравена страница.

Хайде да говорим.

Този компютър не е много по-различен от онези, които контролират сърца и управляват жизнени процеси.

А компютърът, със своите импулси и светлина, не е особено различен от импулсите и светлината в моето сърце.

Хайде да говорим.

Ние сме в една чужда страна. Аз я уча на моя език.

И до мен идват блестящи отговори, сякаш от далечна страна, техните импулси и светлина ме изпълват с трепет. Само компютърът и аз

ги разбираме.

Хайде да говорим.

*И моят собствен език, познатият ми текст:
виждам ги как променят
формата си — във сребърна повърхност, пъстър
букет, удивителна процесия,
блестящи вестоносци, по-ярки от всичко,
което някой някога е виждал.*

Говорим. Компютърът е поет.

ДЖОН УИЛЯМС — КОЛЕДНИЯТ СПИСЪК НА МАЙКИ

Джон Уилямс е автор на акламираната книга „Into the Badlands“ (Paladin, 1991; Flamingo, 1993), (Bad Lands — ерозирал и неплоден район в югозападна Южна Дакота и Северозападна Небраска), сборник с интервюта на американски автори на криминална литература. Самият той е новелист и е публикувал „Faithless“ — „Измамници“. (Serpent’s Tail, 1997) и „Смърт в Кардиф“ — „Cardiff Dead“ (Bloomsbury, 2001), както и сборник с кратки криминални разкази „Five Pubs, Two bars and a Nightclub“ — „Пет пъба, два бара и един нощен клуб“, (Bloomsbury, 1999). Следващият разказ е взет от този сборник. Джон Уилямс живее и работи в родния си град Кардиф. Изявява се и като драматург и журналист.

ДЖОН УИЛЯМС

КОЛЕДНИЯТ СПИСЪК НА МАЙКИ

В дните около Коледа, Майки Томпсън винаги имаше много работа. Бе свикнал да се чувства като Дядо Коледа. Знаете как децата пишат писма, със списък на желаните подаръци и ги изпращат на Дядо Коледа. Същите списъци правеха и възрастните, но ги даваха на Майки.

Да вземем Линда например която живее в апартаментите отсреща. Добро момиче, с което Майки имаше малка авантюра преди десетина години. Сега обаче животът ѝ е труден, с три деца, без работа и без мъж, който да я чука, откакто изпратиха Карл в Дартмур. Та, ето какво се случи.

Майки пазаруваше разни дреболии в Спар и се сблъска с Линда точно до хладилните витрини, пълни с плодови сокове Съни Дилайт.

— Майки — рече му тя, — приготвила съм ти списък за Коледа. Ще наминеш ли по-късно?

— Дадено — отговори той и щом Тина заседна пред телевизора, да гледа шоуто на Джени Джонс, Майки се появи при Линда. Настани се на кушетката, започна да разглежда снимките на момчетата ѝ и да си пие чая, а тя му показва списъка.

— Боже мили! — възкликна Майки. — Нали не мислиш да взимаш всичко това?

— Не — отговори Линда. — Ще зависи от цената, май... — и се завъртя лекичко на стола, за да е сигурна, че Майки вижда всичко, което има за виждане. Това му харесваше, но от тук не следваше, че ще ѝ отбие от цената, защото Майки Томпсън не беше вчерашен.

— Добре тогава — каза Майки, — дай една химикалка? — Линда му подаде и той започна да разглежда списъка.

Първото, което направи, бе да отбележи всички неща, които бяха прекалено обемисти, за да ги достави.

DVD плейър, защо по дяволите всички искат DVD плейъри? Все едно да искаш видео, което не може да записва. За какво ти е? Както и

да е, не можеше да го уреди. Същото важеше и за микровълновата печка и за пухения юрган.

За някои неща обаче, не беше сигурен. Минискутер. Обикновено Майки не пипаше неща от рода на велосипедите, но тези детски скутери се сгъваха толкова лесно, че може би щеше да успее да се справи. Виж, Били, говорещата риба, отметна, въпреки че не беше голяма. Не можеше да си представи да издържи подигравките, които щяха да го засипят, ако го пипнеха с подобно нещо.

Останалото беше фасулска работа: дънки, луксозно бельо, часовник, парфюм, три футболни фланелки — естествено, две на Манчестър Юнайтед и една на Барселона, за по-големия младеж.

— Някакъв шанс за имена на гърба? — попита Линда. — Двамата искат Райън Гигс^[1], а другият... Ривалдо^[2] беше май, нали?

Майки кимна с глава.

— Ако искаш имена, отиваш с фланелките в магазина и си плащаш.

— Окей, — рече тя и сбърчи вежди. — Писала ли съм мобифон?

— Не — отговори Майки, — но и да беше, не мога да го доставя.

Майки имаше проблем с мобифоните. Те не вършеха работа без чипа или каквото там се слага вътре, но в магазините никога не ги излагаха комплектувани. Трябваше да ги задигнеш, след като са вече продадени. Хората непрекъснато оставят мобифоните си по масите и къде ли още не из баровете. Но Майки не постъпваше по този начин. Чисто и просто той крадеше само от магазини. Майки не беше джебчия и не влизаше в домовете, не крадеше от обикновените хора. Наистина познаваше такива, които обикаляха града около празниците и търсеха къщи, в които тече Коледен купон. После се вмъкваша у съседите им и отмъкваша коледните подаръци, докато стопаните си пиеха греяното вино наблизко. Майки презираше подобни действия. Може да го обвините в лицемерие, но според него, когато човек се занимава с кражби от магазини, той трябва да запазва достойнството си, където може.

Майки стана, погледна списъка и рече:

— Ще струва около сто лири всичкото.

— Сто е добре, Майки, толкова бях отделила.

Отделила? Майки не си представяше, как може да стане това, но човек никога не знае. Може би беше спечелила от лотарията, но по-

вероятно бе, да е взела заем от Кени. Щеше да го връща с пет процентна лихва на месец, чак до следващата Коледа. Не беше негова работа да се тревожи откъде идват парите, само трябваше да е сигурен, че ще му се плати. Все пак ѝ спестяваше цяло състояние.

— Дай двайсет депозит, сладурче и ще се върна по-късно — каза Майки.

— Винаги си добре дошъл — отвърна му Линда с леко намигване. Майки се усмихна многозначително. Човек не бива да затваря пътищата си, нали...

И така, Майки имаше поръчка и се запъти към града. Първото място, към което се отправи, бе магазинът за играчки „Бойз Тойз“. Без да губи време, той се впусна в акция, като заговори възрастния пазач на вратата. Оплакваше се от цените на играчките, говореше му как децата костват цяло състояние в днешно време и други приказки от този род. Човекът кимаше и се смееше. Подхвърли му, да не го издава, но ако му трябва скутер, по-добре да отиде в „Сплот“. След това Майки се прехвърли на терена на магазина, наполовина постигнал целта си.

Неговата тактика бе различна от тази на обикновените крадци по магазини. Майки се стремеше максимално да бие на очи. В противен случай трябваше да се мъчи да не събуди подозрение, което никак не беше лесно. Не и в тази страна, като знаем какво изпитват детективите на магазина и други като тях към самотни черни момчета, които се мотаят наоколо и никога не купуват нищо.

Майки се разходи между рафтовете с Покемони, като се мъчеше да си спомни, дали някой бе поръчвал подобно нещо. После поклати глава. Забавно наистина, само преди няколко месеца всички деца бяха луди по тях, а сега Покемоните бяха толкова на мода, колкото и Пинки и Пърки.

Както и да е, май че единственото нещо, което му трябваше тук, бе скутерът. Имаше цял куп, струпани в средата на магазина, всичките опаковани и готови за изнасяне. Наистина бяха доста големички. Нямахме начин да ги пхне под дрехата си, дори и под надутото като балон и доста голямо по размер яке, което носеше Майки. В чанта виж щеше да влезе. Той носеше една с точно подходящ размер, но охраната го бе видяла да влиза с празна чанта. Нямахме нужда да е Шерлок Холмс, за да се досети, че има нещо гнило, когато го види да излиза с

надутата чанта. И то само в случай, че успее да го напъха вътре, без да го забележи намръщената блондинка, за която със сигурност знаеше, че е от детективите на магазина. Трябваше да се върне по-късно.

Следваща спирка, големият магазин в Хейс. Супермаркетите му бяха любимите, като огромни заешки дупки, пълни с чудесни скривалища. Можеш дори да сложиш стоката в асансьора. Асансьорите са незаменими, ако искаш да провериш дали си станал интересен на охраната. Влизаш вътре, натискаш копчетата на всички етажи едновременно и скоро разбираш, следят ли те или не.

Първи по ред бяха мъжките дрехи. Майки подходи по стандартния начин, като заговори момичето на касата. Подхвърляше му намеци, докато то се смути толкова, че започна да се преструва, ужим звъни в счетоводство или на друго място и той се обслужи с няколко Бен Шермана^[3]. Една синя и една червена, съгласно инструкциите на Линда. След като приключи с дрехите, идваше ред на бельото. Бе още по-лесно. Мъжете, които пазаруват женско бельо винаги изглеждат ужасно нервни и се чувстват много неудобно. Продавачите се бяха научили да се справят, като ги оставяха на мира. Освен това бельото се мачка лесно и става съвсем малко. Последва обичайната процедура с асансьора, само за да се увери, че не е бил прекалено самоуверен, но всичко бе чисто. С подчертано небрежен вид, Майки напусна магазина и отново се намери в Хейс.

Минавайки покрай Уотърстоун, той надзърна вътре. Жалко наистина, че вероятността да му поискат каквато и да е книга е толкова нищожна. Ако има нещо, което да е лесна плячка за всеки магазинен крадец, това бяха книжарниците. Но единствения случай, когато Майки си спомняше някой да му е поръчвал да открадне книга, бе с Били Пинто. Помоли за нещо наречено „Готварска книга на анархиста“. Като глупак, Майки изгуби цяла седмица да оглежда готварската секция, докато не му казаха за какво става дума. Наръчник за откачалки, които искат да вдигнат нещо във въздуха. Като си помислеше повече, това наистина бе много по-подходяща книга за човек като Били Пинто, отколкото нещо като „Главният готвач без престилка“ или друго подобно.

Майки продължи към спортния магазин АБС за фланелките Манчестър Юнайтед. Виж това бе трудно. Малко е да се каже, че тук внимават за крадци. И няма защо да се чуди човек, след като нищо и

никаква фланелка, която се сменя два пъти на сезон струва 40 лири. По-голям пладнешки грабеж от това, здраве му кажи.

В момента, в който Майки влезе в магазина, разбра, че късметът му работи. Точно отпреде му имаше група петнадесет, шестнадесетгодишни хлапета. Би трябвало да са на училище, но човек трудно може да си представи учител, който да съжалява за подобна компания. С успех можеха да носят знаци, които да съобщават, че са тук, за да направят абсолютно отчаян опит да откраднат нещо. Всичко, което се искаше от Майки, бе да ги последва в пробната. Гледаше ги, как събрани накуп, ловко навличат по две блузи една върху друга, преструвайки се, че е само една. Двамата детективи на магазина ги наблюдаваха с протекли слюнки. Майки се възползва от възможността и напъха две фланелки в панталона си. После, когато момчетата излязоха навън, коментирайки на висок глас, какво обирджийско място е този магазин, Майки се шмугна покрай тях до близкия изход. Изчака охраната да се нахвърли отгоре им и се измъкна на улицата. Красота.

На път за вкъщи, с внушително пълна пазарска чанта в ръце, Майки се отби в магазина за играчки „Бойз“. Небрежно натика скутера в чантата си и се заклати към изхода. Подхвърли на пазача пред вратата, че е бил прав за магазина Сплот. Наистина бил по-изгоден във всяко отношение.

Линда беше много доволна, когато Майки ѝ отнесе всичко на връщане. Естествено, не гореше от желание да се раздели с парите, но кой е? Непрекъснато му намекваше, как „двамата могат да измислят нещо“. Майки обаче бе непреклонен. Спомена ѝ, че има много хора, които с радост ще дадат хубава сума за тези неща и накрая Линда плати. След това Майки остана още малко. Изпи нова чаша чай и се помота допълнително. Когато си тръгваше, бе очевидно, че ще бъде добре дошъл в гнезденцето ѝ по всяко време.

Така, с малки вариации, протичаха дните на Майки през двете седмици преди Коледа. Той практически не можеше да си спомни точния брой фланелки, компактдискове и шишенца парфюм, които беше откраднал. Определено предизвикваше съдбата в навечерието на Коледа, като флиртуваше с момичето на парфюмерийния щанд в Хауел и го караше да му показва половината си стока, докато не го извикаха някъде. Тогава Майки напъха сто паундовото шишенце „Обсешън“ на Келвин Клайн в чантата си. Беше специална поръчка на Кени Ибадула

за госпожата му и ако не успееше да я изпълни, го очакваха неприятности.

Когато в два часа следобед се отправи към къщи се чувстваше облекчен. Не бяха го гонили нито веднъж, камо ли да го заловят.

Нагласен и възбуден, Майки младши го чакаше вкъщи. Щеше да го води в Блек Сизър, на детската забава, организирана всяка година от Кени Ибадула.

Майки също я очакваше с нетърпение. Видът на Кени, облечен като Дядо Коледа, винаги го размиваше. 364 дни в годината той бе образцовият гангстер на Батънтаун. Най-злият негодник, когото Майки познаваше, сега изглеждаше като голяма червена котарана, която пита дечицата какво искат за Коледа и им дава избраните кутии. Въпреки че половината от майките трябваше да му изплащат тези подаръци през следващите шест месеца, не можеше да се отрече, че беше хубав жест от страна на Кени. Майки също се чувстваше добре. Най-малкото, помагаше, коледните разходи да не са големи.

Някъде около шест празненството заприлича повече на купон за възрастни, въпреки децата, които тичаха възбудени наоколо. Диджеят превключи от Степс^[4] на Гараж^[5], барът беше отворен и Майки си взе обичайното Малибу. Седеше и си пиеше питието с Мария, както правеше всяка Коледа, като се надяваше, че може би това е годината, когато тя най-сетне щеше да му пусне... Изведнъж го осени. Беше направил коледния пазар на половината Батънтаун. Беше доставил целия куп подаръци за малкия Майки, натрупани под елхата. Още един минискутер, движеща се кукла, електронна игра (WWF Smackdown 2 за the Playstation), всичко, което беше поискал. Това, което липсваше обаче, бе подарък за Тина. Щеше да го убие, ако не ѝ подари нещо.

Първото, за което си помисли, бе дали няма нещо останало, някоя отказана поръчка, която да ѝ даде. Имаше един красив комплект бельо на Ан Самърс. Момичето, което го бе поръчало, не хареса цвета и той възнамеряваше да го подари на Линда за Boxing Day. Би свършил чудесна работа, но нямаше начин Тина да се побере в него.

Майка му стара, все някъде трябваше да е отворено. Във внезапен изблик на вдъхновение си представи, че за Коледа не може да няма някакъв голям концерт в града, на Стереофоник, на Шарлот Чърч или на някой друг. Щеше да ѝ вземе от рекламните фланелки, продавани там.

След като разпита наоколо обаче, отново удари на камък. Никой не знаеше за подобно нещо. Мисли, мисли, мисли. Какво би искала Тина?

Едно бе сигурно. Нямахше да ѝ намери подарък, ако продължава да стои в Блек Сизър. Братовчед му, Дел, седеше в другия край на бара, неспособен да помръдне. Майки взе от него ключовете на колата му, изкара стария Датсун и потегли право към града. Не можеше да повярва. Шест часа, а всичко бе затворено. Не знаеха ли, че това е най-натовареното време на годината?

Нищо не работеше в целия център, с изключение на баровете и клубовете, препълнени с щастливи, отегчени млади хора, които вероятно отдавна бяха приключили с покупките си. Господи, все някъде трябваше да е отворено. Реши да се насочи към Бей Ритейл Парк. Там със сигурност щяха да работят до късно. Тъп късмет. Без повече да се надява, Майки подкара към къщи, като се чудеше кое ще ядоса по-малко Тина, бутилка водка от Спар или мъничкият комплект бельо на Ан Самърс. Ще ѝ се усмихне и ще се престори, сякаш е мислил, че е толкова слаба. Защо да не ѝ подари картон с цигари. Това беше идея, защото Тина обичаше да пуши. Трябваше да признае обаче, че това не беше точно Коледен подарък. Нямахше да изглежда, че се е старал особено.

Изведнъж Майки видя самотната осветена витрина. Разбра, че му е провървяло двойно, след като прочете и името над нея. Фън Шу Супермаркет, странен магазин, както и всички останали на Клеър Роуд. Сякаш Господ го изпращаше в този момент. Майки не беше съвсем наясно, какво точно представлява тази работа с фън шу-то. Тина обаче не преставаше да говори за него, след като го гледа в някакво шоу, на Опра или на Ричард & Джуди или на друг някой.

Майки влезе в магазина. Жената, която седеше вътре, му придаваше мистична източна атмосфера. Той със сигурност си спомняше, че е излизал със сестра ѝ веднъж. Тя го попита дали търси нещо конкретно и когато той отговори отрицателно, започна надълго и нашироко да му обяснява, колко е важно човек да постави всяко нещо на подходящо място в своя дом. Това щеше му донесе късмет, богатство, щастие и всичко от този род. Звучеше му толкова достоверно, колкото мита за Дядо Коледа, но си замълча. Поиска само да му предложи нещо, което да помага за забогатяване. Жената започна

да му показва различни висулки, които звъняха от вятъра, както и декоративни предмети, в които течеше вода, докато накрая той забеляза един дървен Буда, поставен отзад. Беше Будата на безкрайните молитви или нещо от този род и тя каза, че това определено ще му помогне. Майки го купи, защото си помисли, че кармата му трайно ще пострада, ако го открадне. Когато излезе, се чувстваше безкрайно доволен.

На следващата сутрин, докато малкият Майки се опитваше едновременно да играе на електронната игра и да кара скутера, Тина отвори подаръка си. Майки виждаше, как се готви да избухне: „Какво, по дяволите, е това!“, затова се намеси и каза: „Това е фън шу, миличка и ще ни направи богати“. Сякаш превъртя някакъв ключ: Тина моментално се промени и вместо да го удари, му залепи голяма мокра целувка. В този момент към тях се приближи малкият Майки и попита: „Кой е този дядо Коледа?“. След като го разгледа по-отблизо, той възкликна: „О не! Изглежда точно като татко!“

Майки и Тина погледнаха статуетката и избухнаха в смях, защото беше истина. Приличаше на Майки, само дето беше по-пълен. Тина изгледа малкия Майки и му каза: „Позна двата пъти. Наистина е татко ти и той е истински Дядо Коледа.“

„Я стига, мамо, да не мислиш, че съм малък?“, рече Майки, „Всеки знае, че дядо Коледа е баща му.“

---

[1] Нападател на Манчестър. ↑

[2] Играч на Барселона. ↑

[3] Известна марка мъжки ризи. ↑

[4] Популярна английска група. ↑

[5] Стил в поп музиката, зародил де през 60-те години. ↑

ЛОЙД РОБСЪН — СТИХОТВОРЕНИЯ

Лойд Робсън: поет, изпълнител, инструктор по семинари, визуален артист, оформител на книги, словослагател, издател, копирайтър и журналист. Роден в Кардиф през 1969 г. Участвал е в многобройни четения в Уелс и в чужбина. Печатните издания определят четенията му като „удивителни“, „въздействащи... завладяващи“, „великолепни... унищожителни“, „уникални... смразяващи и весели едно след друго“, а самия Робсън като „силен и талантлив“, „винаги на ниво“, „самобитен“ и „най-добрият в Кардиф“. Поезията му в книги като „Територия на ръба“ и „Кардифски прорез“ се характеризира с използване на англоезичния кардифски диалект.

ЛОЙД РОБСЪН ТЕРИТОРИЯ НА РЪБА

*по-млад неукрепнал податлив на средата направих
нещо ужасно:*

изгубих си акцента; станах език-хамелеон

*и все пак дори сега ако се вслушате гласът ми е бяг
от ливърпул към плимут с носовия говор на нашия
кардиф*

укрепващ пак.

изгубих го.

*не толкова случайно а като предпоставка за
промяна:*

местейки се в монмът от столицата

чрез

потока в гуент или имотите във врановия кът

в самия край на равнините

човешкия развъдник под планината тумбарлум

от новия град в ничия земя

кротко прасе посред

неутрализираната връзка между расите.

където се изучих

най-подробно

желаех дашните

изчуках цял квартал със ученички средна класа

все едни и същи в шибаните им големи къщи

вмъквах се където уелските герои ги помилваха

пансионерки в общежития
дъщери на английското общество се галеха
с уелските богаташки все тая
изстрелвах си патроните от сперма да вилнеят
из имена-двуцевки
изчуквахме си класата & историите.

и все пак
има ирония:

смучейки английски гърди под дървото-бесилка
сиви чорапи като примка на бунтар във мен се
търкаха
фустите заметнати влажни от пот
пробуждам една радикална история

давай здраво мили труповете в сенките на
дърветата
давай здраво мили в ритъма на праправнучките като
издърпват семето
ребека ела виж
не е кой знае какво отмъщение
но ребека:

фустата смачкана в кръв
келтския член чука с любов
малката аристократка я боли като го вкарвам
надълбоко

и все пак:
между килията и примката е бариерата на
хиърфорд роуд:

бели стени
лехи с цветя
износен асфалтът по пътя към границата

любовни срещи заради разръфаните краища на силата.

(Девическото училище в монмът се намира отчасти на мястото на стария окръжен затвор служил като временен приют за някои от радикалите участвали в чартистките бунтове от началото на 19 век. джон фрост, зефаная уилямс & уилям джоунс са задържани в затвора & осъдени на смърт. трябвало да бъдат обесени & разчленени но вместо това били депортирани в австралия поради помилване в последния момент.

Дъщерите на Ребека също били активни в началото на 19 век. Свързват ги предимно с изгарянето на бариерите за събиране на пътна такса ограничаващи свободното движение на уелсците.)

ЕЛИНОР УИН РЕЙНОЛДС — СТИХОТВОРЕНИЯ

Елинор Уин Рейнолдс. Родена през 1970 г. Завършва уелска литература в Аберитсут и после Оксфорд. Публикува често в периодичния печат и в антологии. Работила в театър, към BBC радио Уелс. В момента е писател на свободна практика, преподавател и радиожурналист.

ЕЛИНОР УИН РЕЙНОЛДС БЯС

(на Дж. Г.)

Той бе ухапан, увреден
от бясно куче
и сега си търси утешение,
подслон и кръв.
Не всеки вижда звяра, не всеки вглежда се дълбоко
във очите му,
да види пламъка различен на тези винаги горящи
свещи,
да види болката и неговата нужда от топлина и
малко
нежност.
Когато никой не го гледа, деца разкъсва той,
оставяйки от тях купчинка кости,
без глас, ни вопъл да се чуят.
Тормози стари хора, когато няма никой, който да ги
защити,
и щом ума си те изгубят и заговорят небивалици
за някакво чудовище,
което разкъсвало им дрехите и лижело телата, за
да
изсмуче мозъка от костите,
никой не им вярва.
Той диша топло във врата на тези глупави жени,
които у дома пеша се връщат,
сами във тъмното —

*стига му да ги накара да затичат към дома,
душите им след тях прокапват,
сърцата крехки носят във ръце.
Хапе той човека, дошъл да го унищожил —
впива зъби надълбоко във плътта му,
къса месо на вените от тънката верижка —
какъв ток само, каква тръпка!
Ала гладът не го оставя
и нуждата не спира да расте.*

ЕЛИНОР УИН РЕЙНОЛДС ИЗ ПОЛЯТА НА УЕЛС ЛЕЖАТ МЪЖЕ

*Когато дойде сезонът да се мързелува
и слънцето надвисне във екстаз,
опасно ниско, от стрехи и клони,
мъже се появяват из тревата,
в крайпътните поля
и под дърветата, на статуи подобни,
сред живи плетове, по бреговете на реките,
край стари рудници и сред гробове —
седят те, разсъждават и предъвкват,
мисли мъдрят, зяпат и мечти заплитат.
Лятото е донесло друго време —
от облаци мухи, тъй мързеливи, че объркват
стрелките на часовниците.
И от горските поляни, където времето е спряло,
мъжете мълчаливи, на ръцете си облежнати,
оглеждат шумното движение
на другите, потящи се
във хватката на своите проблеми и коли.
Един по един очите си отместват към хоризонта
тих —
той винаги е неизменен
от мястото им, после се отпускат в обятията на
тревата
и право във окото слънчево се взират.*

Източник: <http://www.slovo.bg>

Издание:

Писатели от Уелс

Антология на сп. „Пламяк“

Списание „Пламяк“, брой 3–4, 01.03.2002

This issue of PLAMAK, devoted to the contemporary literature of Wales, is published with the assistance of The arts Council of Wales — Cardiff and The British Council — Sofia. We would like to express our best thanks!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.